

НИВА

ЦЕРКОВНО-СУСПІЛЬНИЙ

ЧАСОПИС

СІЧЕНЬ

1938

Зміст

	Стор.
<i>Подяка:</i>	
Славний Ювілей	1—5
<i>Роман Лиско:</i>	
Слава Пресв. Богородиці у наших богослуженнях	5—13
<i>П. Павлосюк:</i>	
Дискусія на Свят-Вечір	13—25
<i>Др. Г. Костельник:</i>	
Проблема чуда	26—29
<i>Г. Н.:</i>	
З голосів преси	29—35
Гагіязма	36—37
Бсячина	37—40

Січень, це місяць на сплату довгів за „Ниву“ — бо кождий з Впр. оо. Передплатників дістав витяг налегlostий — Хто їх не має хай вплачує передплату за I квартал 1938. — Чеки були в 12 числі 1937.

Просимо повідомляти про зміну адреси, — яка нас ніщо не коштує, рівнож і зміну поштових урядів.

АДМІНІСТРАЦІЯ.

Вже появилася довго очікувана „ПЕДАГОГІКА“ о. кан. проф. Юліяна Дзеровича, 247 сторін друку, формату великої вісімки, і в ціні зл. 7.— (сім) Адміністрація Академії розіслала. Хто з отців одержав зволить ласкаво влатити належитість долученою до книжкк складанкою.

Н И В А

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата виносить 12 зл. річно.
півріч. 6— зл., чвертьрічно 3— зл.
для Америка 2:50 долари річно.

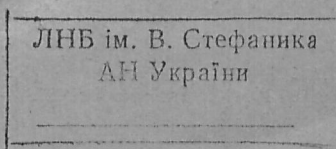
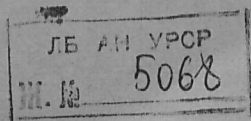
Адреса Редакції й Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чековеkonto: 151.092

Славний Ювілей.

В цьому році стоятиме цілий наш нарід і ціла наша Церква в могутнім ювілейнім сяйві, що плистиме з тієї епохальної події, яка започаткувала нову, величню добу в історії Народу. Цілий нарід, одна частина явно і радісно, а друга тихцем, в глибині серця, буде обходити великий і славний ювілей християнства, а радше християнської Церкви на українських землях; 950-літний ювілей хрещення України-Руси.

950 літ тому назад один з найбільших володарів Української Землі, св. Володимир Великий завів офіційно християнство на Україні. Не впали тоді проміні Христової науки на нашу землю вперше, бо падали вони на неї впродовж кількох соток літ раніше, від св. Апостола Андрія починаючи. Ішла Христова наука до нас і з Заходу, і з Півночі, та найбільше з Півдня, де християнська релігія і церковне життя піднеслося було у тому часі до найбільших висот. І зерно Христової віри росло і могутніло, під її впливом прозябало і розквашувалося нове життя Народу. Та християнство не було всенароднім, воно було релігією приватною, неурядовою, деколи може й небажаною найвищим державним чинником, і тому воно не могло виконати уповні того завдання, яке воно могло і повинно було сповнити.

Щойно св. Володимир Великий своїм епохальним актом дав змогу християнству сповнити на Українській Землі те, до чого воно було покликане. Розумний Володар бачив добре, що для духового розвитку його великанської держави мусить нарід мати вищі життєві ідеали і глибші мо-

ральні засади, що їх могло дати тільки християнство, тому звязав ідею релігійну з державницькою і започаткував тим золоту добу в історії Батьківщини. А звязуючи свою державу з християнством, звязав її під релігійним оглядом з Візантією, найбільшою релігійною і культурною потугою тодішнього світу.

Християнство стало цементом, який скував поодинокі племена ще міцніше в одну цілість, в один нарід, що став на довгі віки релігійно-культурним центром для цілого Словянського Сходу, не перестаючи ним бути навіть тоді, коли втратив своє незалежне державно-політичне становище.

Український нарід щойно вийшов був тоді на ширші шляхи всесвітньої історії. Плитоньке поганство не давало змоги молодому, дужому, обильно Богом обдарованому народови піднятися на вищий ступінь культурного життя, розпростерти крила до високого лету. Душа народу рвалася до вищих релігійних понять і життєвих ідеалів. І християнство дало багатій душі народу новий, незнаний зміст, дало те, чого вона прагла. Замість примітивного ідолопоклонства дало воно глибоку релігійну науку про Бога — як Творця і Володаря світу, як найзвершенніше Єство й Ідеал, до якого кожна людина повинна підтягатися. Замість давніх поганських пороків (суєвіря, кровава пімста, торгівля невільниками) запанували серед народу християнські чесноти, глибока релігійність і побожність.

Християнство не тільки внесло нового духа до народної душі, але воно стало тим євангельським квасом, що спричинив новий, великий, творчий фермент в життю Народу, фермент, який став вихідною точкою усіх його життєвих зривів, осяяних світлими геройськими подвигами, що ними встелений його історичний шлях впродовж цілого тисячеліття.

І мабуть ніде у світі життя народу, — родинне, громадське, політичне, державне — не сплелось так тісно з християнською релігією, ніде християнство не відбилося так чудово в душі народу, наче в зеркалі, як у нас, ніде воно не штовхнуло народу до такої багатой творчости, як у нас. Християнство формує нове культурне обличчя Народу; разом з ним появляється в державі св. Володимира найбільша сила Народу — Церква з добре організованою єрархією і духовенством, яка започатковує і на довгі століття бере провід у всій культурній праці Народу. За її почином і під її покровом вкривається ціла Українська Земля храмами Божими й монастирями, твориться і розвивається література, мистецтво, спів, школи, бібліотеки, і то вже тоді, коли ще не один із нинішніх культурних народів Європи жив у безпросвітній темряві.

Українська Церква з її прекрасним обрядом і її славними традиціями так тісно сплелася з життям Народу, що вона і Нарід стали просто синонімом, і як довго Церква, так довго Українська Нація, — з упадком одної паде майже автоматично й друга. Не даром же ж з відродженням державности на Великій Україні підчас світової війни — зачався могутній, спонтанний здвиг і на церковнім відтинку національного життя, що довів — бодай на короткий час — до відродження Церкви і її славних традицій.

Розглядаючи християнство на Україні, належить спитися бодай на двох важніших моментах.

Християнська Україна через своє геополітичне положення сповнила і сповняє для цілого християнства велику місію. Вона з самого зарання свого історичного буття мусіла зводити криваві змагання з ріжними поганськими чи ахристиянськими племенами, захищаючи довгі століття цілу Европу від тієї страшної руїни, яку їй самій ті вороги несли. І хоч через ті безнастанні війни скривавлена Українська Земля знемогла, втратила свою державність, а лукаві сусіди навіть її, добре заслужену назву „забороло християнства“ собі присвоїли, Україна своєю творчою працею скольонізувала й схристиянізувала ті простори, по яких гуляли поганські племена, та не перестає і нині боротися проти тих усіх, що хочуть знищити Христове імя і вкинути нарід у пійтму безбожництва й духової і моральної руїни. У цій завзятій боротьбі, як колись, так і нині, спомагає Україну її велика релігійність, що вросла у кість і кров Народу, а Христовий хрест на Київських горах, замаятий жовтоблакитним прапором, — це й нині для народу символ і знак перемоги.

Другий, не менш важний момент — це та обставина, що в часі хрещення України-Руси панувала повна єдність між Церквою східньою і західньою, бо нещасний церковний роздор наступив щойно в 1054 році. Українська Церква, як уповні самостійна і незалежна, визнала цю єдність ще якийсь час і після формального роздору, який заіснував між Церквою грецькою і римською. І як довго Україна була незалежною державою, так довго ідея церковної єдності стояла все на чолі церковних справ, оформлюючись у реальний чин, або тільки живучи у свідомости кращих синів Церкви й Народу, як велика потенціальна сила. Коли ж Україна втратила свою державну незалежність і попала під панування Москви, тоді ідею церковної єдності заборонено, вона стала гріхом проти віри й „атечества“, та найбільшим лихом, яке загалом може стрінуги людський рід. А тому, що ця ідея така небезпечна, не вільно було змагати до її здійснення, але навпаки — треба було її, як найбільше зло, усіми засобами поборювати. І такий погляд та від-

ношення до ідеї церковної єдності став, на жаль, власністю й українських представників нинішньої незєднєної Церкви, що, виховані під впливом односторонньої московської історіографії, йдуть усеціло в хвості московської церковної ідеології, та глядять на церковну єдність, на унію, як на найбільше лихо Українського Народу, і в такім дусі стараються виховати й вірних тієї Церкви, забуваючи на те, що ця ідея церковного зєднєння стала змістом релігійно-церковного життя великої, чи не найбільш активної частини Народу.

* * *

До гідного й величавого святкування цьогорічного ювілею маємо, в першу чергу, причинитися ми, духовенство тієї Церкви, бо то буде властиво її ювілей, 950-ліття її творчої праці для дочасного й вічного добра Народу. Без участі Церкви і її духовенства не відбулася ні одна подія більшої ваги в тисячлітній історії Народу, не може без неї прогомоніти і славний ювілей християнства на Україні. Церква, а радше духовенство під проводом своєї Єрархії, стане мотором цілого святкування, тому, річ ясна, не забракне в ньому ні нашої ради чи вказівок, ні теж нашої праці й помочі. Думаємо, що цілий ювілей буде відбуватися під єгідою і покровом Церкви.

Та найкраще вшануємо велику пам'ятку, коли ми, крім ювілейних торжеств, причинимось до зміцнення Христової Церкви в Народі.

Зробимо це тоді, коли, маючи на увазі велике історичне післанництво України — бути заборолом християнства на Сході, — поможемо нашим братам у „царстві антихриста“ в їхній кривавій боротьбі за Христову Правду на Українській Землі. А поможемо їм тоді, коли своєю працею на місцях постараємось у цім ювілейнім році розвіяти і ті останки большевицького туману, який ще може й досі клубитись десь по наших селах; коли щепимо у всіх свідомість, що безбожницький комунізм — найбільший ворог Народу; коли розбудимо у всіх чуйність і готовість стати з цим ворогом до рішучого бою, щоби віра Христова знов уповні затріюмфувала на землях колишньої Володимирівної Держави.

Зробимо це також і тим, коли у взаємовідносинах між Українською Католицькою Церквою і Православною Церквою Незєднєною старатись мемо витворювати атмосферу терпимости, згоди і любови, щоби в такий спосіб у наших незєднєних братів зродилось бажання церковної єдности, яка була на Україні в часах св. Володимира Великого і яка є конечною передумовою сили і значіння Української Церкви в нинішніх часах. А перший крок до цього буде

Вже пройшла перед нашими очима остання картина з цієї багатого богородичної вистави і на наших очах зійшла Марія з літургійної естради. І ми Божественною Літургією завершили Ї Славу.

Ми були не в церкві, не на виставі, а радше на дивних змаганнях св. Піснеписців, хто ліпше зможе заспівати Марії, хто краще і відповідніше до страшної, дивної дійсності потрапить звелічати „Вірних Удобрение“ (Догм. Богор.). Ми були на святих змаганнях нашої Церкви, що хоче перемогти архангельські чини в прославлюванню Богородиці. Але на дармо! Марія це „безплотних Піснь“ (1 Догм. Богор.). Бо ми ніколи не подибуємо Марії одинцем. В кожнім часі і на кожнім місці Ї життя служать своїй Владичиці небесні чини. На початку оповіщують Ї реліку радість; відтак співають в терпінню; вкінці супроводять на престіл Небесної Цариці. А все зачудовані, все перестрашені Ї славою і все захоплені Ї пречистою красою!

Але слава Марії не лиш божественна, якої не нам дорозумітись, не лиш слава ангельська, про яку довідаємось аж по смерті, але особливо важна і доступна є вона нам яко всесвітня слава. Вже сам факт, що маємо на увазі Марію „от чоловік прозябшую“, говорить у нашу користь. А друге — це правда, яку висловлює отверто наша Церква „слава Твоя Богородице всім простертая“. Бо глядім! Чи є правдивий визнавець Христа, щоби його не засягнула ця широка, могутня, всесвітня Богородична слава? А третій свідок це псалмопівідець! Бо біля Марії, чи родиться Вона, чи в храм уводиться, чи на Матір Божу годиться, чи з землі береться до неба, все біля Неї праотець Давид „предсінним ковчегом, скакаше, іграя“ з якимсь своїм пророчим словом!

Давно „неісписавая многими пророки, несвідома же бисть небесними служащими Богу ангели, нині же всі свімітя Богородице (Канон Пол. Ризи).

Та скаже дехто: — Забагато почитаєте Марію! Цеж сотворіння! А ви робите з Неї мало що не Бога! Ви Ї культом прислонюєте Христову славу, яку Він мав, заки ще повстав світ¹⁾!

Та добре, що не багато таких облудних ревнителів Божої слави! Чи ж не бачимо, що саме з життєдайного жерела ясности, від „Сонця восходящего на високих Господніх“²⁾, бере Пречиста весь свій блиск у наших богослуженнях? Чи могла б „возсіяти денница“, колиб не мав прийти той „тайнственный день“ (Непор. Зач.), в яким появиться „Солнце правди Христос Бог наш“ (Різдво Марії)?!

Чи бачили б ми на небі „легкий облак“, якби не було

¹⁾ Йоан 17, 5.

²⁾ Іс. Сир. 26, 20.

сонця! Чи своїм власним світлом світить місяць?! Чи пестробарвна веселка не відблиск соняшних промінів?! А цих і їм подібних порівнянь уживає наша Літургія. Марія безпереривно обертається в орбіті Христового світла. А „світ Христов просвіщай всіх“¹⁾ особливим блиском відрізняє Богородицю!

Отже є різниця між джерелом світла і промінем, між початком життя вічного²⁾, а початком життя дочасного, між добродієм і обдарованим, між Христом і Марією. І мимо цієї, наче божественної слави, що її наша Церква віддає Марії, а яка *κατ' ἐξουσίαν* належить Богові, тут зовсім не помішано, а навпаки дуже прецизно розділено належний культ Богові (*cultus latrīae*) і належний культ Богородиці (*cultus hiperdulīae*). — І хоч славу Богородиці, яку ми побіжно і в мініятурі добули з наших літургічних текстів, піднесла наша Церква понад усіх святих і всі чини ангельські, то всеж таки зі славою Христа (Христового Воскресення) не має Вона чого рівнятися у нашій Літургії! Це чи не десята часть тих величавих гимнів, які зложила наша Церква воскресшому Ісусові! Але чи Богородичні свята не голосять Господньої слави?! — Марійські празники не менш, як „небеса повідають славу Божію“!³⁾ І нерозумний був би той, хто хотів би поставити границю, де зачинається слава Богородична, а де кінчиться слава Христова!

Розглядаючи Богородичну славу, не було тут місця згадати докладніше про просительні і благодарні Богородичні молитви і пісні, що їх всуміш із славословними часто повторяє Церква. Але це вже виходить поза рами наміченої теми.

Звідкиж такий обильний богородичний матеріал назбирався у наших східних богослуженнях?! Чому наші літургічні пісні так наближують нас духом до Христа і Марії і ми відчуваємо і глибоше вживаємося в життя Спасителя і Богородиці на землі!? Де причина, що св. Євангелію ми зачинаємо розуміти з наших богослужень, як отверту і добре нам знану книгу?!

Ось саме „Восток свище“⁴⁾, що про нього заповідали пророки Єремія і Захарія, Ісус Христос, що мов сонце правди заблестів на сході, в святій землі і перед собою казав зійти красній Ранній Зірниці. Він, як чоловік прийняв східний спосіб життя і не відбрав прадідних звичаїв своєї Матері. Для східних і східним способом почалась і скінчилась Його туземна проповідь і східні євангелісти, східною

¹⁾ Служба Прежлеосвящених Дарів.

²⁾ Йоан 8, 25: „Глаголашу убо ему: ти хто еси; і рече їм Ісус: *начаток* яко і глаголю вам“.

³⁾ Пс 18, 2.

⁴⁾ Єрем. 23, 5, Захар. 3, 8; 6, 12; Лука 1, 79.

мовою і східним способом написали Його святу Євангелію. Чи ж диво, що Східний обряд краше, ніж західний, зумів віддати життя Христа і Богоматери! Чи проте дивним буде, що Марія у наших богослуженнях набирає життя, а Її високе становище в Церкві є для нас зовсім оправдане і зрозуміле!?

І не збентежило св. Пісненисців навіть те, що так мало знайшли вони про Неї в Святій Євангелії. І не пристали лише на цім образі Богоматери, який красками-словами відмальовували від св. Ап. Луки. Але вони не дармують! Уважно слухають пісень, що Її в честь Пречистої співає перша старохристиянська Церква. Вони заглядають до катакомб і відшифровують очевидців і апостольських учеників, глядять на старі ікони, читають письма Отців золотой церковної доби і з дня на день, з року на рік, із сторічча в сторічча вкладають у церковну скарбницю щораз нові цінності, щораз нові скарби...

* * *

Давно колись, в святині Амона в Тебах, берегли єгипетські жреці завіщання про скарби в лябіринті. Десятками віків наповнялась державна скарбниця, і ніхто не посмів нарушити її багатства, бо вхід до підземних хідників був таємницею жреців. І мало хто здавав собі справу, що там, як ніде в світі, нагромадились з часом найбільші цінності: весь блеск фараонів, трофеї численних побід, дарунки підданчих держав, все те мов таємний сфінкс запечатав неприступний лябіронт знаком питання.

А завіщання голосило: „Коли знайдеться Єгипет в небезпеці, тоді нехай добудуть жреці скарби лябіринту і захищать державу від упадку!“...

На перший погляд здавалось би: що спільного може мати старовинний єгипетський міт з нашими богослуженнями і культом Пресв. Богородиці?!

Та однак, „mutatis mutandis“, аналогія така ясна, така актуальна, що аж кидається сама в очі. Бо сьогодні саме прийшла ця переважна, давно-предвиджувана хвиля, коли треба сповнити завіщання і видобути скарби з лябіринту.

Сьогодні, коли мало хто вже знає, що за скарби нагромадив давний християнський Схід, сьогодні, коли переліцтовується вартість Сходу за щонебудь, коли воно лише зі Заходу, — сьогодні, коли з одної сторони пересаджується до нас чужі дерева, яких розвиток згори пересуджений, а з другої сторони йдуть зусилля реставрувати на Україні Католицьку Церкву, відсуваючи від будови угольні камені східної мудрости, святости і поезії — справді надійшла хвиля, що „Єгипет в небезпеці“.

Справді надійшла хвиля, коли треба на світло денне видобути те шире золото, яке зложила Золота Доба Католицької Церкви, а яке тепер притрусив віковий порошок і воно тепер закрите в незрозумілім і недоступнім для вірних лябіринті канонів, догматів, акафістів і т. д.

Чи сьогоднішні жреці знають таємницю Лябіринту!? Чим сьогодні заратують Церкву від релігійної байдужности? Чим замінять відступство від обряду, мертвість віри, духове динивство?! Чи може побожністю бабок-девоток, що відстрашує інтелігенцію від воріт церковних?! Чи може впровадженням літаній та інших „нових набожеств“? Чи вірні хватаючись остаточности, щоденним виставлюванням Найсв. Тайн!¹⁾

Ні! Це основна похибка думати, що правдиве золото може зіржавіти, що правдива краса колись споганіє, а правдива мудрість перейде в нісенітницю! Чи можемо сьогодні створити щось більше від тих великих Учителів і Святителів, якими все гордилась і буде гордитися Католическа Церква?! Чи можемо щось більше дати від богоугодних мужів, які на пустині, чи в келії і обильній ласці Божій, наскрізь перейняті божим обявленням, міцно за псалмопівцем могли повторяти: „Весь день закон Твій поученіє моє єсть!“²⁾

Чи не перекоуємося наглядно, що щонебудь докинули пізніше автори, це стільки має вартости, скільки є в нім наслідуваного первовзору?! Вже в самих богородичних празниках ми помічували це. Нпр. Непорочне Зачаття: стихири довгі, акафіст не має вже цієї глибини і скондензованости слова, а ікоси і кондаки 2 рази довші, як первовзір. Коли установлено свято Состраданія, то нічого кращого не мож було дати цьому празникови від старих канонів страсної седмиці.

А навпаки, возьмім твори Романа Солодкопівця чи І. Дамаскина! Скільки змісту в словах „невіста неневістная“! Скільки таємниць і краси в коротких запитах: „како бо неіскусомужная младопитательница чистая? — какоже Мати Богу мертвносна міроухающи?“; — скільки прецизности і глибини, а рівночасно ошадности у словах в Акафісті Благотівченню?! Не зайве там ні одно слівце, щоб не ддало нового! Це ми помічуємо в богородичних піснях! А що сказати про Канон Пасхи чи про Парастас, які чи змістом, чи мелодією, просто геніяльні архитвори!

¹⁾ Східня Церква завісиди в глибокій культі для Ісуса в Найсв. Тайнах прекрасною літургією звеличує угаєного Спасителя. Всі канонні часи це немов декорація Безкровної жертви, приготування і благодарення по св. Причастю. І вірні беруть тут повну участь. Навпаки в латинській Церкві незрозуміла для нас латинська Мисса не викликає всенароднього поклону для Найсв. Тайн, тому і зайшла потреба позалітургічного почитання Найсв. Тайн.

²⁾ Пс. 118, 97.

А завіщання лишив нам Апостол народів! „Опасно да ходіте не якоже немудрі но якоже премудрі, іскушающе что есть воля Божія“¹⁾. А не є волею божою і Христос не казав „вливати вино ново в міхи ветхі“²⁾, ні пришивати нових латок до старої одежі! Але Божу волю висказує дальше Апостол: „но паче ісполняйтеся духом глаголюще себі во псалміх і пініх і піснях духовних воспівающе і поюще в сердцах ваших Господеви“³⁾. А цими словами показує нам Апостол скарбницю Святого Духа, наші богослуження. Він ставить їх як протипагу пиянства і розпусти, а заразом на сьогоднішні „лукаві дні“ дає завіщання: Байдужність до Церкви зрушить лише літургічне зацікавлення, відступство від обряду здержить лише відслонена ясно його краса і принада, мертвість віри оживить хіба життям пульсуюча церковна пісня, духове лінивство зникне вмить під тонами всенародньої, могутької, східньої, скороприемливої мелодії. Навіть пиянство з вина переміниться на духову нестяму тих, що будуть впиватися Св. Духом. Навіть погубну розкіш розпусти притемнить Господня насолода з красно виконаного нашого богослуження!

Не знав певно і не міг предвидіти Великий Апостол народів, що знання літургічної пісні так змаліє, що по многих церквах будуть ціле богослуження співати лише один священник і одинокий дяк. Бо коли б був знав, був би зараз закликав: Від дітей зачинайте! Навчіть співати співучих, бо чиж не знаєте, як любить простий нарід літургічні співи! Чиж не помічуєте некритої його цікавості до всіх обрядових „таємниць“?! Чи не бачите, як скоро запам'ятовують собі діти трудні на перший погляд ірмологіїні напиви?!

А коли краса (як дехто додасть „зовнішня“) прикличе до Божого храму тисячі, тоді на цім пречуднім тлі чудес доконувати зможе проповідь, тоді і коло сповідальниць буде глітно, а священники, бачучи, як нарід зрозумів богослуження, з чистою совістю зможуть молитись на літургії: „Ми Тобі приносимо розумну службу...“

В нашім народі так тісно зійшлись і зязались зі собою цінности етичні з естетичними, що їх не мож розділити. Вони мусять іти в парі.

А коли хто не бачить краси, то дуже часто тому, що не розуміє, а як же може розуміти, коли нема того, що пояснивби йому. Бо „коли ти благословиш Духом, як скаже „амінь“ на твоє благословення той, хто не навчений. Бо не знає, що говорить!“⁴⁾.

1) Єфес. 5, 15, 16.

2) Лука 5, 37.

3) Єфес 5, 18, 19

4) І. Кор. 14, 16.

Ось і дійшли ми до трудного місця, яке саме поставила собі за ціль розв'язати ось ця похвальна, богородична, літургична панорама. А головна ідея ексегези Марійських богослужбених текстів — кинути кілька актуальних ключів:

1. Зробім для вірних зрозумілими наші богослуження! Наш нарід на правду ще дуже побожний, коли ще приходиться на Вечірню, не здаючи собі справи, що там у крилосі мурликають наперегони здертими голосами старі піддячі. А прецінь лекше є протягом року пояснювати (з практичним приновленням) наші богослуження вірним, ніж всі літургичні книги перекласти на українську мову.

2. Збільшім активну участь вірних на Вечірні й Утренні! Тут найкращий спосіб — вже від дітей вчити церковних напівів! Коли священик (або дяк) попрацює так над дітьми зо 3 роки, то відтак ціла церква стане одним великим крилосом. Відтак майже на завсіди раз зложений труд не змарніє, бо одні від других вчатьсь, так що нераз вже давно вмер священик і вже наслідники його змінились, а богослуження на дальше лишились всенародними. А які красні ці „подобні“, що їх вже не співають по многих церквах! — З одної сторони безнастанно нарікається, що наші богослуження за довгі, з другої ж сторони відкидається приписані канонні часи, а вводиться дешевенькі літанії, що тягнуться без кінця!

3. Замінім втерту тематику всіх, зокрема ж Марійських проповідей літургичними празничними мотивами! Скільки красного, підхожого під душу селянина матеріялу в них скрилося! В нас Марійські проповіді уважається найтруднішими, а пояснюється це браком матеріялу. Це справді велике переочення, коли позабуто на цю незглубиму криницю, богородичну празничну драму, з якої пригорщами можна черпати здорові, а все якісь нові, все свіжі гомілетичні сюжети. Одиною в нас темою і то прийятою з Заходу: Марія — наша Мати! А цього перших дванадцять віків ніхто не чув і в Літургії подібної назви годі дошукатись!¹⁾ А деж Марія — Побідителька сатани? Де Марія — Діва Мати? Де Нескверна Агниця, що співстраждає з Агнцем, який взяв на себе гріхи світа?!

Чи хто чув коли на проповіді про історію Покрови, Положення Ризи, Положення Пояса? А Марія-Молитвенниця наша — це дуже практична і вдячна тема! Вкінці Цариця Неба і Землі? Цариця України, чудотворні ікони?!

¹⁾ Дорогою аналогії те, що Марія є нашою матір'ю, правильно можна висувати лише з містичного Тіла Христового, яке після Апостола Павла становлять всі вірні. Коли Христос це ми, то Мати Ісусова це наша Мати. Але це містична Мати! Прямо ми не можемо відважитись поставити себе у рівнім ряді з Христом.

Правда, може і вичисляється не раз подібні імена, але ніхто не пробує цього розвивати, бо в західній гомілетичній літературі цього не знаходять!

4. Даймо нашому народови побожну літургічно — аскетичну літературу! Чому н. пр. многі Марійські життєписи й аскетичні книжки чогось відпихають своєю чужістю, не підходять під нашу психіку і ментальність, вони запліснули в своїй слейности, а що дуже плиткі, то просто осмішують саму дану св. Особу і св. Подію, — чому так рідко коли подибується в них цитати Східних Отців?! Атжеж Богородицю, прославили вони не лише в піснях, але і в гоміліях? Річ очевидна, що все на чисто перебирається з Заходу, не розуміючи думки св. Церкви, що саме тішаться ріжнородністю почитання, так як кожний має своє дарування від Бога, один сьак, а другий так.¹⁾

5. Звернім увагу на нові побожні пісні, щоби вони були згідні з духом нашого обряду! Кожного разить всяка негармонійність. Тому теж нові побожні пісні в честь Богородиці і Святих повинні достосовуватись до наших богослужень і мелодією і змістом. Про це много можна говорити. Та передовсім звернім увагу на поезію і красу богослужебного вислову і тут вкажім джерело для нових побожних пісень.

6. Вкінці і на розвиток релігійної драми великий вплив може мати драматичний уклад наших празників. Сьогоднішній час сміло можна назвати відродженням середньовічних ораторій. Передовсім помічується це в нас, коли вже обмерзли всім легонькі ревії і мітологічні опери й оперети, а публіка виповняє день за днем салю, спрагнена побачити „Голгофту“ чи „Камо грядеши?“. Як добре булоб узгляднити тоді і нашу Літургію, щоби церква, школа, книжка, пісня, а вкінці театр згідно працювали і витворювали нову, Христову атмосферу, яка просякала б життя громадянства, товариств, родин і була властністю всіх Українців, чи вони моляться, чи співають, чи при праці, чи на розривці.

Але зачнім від Божого храму так, як Христос починав свою діяльність²⁾. Ісус Христос подбав теж, щоби свій Пречистий Храм прикрасити найбільшою славою. Про те ми вже переконалися з наших богослужень і мусимо сьогодні заявити „якоже вопієт пророк: свят храм твій, дивен во правді“. По справедливости належалось Матері Божій бути винесеною понад усі небесні сили, не так за Її особливіші чесноти, як передовсім за те, що Вона стала храмом живого Бога.

¹⁾ 1. Кор. 7, 7.

²⁾ Йоан 2, 13—15.

І наші Господні храми, лишені під опіку священиків, вимагають належного їм блиску і слави, не так з огляду на величину, чи розголос місцевости, як передовсім тому, що є Божими храмами. Тут присутній Христос у Пресв. Евхаристії, тут його св. Євангелія і мощі Святих, тому і наша Літургія — це ніщо інше, тільки прославлювання Божого храму.

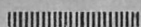
Наші церкви повинні вже зовнішнім блиском захоплювати присутніх, а богослуженням підносити вірних і так одушевляти, так розположувати і зміняти душі, щоби вірні могли разом із св. Петром сказати: „Добре нам тут бути“¹⁾ і разом з послами св. Володимира заявити: „Ми думали, що ми в небі“. Бо так і Христос хотів, коли на початку і при кінці²⁾ своєї туземної проповіді очищував Єрусалиську святиню від всіх „новостей“, які з літами вкравлися у святе місце.

А його ученики пригадали собі тоді записане про Нього в пророка: „Ревность дому твоего сніде мя!“³⁾

Конець і Слава Пресв. Богородиці!

На цім місці складаю подяку Високопреподобному О. Духовникови Стефанови Рудьови, що заохотив мене і піддержував в цім рефераті про Богородичну Славу і служив многими вказівками, отвираючи мені, зацікавленому прекрасним і глибоким нашим обрядом, широкі горизонти, які сьогодні має він перед собою, відкриваючи рівночасно і дороговкази, які наш бідний, поневолений нарід справді роблять багатим. Щож, коли мимо цього є й такі, що радо віддали б його за миску сочевиці.

Автор.

о. Н. Павлосюк

Дискусія на Свят-Вечір.

На дворі панувала та особлива пора року, що так основно зміняє не тільки обличчя живої природи, але й також душу людини. Є се пора, яку можна назвати найбільшим мистцем поміж іншими порами року. Бо в той час, як весна, літо та осінь лише уможливлюють природі по мистецьки виявити своє життєве багатство, — то зима, відбираючи живій природі пульс життя, творить із власного матеріалу архитвори чистого мистецтва! Цілий світ перемінює в музей, наповнений від неба до землі різьбами, архитектурою та пейзажами незрівняної вартости! Перемінюється

¹⁾ Мат 17, 4.

²⁾ Йоан, 2, 13—16, Мат. 21, 12—16, Мар. 1, 15—18, Лука 19, 45—48.

³⁾ Пс. 68 2, Йоан 2, 17.

посеред тієї мистецької декорації й душа людини, яку весна, літо та осінь забагато абсорбували своїми зовнішніми дразливими ефектами: соняшне тепло занадто розніжнювало тілесні самопочування, а багатство родючої природи занадто лоскотало жолудкові інстинкти. Зима в одній хвилині змінила крикливу й неспокійну декорацію світа, розмальовуючи цілу природу й разом із нею також людину втихомирюючою срібною барвою, а людській душі дала можливість глибше увійти в себе та докладніше прислухатися до голосів, що гомоніли у ній тисячами беззвучних, але настирливих аж до болю знаків запитання...

* * *

Був перед-день Різдва.

Вечірнім потягом мав приїхати з Варшави на різдвяні ферії студент останнього курсу православної теології Толя Рафальський. Тому все у мешканні Рафальських стояло під знаком вижидання не тільки вечірньої різдвяної зірки, але й також вечірньої години, в якій мав з'явитися дорогий гість.

Очікував гостя з Варшави також і Борис. Сергій Михайлович, господар дому, був такою доброю людиною, що годі було не вволити його волі й не лишитися у них на свята.

— Не гнівайтесь тільки на мене, приятелю, — говорив до Бориса Сергій Михайлович, — що я позбавляю ваших стареньких родичів тієї радості, яку сам нині переживаю, очікуючи на приїзд мого сина... Та в мене вже віддавна так водиться, що два рази в році — на Різдво й на Великдень завсіди мусить бути в мене при столі хтось чужий. Ну, а сьогорічне Різдво, коли матиму нагоду гостити в себе такого гостя, як ви, залишиться надовго в моїй пам'яті... Думаю, що також і мій Толя буде вдоволений!

У 6-тій годині вечора почувся сильний електричний дзвінок, і всі юрбою кинулися до входових дверей зустрічати очікуваного гостя.

Незабаром у кімнату ввійшов високий, чорновусий юнак та з гуком поставив тяжку валізу на долівці. Привітавшись із батьком та тіткою, звернувся до Бориса:

— А... мабуть, прошені моїм татком на Свят-Вечір?...

— Ну, розуміється! — відповів за Бориса Сергій Михайлович. — Але до того це наш кватирант!

— Студюєте? — поспитав Бориса молодий богослов.

— Так.

— Ну, в таксму разі мені подвійно приємно!... Студентська душа, звідкиб вона не була: з Варшави, зі Львова чи навіть із паризької Сорбони — всюди однакова!

— Так, так: душа однакова — тільки студії не одна-

кові, — завважав старий Рафальський. — Що там порівнювати Львів чи Варшаву із паризькою Сорбонною?..

— Що ж ви, татку, думаєте, що в Сорбоні нема ідіотів? Хіба син Троцького не студіює в Сорбоні?

— Чи хочете тим сказати, що душа молодого Троцького, як студента, також подібна до вашої? — делікатно поспитав Борис.

Толя спостеріг, що трохи загнався.

— Ну, ні, спеціально із студіюючим Троцьким я ні себе, ні загалом студентської братії не думаю порівнювати,

— На жаль, — відповів Борис, таких Троцьких є серед студентської братії трохи більше... Можна в кожній столиці побачити ревію таких студіюючих Троцьких, хоч і названих іншими іменами...

— І чи то справді тема на Свят-Вечір? — вмішалася Варвара Михайлівна. — А лишіть це!..

— Таки так! — долучився до сестри Сергій Михайлович. — Що це за така честь для Троцького, щоби ми ще й сьогодні морочили ним собі голову? Таж нині Христос родиться! Ану-но, Варваро Михайлівно, попроси-но гостей до різдвяної куті, до грибів, до голубців і всякої іншої всячини!.. Нині, знаєте, мої дорогі гості, по християнському звичаю належить поставити на стіл дванадцять потрав — і маю надію, що Варвара Михайлівна до цього доброго звичаю також сьогодні пристосувалася...

— Ну-ну, якось-то буде... голодними вас із-за стола не випущу... — усміхнулася господиня дому й за хвилину зникла в кухні.

— Ну, сідайте, сідайте, мої студенти! — запрохував юнаків Сергій Михайлович. — Ага! — пригадав собі — за ялинку то я й забув... Якже це можна сідати за стіл без засвіченої ялинки? А головно: що на те сказали б паннунці, Віра й Наталя?..

— Ну, як так, то ми вам поможемо! — майже в один голос сказали студенти, й почали один по-перед другим засвічувати колірві свічки, позатикані на кінцях зелених галузок поміж срібними гірляндами, що творили врочисті, звисаючі півлуки довкола ялинки, та золотистими волоськими оріхами й цукорками різних форм і величини.

За кілька хвилин ялинка уся світилася, як символ вічної краси і радості.

Варвара Михайлівна ввела до кімнати дітей, які з широко отвертими очима зупинились перед ялинкою і не рухалися з місця.

Сергій Михайлович обернувся до присутніх:

— Ну, а тепер, коли ми вже тут усі, — заспіваймо тропар Різдва, як щороку!

Три мужеських голоси й один жіночий почали бого-
війно :

Рождество Твоє,
Христе Боже наш,
Возсія мірові
Світ разума...

Посідали за стіл. Сергій Михайлович обернувся до
Толі :

— Ну, сину, пусти-но першу ложку куті під стелю,
скільки нам...

— Скільки нам кіп пшениці зародить! — засміялася
Варвара Михайлівна. — У Львові, під ратушем...

— Ні, не це... лише — скільки ще нам літ на еміграції
скитатись...

Толя махнув рукою :

— Не треба, тату.

— Не треба, кажеш? Та так, тобі не треба, бо ти
вже виріс на чужині, для тебе — тут вітчизна... А ми вже
й до самої смерти останемося такими непоправними туж-
ливцями за рідною землею... О, коби Господь дозволив ще
хоч раз поглянути на київські гори!... Ну, а щож чувати
в Варшаві?

— В Варшаві... от як у Варшаві: багато руху і шуму —
і багато також духової порожнечі... Звичайно, як у вели-
кому місті. Якраз на днях трапився випадок, який живо по-
рушив варшавську вулицю, — а саме: одна сходяча філь-
мова зірка, стративши в наслідок операції свою фотоге-
нічність, відібрала собі життя! Або іншими словами: свою
красу оцінила вище свого життя...

— Ну, я за такими не плачу! — сказала Варвара Ми-
хайлівна. — Життя не є таким дешевим товаром, яке, нині
його стративши, завтра булоб можна знову купити. Життя,
як казав Шіллер, це драбина, по якій підносимося аж до
вершин богоподобія. Хто так дивиться на життя, той вміє
його цінити, і той його за якунебудь марницю не стратить.
А хто тратить життя без жалю, той напевно не варт його!..

— Плакати спеціально за тією особою — завважав
Борис — може й не слід; але сьогоднішній світ, у якому
діються подібні речі, справді гідний оплакання... Де-хто за-
трачує фотогенічність своєї раси, й попадає через те в роз-
пуку. А що майже всі стратили нині фотогенічність своєї
душі, — це для них дрібниця! Так само в Варшаві, і в нас,
і всюди...

Толя пильно поглянув на Бориса, й по хвилі сказав :

— Це правда!

— Так, це правда, — промовив дальше Борис, — хоч

ї дуже сумна правда. Але хвилями, коли так застановляюся над тим жахливим духовим і моральним розхитанням нинішнього світа, то приходжу до висновку, що поправді й нема чого так тому всьому дивуватися... Ось, наприклад — наприклад, та обставина, що люди тієї самої крові і мови, віруючі у того самого Христа і Його Церкву, іменують себе католиками і православними, для де-кого також — дрібниця... Але сьогодні, коли ми, католики й православні, сіли в імя Христового народження за спільний стіл і радіємо спільною християнською радістю, — а водночас чуємо, як віроісповідні різниці, що витворилися в історії між нами й вами, шепчуть нам до вуха, що ми і ви не є ті самі християни; що взаїмне упередження, яке нас розділює, є сильніше навіть від тих підставових релігійних правд і цінностей, які нас спільно з Христом лучать, — то бачимо, що це не дрібниця, але трагізм, для якого навіть відповідного окреслення немає... Та коли трагізм уже тут у християнстві, коли до консолідації та єдності не можуть прийти між собою навіть спільні визнавці Христового імені, і то в таку пору, коли розбещене безбожництво широкозакроєним фронтом наступає на цілий християнський світ, не розділюючи його на окремі ісповідання; коли, наприклад, сьогодні в Москві, у Києві та інших центрах С. С. С. Р. у звязку з Різдом Христовим творяться просто несамовиті антирелігійні оргії — і це нас не спам'ятує, то як можна дивуватися тому всьому, що діється нині у світі взагалі?.. О, так, є і між нами якась частина тієї загальної вини, за яку нині цілий світ покутує — і хто зна, чи навіть не найперша і не найголовніша... Чи не думаєте, що авторитет і вплив християнської релігії багато втратив з огляду якраз на обставину, що християнство розділилося на кілька окремих ісповідань? Прошу собі уявити погляд на європейських християн першого-ліпшого інтелігентного магометанина, коли він довідається, що вони поділені на окремі ісповідання, і до того — ісповідання, які між собою люто ворогують та взаїмно себе поборюють!.. Не інакше подумас про нас також браманець, чи шінтоїст. Ну, а про те, що безнастанна гризня між окремими християнськими конфесіями це найкращий атут в руках атеїстів — навіть уже не говоримо... Ось, нині Христос родиться. Нащо Він родиться? На те лише, щоби побачити, що всі ми, які назвали себе Його іменем, взаємно себе не розуміємо та ненавидимо, — а інші, дивлячись на нас, починають ненавидіти саме християнство! Отже — чи не тут якраз початок трагедії? І чи не звідсі слід би розпочати віднову цілого світа?.. Маю таке переконання, що доки цей стан нинішнього християнства не буде зліквідований — шкода буде усіх людських зусиль, реформ та революцій...

— Так, цей розділ вселенської Христової Церкви на

окремі християнські ісповідання — відізвався Сергій Михайлович, який за той час помітно споважнів — ви слушно назвали нашою трагедією. Та хоч це трагедія наша, то однак не нами вона спричинена та й не нами, мабуть, буде також направлена. Рану, яку витворили століття — століття також і вилічать. Щож торкаєсь нас, то ми багато поможемо вже тим, коли не будемо тієї рани ятрити! Колиж спеціально мова про православних і католиків, то річ цілком очевидна, що вони повинні шукати взаємного зближення. Це зближення буде уможливлене вже тим, якщо вони не будуть взаємно себе уникати. Ось, подивіться Борисе Олександровичу: нинішній Свят-Вечір може бути ідеальним зразком для всіх католиків і православних, як належить шукати взаємного зближення. Сісти за спільний стіл і то сісти не задля якогось дипломатичного вирахування, але просто в Імя Христа — це справжній ідеал такого зближення! І повірте мені: ніхто мені не шептав до вуха про якунебудь різницю між мною і вами! Коли ви співали разом зо мною тропар Різдва, — я вважав вас за такого самого християнина, як я сам. Цю прикру різницю я відчув щойно тоді, коли ви самі на неї вказали..

— Рана, Сергію Михайловичу, не лиш тоді болить, — відповів Борис, — коли її ятрять, але також і тоді, коли її лікують... А згодиться самі, що втечею від лікаря хворий нічого собі не поможе! Це правда, що існуючі між нами релігійні різниці для нас, як людей, дуже болючі. Та годі нам не говорити про них, коли вони фактично існують і фактично нас розділюють. Годі звалювати також усю вину на століття, бо спричинили нашу трагедію не століття, тільки люди — і тому не століття також, тільки люди мають її направити! Кажете, що нинішній Свят-Вечір є здійсненим ідеалом загально-християнського зближення. Та не забуваймо, що Свят-Вечір є тільки раз у році, що Христа, який сьогодні родиться, чекає ще тернистий шлях життя, що Його чекають ще страсті й Голгофти! Коби то всі християни могли зійтись до спільного стола — і більше вже не мали ніяких життєвих завдань!.. Колиж ідеалом загально-християнського зближення є не тільки це, щоби разом бути, але також, щоби разом жити, щоби разом боротися зі злом світа за Царство Христове!.. Чи не чуєте брязкоту тих кайдан, які куються там далеко на визнавців Христа і Його Церкви? Чи не бачите того ряду кровавих Голгофт, які ще стоять перед нами?.. Отже, чекає ще нас важкий труд, важкі завдання, до яких нам треба вже нині приготуватися! Питання тільки в тому: як приготуватися? Думаю однак, що найкраще приготуємося тоді, коли підемо за зразком свого противника, коли не злегковажимо його організаційної тактики та організації взагалі! Противник наступає на нас —

треба наступати й на нього! Противник маскується, щоби пролізти в наші ряди і тут сіяти замішання й деморалізацію, зробім те саме з противником! Противник має головного вождя, який веде його на нас, треба, щоб і нас повів один головний вождь на противника! Лиш тоді зможемо успішно протиставитися атеїстичній офензиві, лиш тоді зможемо примусити її до відвороту!.. Й це треба зробити вже тепер — не чекати, аж противник підступить під самі мури й зажадає ключів від міста! Тоді вже може бути запізно...

— Розумію. Ви хочете сказати, що християнський світ для рятування себе від загибелі повинен прийняти католицьку ідею з цілим її організаційним і єрархічним апаратом включно. Очевидно, вам, як католикові, легше запрошувати нас до католицизму, як нам не-католикам, до католицизму прилучуватися; бо річ у тому, що й ми бажали би вашого прилучення до нас, — щоби таким чином була повернена первісна єдність і нероздільність Христової Церкви... Прошу не посуджувати нас у якійсь злій волі: ми хочемо об'єднання з вами й молимося за нього безнастинно так само, як і ви, тільки що ми це об'єднання мабуть трошки інакше розуміємо. У своїх змаганнях до церковного об'єднання ми йдемо за духом східного християнства, яке ніколи не старалося модернізуватися на зразок західного. Нас радше займає літургіка й містика в релігії, як її практична, життєва сторона. Для нас, для нашої східної психіки намагання релігії приноровитися до обставин життя видається чимсь надто незгідним із самим духом релігії, чимсь надто земським, доточним, матеріальним, і тому нас просто обиджує такий підхід до релігії. Релігія це життя тілесної збірності, це „дух землі“. Ось якраз тому нам так тяжко знайти спільну мову із католицизмом, якого „вірую“ все зачинається від організації, або докладніше — від римського папства. Колиб католицизм так дуже цього пункту не маркував, тим самим він показав би, що він нашу психіку розуміє і її шанує. А це значно скорше зблизило би нас до себе, як те безнастанне агресивне атакування нашої душі папством! З того всього ми бачимо перед собою не католицизм, а тільки папство. Папство просто заслонює собою цілу велич католицизму — а цього чейже не повинно бути! Бо найвищою ціллю християнина все був і буде Бог — і якщо папа дійсно одержав від Христа яке припоручення, то лиш це одинок: привести всіх християн до Бога! А цього ніколи не вдасться досягнути при допомозі тільки самого догмату про папський примат — для цього треба любови! І то не тільки дипломатичної, яку не раз ми чули до себе з висоти папського престолу — але любови треба живої, активної і практичної!

— Нам, людям західно-європейського виховання — від-

повів Борис — дуже імпонує та, підкреслена вами, одуховленість вашої релігії й особливо та містична й літургічна її риса, яка для неї така прикметна. Але чи не здається вам, що Церква, яка складається з живого людського матеріалу, з живих одиниць, поставлених в умовини чисто-земського існування, чи така Церква не повина також мати орієнтації на ті земські обставини, серед яких покликана існувати? Коли зважимо далше, що земське існування є також існуванням історичним, то чи не думаєте, що Церква має певні зобов'язання й супроти чисто-земської людської історії, супроти всіх суспільних рухів та загалом цілої історичної цивілізації? Власне, нам здається, що Церква, яка покликана з волі Бога, перетривати історію, вона покликана також й опанувати її! Світ, відколи піднесла над ним свій прапор цивілізація, безнастанно організується. Організується суспільне життя, організується промисл, організується наука. Історія людського поступу це ніщо інше, як історія людської організації. Нинішній світ, серед якого жиємо, це організація у одній із найвищих своїх стадій! Зрозумійте ж, прошу вас, що супроти такого факту Церква не може лишатися безчинною, обмежуючись лише до містики й контемплляції. В обставинах земського твердого існування Церква мусить бути також твердою й загартованою! Колиж згадаєте римського папу, то він дійсно отримав від Христа припоручення — іменно припоручення пасти вівці. Пасти — це значить чувати, напружувати не тільки свій зір, але й також свою волю! Пасти вівці це значить не тільки дбати про їх корм, але й також про їх охорону. Пасти вівці це значить стояти постійно на варті й бути готовим кожної хвили до зустрічі з хижим напасником! Чи сповнить, однак, Церква це чисто життєве, практичне завдання, коли буде задивлена тільки в небо, а не погляне собі під ноги? Хтож тобі в решті-решт залишиться у самій Церкві?!

Сергій Михайлович кілька хвилин пильно дивився на Бориса, а потім сказав:

— На нашу думку, Церква не є організацією, лише організмом, іменно організмом містичного Христового тіла і як така не потребує організації. Організація, як це ви самі висловлюєтесь, є однозгідна із поступом. А поступ, як знаємо, це процес, у якому щойно творяться організми. Таким чином, організація є радше недосконалістю. А в Церкві всяка недосконалість є виключена!

— Організація і організм... це, на мою думку, лиш ефектовна гра слів, і нічого більше! — відповів Борис. — Коли ви згадуєте про організм, то думаю, що маєте на гадці живий організм. А життя кожного організму, навіть найдоскональшого, все є процесом — себто тяглістю моментів, у яких організм приневолений реагувати на зов-

нішній світ у точках своєї безпосередньої стичности з ним! Отже, коли ми розглядатимемо Церкву навіть як організм, то й тоді цей організм не сміє поставити себе поза рямці світового життя, бо якраз отсе життя постачає йому своїх животворних соків, якими він жиє і дихає! Якщо Церква покликана усе людство привести до Бога, то вона повинна це людство до Бога й повести! А щоби його повести, треба до нього якнайближче підійти, треба його попросту взяти за руку. Отже — треба його організувати. Бо коли не зробить цього Церква, то зробить це сила, ворожа для Церкви: це в нинішніх часах така очевидна правда, що нема потреби її доказувати... Організм і організація це поняття, які радше доповняють себе. Можна сміло сказати, що організм жиє своєю організацією. Церква без сумніву є організмом, бо має в собі містичні органи святих таїнств. Але вона є також і організацією — бо має свою єрархію і має вірних, які є видимими, реальними й активними служителями містичного Тіла Церкви. Справді, якщо по вашій думці організація злишня для Церкви, то тяжко зрозуміти, чому ви не скасували ще досі усіх видів нижчої й вижчої єрархії: діаконів, єреїв, протоєреїв, єпископів, архієпископів, митрополитів і патріархів... Але якщо є можлива в Церкві організація архієпископів, митрополитів і патріархів, то чому не можна тієї самої організації піднести на ще один щабель досконалости і завершити її одною найвищою точкою, якою саме є первоєрарх вселенського християнства? Таке є природне домагання організаційної льогіки. Кожний організм має в своїй організації один найголовніший орган. Цей орган неначе веде за собою цілий організм. Таким чоловім органом, наприклад, у людському організмі є — голова! Голова є посудиною, в якій зберігається найдорожчий матеріальний елемент людського тіла — мозок, і тому вона й вивищена понад усі інші органи того тіла! Навіть у тих тварин, що своєю організацією стоять далеко позаду чоловіка, голова завсіди міститься напереді й тягне за собою цілий організм! За зразком організації, спостереженої в природі, пішов чоловік і в організації свого суспільного життя. Тому полк має тільки одного полководця, корабель тільки одного капітана, паротяг тільки одного машиніста, держава тільки одного керманіча! Ціла природа зраджує тенденцію звести усі свої розбіжности до одного спільного знаменника, бо саме той спільний знаменник є найкращою гарантією її єдности! Таким чином, бачимо, що організація Католицької Церкви, сперта на свому єрархічному приматі, є згідна з організацією самої природи і як така є найдосконалішою формою організації взагалі.

— Хто розуміє Церкву як юридичне тіло, цей мусів би признати вам повну слушність. Ми однак Церкву розуміємо

не як збір реальних одиниць, лише як союз душ — отже як збірноту духову, котра сама й становить містичне Тіло Христа. Для такої збірноти не треба надто виробених організаційних зовнішніх форм, а тим більше зовнішнього, як ви кажете „видимого“, проводу. Функцію і завдання видимого проводу у видимій суспільності сповняє школа і держава. Церква ж, як містична організація, має також містичного провідника, яким є сам Основник Церкви — Христос!

— Мушу із сього боку признати — відповів Борис, — що й ваш погляд був би більше слухний і переконуючий, колиби, на жаль, не був запозичений від сектантів! Цього роду міркування про „безплотну церкву“ почуєте кожної хвилі від штундистів, баптистів, адвентистів і всіх інших. Та коли ви ставите цілий свій релігійний світогляд лише в площині, що так висловлюсь, безтілесної містичності, то скажіть, чи була яка потреба Христові приймати видимий образ тілесного чоловіка та прибавити пізніше сей видимий образ свого Тіла до видимого хреста? Чи не можна було досягнути тієї самої цілі також містичною дорогою? І нащо також були потрібні ці видимі дванадцять апостолів? А врешті приходимо до того самого: навіщо здалися всі нинішні видимі єпископи, архієпископи, митрополити й патріярхи? Чи в такому разі перша-ліпша секта не має далеко досконалішої організації?... Ні, Сергію Михайловичу, хто вже сказав „а“, той мусить сказати й „бе“! Коли ви приймете організацію в Церкві в її початковій формі, то мусите її прийняти також і в її формі найдосконалішій! Треба бути або горячим, або зимним, а не такою теплою золотою серединою, що в науці про Христові таїнства годиться з католицизмом, а в поглядах на єрархічний примат у Церкві з протестантизмом. Не гнівайтесь, — але православіє у тому виді, як ми його бачимо нині, напів-католицизм, а напів-протестантизм. І не хочу бути злим пророком, але так мені здається, що оскільки все піде тією самою дорогою даліше, якою йшло досі, то кінець того православія буде такий, що одна половина розсиплеться в сектанство, а друга, яка ще збережеться, прийде до католицизму, — іншого виходу не буде!

— Не можна цього перечити, — вмішався до розмови молодий богослов, що немов би бажав виручити батька, — що організаційна форма Католицької Церкви належить до найпрактичніших, а сама організація до найбільше дисциплінованих. Однак, нам, вихованим в іншій атмосфері, тяжко зрозуміти, як можна було примат римського єпископа проголосити догмою? Згодіться самі, добродію, що догмат про зверхність римського єпископа ніколи не буде стояти на тій висоті, що, наприклад, догмат про Божу Триособовість. Догми — це речі, які відносяться до Бога, до неба, до віч-

ности. Натомісць догмат про примат римського папи це одинокий догмат, що відноситься виключно до землі, до до-часности. Прийде час, коли завмре життя на землі, не стане людей — не стане також і римського єпископа. Слідно, скінчиться також і його примат. Таким чином, і догмат про примат римського єпископа не є вічний. А якже можна проголосувати догмою те, що не вічне? Догмат про примат римського єпископа тісно лучиться з єрархічним устроєм Католицької Церкви і як такий є догматом чисто-єрархічної природи, — отже природи дочасної, земської. „Паси вівці мої!“ значить: виконуй адміністративний нагляд над моїми вівцями так довго, доки той нагляд є потрібний — себ-то, доки ці вівці знаходяться в умовинах земського існування, де, скажім, є конечний земський видимий провід. До-речі: католики дуже часто люблять пригадувати нам цей євангельський вираз. Ми, очевидно, не гніваємося на них за те, але коли вже так є, то належало би акцентувати не лиш перше слово сього речення, але також і останнє: не лиш „п а с и вівці,“ але й також „вівці м о ї“. Христос виразно зазначає, що уставляє апостола Петра пастирем над с в о ї м и вівцями! І навіть, коли дав „ключі царства“, то даючи сказав: „Що звяжеш, чи розвяжеш на землі, те саме буде звязане й розвязане також на небі“. Значить: доти лиш будеш мати право інгеренції в небі, доки прислугуватимеш тобі се право на землі. Скінчиться примат апостола Петра на землі — скінчиться він також і в небі. Бож у небі, у цій сфері чисто-духового життя, яке відкриває безпосередній доступ до оглядання Божого Лиця, нема потреби „пасти“ кого-небудь. Там матиме голос автентичний Пастиреначальник, яким є Христос! Отже, як можна було примат римського єпископа, який сповняє лиш тимчасове завдання, проголосувати догмою! По нашій думці, місце цьому приматові лише в кодексі церковного права й церковної дисципліни — але не в догматиці!...

Сергій Михайлович із замітним захопленням слухав оригінальних міркувань свого сина й час від часу кидав тріюмфуючим поглядом на Бориса — немовби говорив до нього: „Ну, й що ви на те все тепер скажете?“

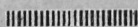
Передусім не розумію докладно—почав Борис, вислухавши уважно варшавського богослова до кінця — тієї класифікації, по якій догми це такі речі, що відносяться виключно до неба, а все інше, що є поза ними, відноситься до землі. Щож таке догми? Відомий католицький богослов Шпіраго порівнює догму до поручча над пропастью: це поручча не перешкоджає чоловікові йти, лише хоронить його від упадку в пропасть! Цим порівнянням Шпіраго вказав на завдання, яке сповняє догма в житті: є це, як бачимо, чисто-практичне завдання, яке цілим своїм фронтом звернене перед-

усім до землі. Не треба забувати, що якраз через землю пересунулася ціла людська історія, почавши від упадку першого чоловіка аж до його відкуплення — і що цей похід історії не спинився ще й до нині! Тут, на землі родяться, живуть і вмирають ті люди, яких Церква Христова має привести до Бога! Тут є той чудодійний матеріал, із якого чоловік має збудувати свою майбутність! Тут є той капітал життя, з якого родяться проценти, що забезпечують вічність! Навіть Таїнства, які становлять саму містичну суть Христової Церкви, сповняють тут на землі чисто-дочасне завдання. Хрещення, вінчання, покаяння — це все безспірні християнські догми, яким вступ до неба замкнений, де, як відомо, ні родяться, ні женяться, ні грішать... Як же можна після того догми відривати від землі, коли вони тільки для неї призначені? Як можна догми відривати від землі, коли навіть Кров Сина Божого була для землі призначена — Кров Сина Божого, що є найбільшою догмою між догмами!... Догма — це поручча над пропастью. Деж є ще більша пропасть від тої, яку може чоловік викопати сам під собою на отсій землі? А тепер зрозумійте, чим є догма про ерархічний примат у Христовій Церкві над тією пропастью землі, через яку Церква Христова має перевести ціле людство світа — до вічності!

— Я все те саме повторюю — відіззався знову Сергій Михайлович: — доти не буде можлива злука між православними й католиками, доки „любов“ в устах католицизму буде лише порожньою фразою. Любити треба людську душу не абстрактно, але так, щоби вона відчула цю любов. Це значить — любити також і те, що для тієї душі є дороге. Навіть, коли якась душа має блудне вірування, то й тоді треба розуміти, що ніхто не хоче свідомо в блуді перебувати, — а коли перебуває, то лиш несвідомо, приймаючи свій блуд за правду. Для того треба до такої душі зблизитися тим більше, щоби їй правду відкрити. Тією найпершою правдою у світі завсіди була і буде — любов! Коли ми вашу любов до себе відчуємо — тоді й вашій правді повіримо. Покищо ми у вас лише схизматики, хоч ми особисто ніякої схизми не спричинили та й загалом це ще велике питання, хто властиво більше завинив у тій схизмі: східна впертість, чи західна нетактовність?.. Саме наше християнство є у ваших очах чимсь таким, що межує з поганством, а ми — напівдикими племенами, до котрих треба посилати місіонарів з апостольською проповіддю... Скажіть, чи потрапила би Католицька Церква, та, що вважає себе матір'ю усіх християн, підвестися на таку висоту християнської величі, щоби дозволити молитися прилюдно у своїх церквах за якогось помершого православного єпископа? А я вам скажу, що коли помер незабутній кардинал Мер-

сіє, то православний єпископ Євлогій дозволив відправити прилюдні богослуження за його душу в православних святинях! Отсе шлях до об'єднання православних із католиками. Не вченою схоластикою, не диспутами, лише живою любов'ю шукати тих шляхів, любов'ю засипати ту пропасть, яка між нами і вами протягом віків утворилася. Не починаймо від того, що нас розділює, — лише від того, що нас об'єднує, що для нас, для нашого вірування спільне й безспірне. Бог у Тройці і сім таїнств у Церкві — ось основа нашого й вашого вірування. Цієї основи вповні вистарчас на те, щоби ми почули себе спільними членами одної християнської родини! Бож це очевидне, що наші богословські міркування, наприклад, про походження Святого Духа є такі самі бліді й анемічні супроти самої правди цього походження, як і ваші. А по найбільшій часті і ми і ви віруємо в ті самі правди, лише оперуємо відмінними термінами — і звідси походить ціле наше непорозуміння... Та нинішні часи самі вже вирішили багато спірних питань між нами на користь нашого взаємного зближення. Запевняю вас, що колиби зіхалися колинебудь католицькі єпископи разом з православними єпископами лише для тієї самотньої цілі, щоби спільно обговорити справу сучасної атеїстичної небезпеки, що загрожує цілому християнському світові — незаторкуючи ніяких інших питань, які могли би наразити взаємний престиж Духовних представників обох Церков, то такий один зізд доконав би більших чудес, як усі дотеперішні папські енцикліки, звернені до православного сумління! Найголовніша хіба усіх католицьких місій, які працювали для цілей зближення з православними — це висування умовин для сього зближення. Конкретно: коли хочете, щоби православні визнали примат римського єпископа — якнайменше про цей примат їм пригадуйте, а за те старайтеся пошанувати православну єрархію! Мусите її пошанувати, коли хочете з нею об'єднатися, коли хочете, щоби вона творила разом з вами одне стадо під проводом одного пастиря! Мусите її пошанувати ще й тому, бо якраз це відкриє очі православного світа також на гідність вашої єрархії з римським папою включно. Без такого взаємного пошанування не буде об'єднання, лише буде підпорядкування одних другим, себ-то нас — вам... І це нас найбільше відстрашує від злуки з вами — від унії!

(Докінчення буде).

о. Др. Г. Костельник

Проблема чуда

I

Наше становище

Чудо має своїх ворогів між людьми, так само, як і Бог. І з тих самих причин. Всетаки віра в Бога вічна й загальна, а так само і віра в чуда. Цей звязок чудес із Богом не випадковий. Християнські теологи вважають чуда за одну з найсильніших познач (критеріїв) правдивості надприродного Божого явлення. Мойсей, пророки, Ісус Христос на доказ свого післанництва творили чуда. Аргументація християнських теологів іде в тому напрямі, що справжні чуда, це надприродні діла-явища: надприродні діла може тільки Бог творити; отже коли справжні чуда супроводять чиєсь слово, то це знак, що Бог від себе потверджує правдивість того слова.

Ми станемо на ширше становище, ніж теологічне. Станемо на психологічне становище. І постарасмося вказати, що чуда це критерії також т.зв. „природного обявлення“ божого. Під природним божим обявленням розуміємо ті правди віри, до яких доходимо своїм власним розумом, розглядаючи сотворений світ. Між тими правдами на першому місці стоїть правда, що Бог існує.

Скажемо плястично: дорога до Бога витичена чудами. Хто не бачить чудес у світі, хто їх не признає, той загубив шлях до Бога.

II

Дефініція чуда

Що таке чудо? Всі розуміємо це слово, як розуміємо, що таке правда, справедливість, краса, сила... Та коли хочемо науково говорити про ті поняття, то мусимо їх заналізувати, щоб послуговатися ними з усякою певністю й проглядністю.

Теологи дефініюють чудо як діло чи явище а) надприродне (*eventus supernaturalis*), б) надзвичайне (*eventus extraordinarius*), в) таке, що підпадає під наші змисли (*eventus sensibilis*).

Ми стоїмо на психологічному становищі, де чудо треба брати в найширшому значінню слова, тому покищо абстрагуємо від тої проблеми, чи чудо щось надприродне, чи природне. Але квестія про чуда, загально поставлена, сама собою доведе нас до тої спеціальної проблеми про чуда, яка питома теологічному становищу.

Коли не підноситься вимоги чи твердження, що чудо це щось надприродне, коли на проблему глядимо з психологічного становища, то нікому на світі ані на думку не приходить заперечувати чуда. Чудо — слово, яке приходить у всіх мовах світа — це не пусте слово, але має свій, між людьми поширений і добре відомий предмет, як і всі інші слова, поширені в усіх мовах.

Ми в нашій мові маємо аж два слова на означення чуда: чудо і диво. Диво звичайно означає менший ступінь чудесности, чудо — більший. Вдячні генієви нашої мови, що нам дав готове таке розрізнення в тих двох народних словах, ми зачнемо аналізувати чудо від його найнижчого ступня — від дива.

Щож таке диво? Перш за все треба ствердити, що диво, а ще більше чудо, стоїть у протилежності до звичайности. Але звичайність не рівна звичайности. Коли на якийсь святочний обхід зїдеться 100.000 народу чи навіть більше, то це буде надзвичайне, бо щось таке рідко буває; та це ще не буде дивне. Не дивне, тому що такий зїзд по природних законах і при людських даних умовинах легко можливий.

Але колиб дані людські умовини або якісь природні стихії стояли на перешкоді такому зїздови, то він був би остільки більшим дивом, оскільки його перешкоди були би більші.

Бачимо, що диво це таке явище, яке по нашому знанню й цінуванню буття-життя виглядає як неможливе, а воно все таки дійсне. Відти й незвичайність дива-чуда. Ось тому, коли бачимо диво, дивуємося, заходимо в голову і наше чуття потрясається, бо зацікавлює і гнітить нас квестія: Як щось таке можливе?

Дива бувають на етичному й на фізичному полі. Коли наш простолюдин бачить на образках, як дикуни десь в Африці чешуться чи тетоуються, то дивується: як таке можуть ті люди робити? І певно буде почувати себе вищим, а дивні звичаї дикунів вважатиме за упадок — за „неможливість“, яка є виразом упадку; тому він буде відчувати відразу і погорду до таких людських форм.

Це диво на етичному полі, де „неможливість“, а все таки „дійсність“ залежна від людської свідомости і волі. Тут можуть бути і такі дива, перед якими будемо почувати себе нижчими, бо вони виявлятимуть незвичайний зріст життя, а не упадок; але ми особисто не відчуваємося на силах зробити такі великі, виїмкові діла. На тому полягає слава геніїв та героїв: подивляємо їх за їх великі, виїмкові надмірні діла.

Дива на етичному полі це дива найнижчого ступня. Та саме з тих прикладів, що їх ми навели, тому що вони

наскрізь проглядні, виходять ясні характеристики дива-чуда взагалі. Вичислимо ці характеристики.

1) Диво-чудо це незвичайне явище, що виглядає як неможливе, а воно всетаки дійсне. Отже диво-чудо суперечить нашому світоглядові.

2) Неможливість дива-чуда основана тільки на нашому суб'єктивному пізнанню та розумінню життя-буття; а саме про себе диво-чудо це явище, яке впливає з даних сил життя-буття. Отже диво-чудо є дивом-чудом тільки з одного боку — з нашого, а з річевого боку воно не є без причини, але має цілу й повну структуру своїх причин, як кожне інше явище.

Відповідно до того диво-чудо стає для нас остільки меншим дивом-чудом, оскільки більше пізнаємо його структуру причин. Але тоді ми пізнаємо у світі щось нове і несподіване. Ясно, що для Бога ніяке чудо не є чудом.

3) Диво-чудо поглиблює наш світогляд, бо що ми перше вважали за неможливе, себто за щось таке, що не має і не може мати своїх причин у царстві реального буття, це в диві-чуді знаходимо як дійсне. Отже дива-чуда відкривають нам глибший, багатіший і дивніший світ, ніж ми собі спершу уявляли його.

4) До одних див чудес люди будуть відчувати відразу й погорду, будуть їх уважати за щось негідне; а перед другими будуть падати ниць. Це залежатиме від життєвого змісту людей, від їх орієнтації в життю-буттю, від їх віри. Християнин паде ниць перед Христовими чудами, а дива-чуда якихсь поганських жреців матиме в погорді як негідні штучки, або продукції злого духа; натураліст не признає Христових чудес, а подивляє дива природи; атеїст подивляє людські винаходи, боготворить техніку.

Для більшої ясности повторимо нашу дефініцію дива-чуда з психольогічного становища: Диво чи чудо це незвичайне явище або діло, яке здається неможливе, а воно дійсне, і як таке виявляє глибший зміст життя-буття.

III

Природні дива чуда

Дива в царстві природи досягають далеко вищій ступінь, ніж на етичному полі, і доходять аж до чуда у теольогічному розумінню.

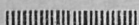
Всякий більший поступ у природничих науках і в техніці спершу був дивом, проти якого звичайно боролися, приклонники „старого світогляду“, вважаючи його за „не

можливість“, або й за негідність. Для ілюстрації вичислимо тільки деякі природничі відкриття та технічні винаходи: полярна ніч, полярне світло, кулистість землі, геліоцентрична теорія Коперника, метеори — „каміння з неба“, шкортівність світла (давніше собі уявляли, що світло не потребує часу для свого поширення), електрика, первісний огнистий стан землі, ледові доби, клітинна будова організмів, бактерії, неможливість самородства, вік землі, вік людського роду, мезозойські потвори-чудовища, еволюція, гормони в крові, гіпнотичні й медіумічні явища, будова атому, немеханічний чинник у реакціях атомів, грандіозна будова всесвіта, залізниця, телеграф, грамофон, телефон, аероплян, радіо...

Скільки борні було між людьми, заки ці природні дива здобули собі загальне признание!

Кожна людина схильна абсолютизувати свій образ світа, себто свій досвід і своє пізнання життя-буття: ніби ціле життя-буття ген наскрізь таке, як у мому дотеперішньому досвіді та пізнанні виявляється. Колиж якоесь явище суперечить нашому світоглядові, коли воно іде в розрив із законами природи, оскільки ми її пізнали, то ми такого явища не можемо засимілювати з нашим світоглядом, отже або треба буде надшчерблювати, чи навіть цілком зруйнувати наш світогляд, або якоесь знищити чи бодай здискредитувати і змодифікувати те дивне явище, що суперечить нашому світоглядові, щоб не суперечило.

(Продовження буде).

З голосів преси.

В останніх місяцях запанувала у польській пресі всіляких політичних напрямків справжня протиукраїнська дурійка. Напасти тієї преси на український нарід і на його національно-культурні організації нотує наша політична преса на своїх сторінках майже щодня. Специ від українських справ появляються у польській пресі і в ріжних неперіодичних публікаціях наче гриби по дощі.

Та нам не йде тут про цілість справ українського національного життя, а тільки про один відтинок цього життя, відтинок релігійно-церковний. Яке становище польської шовіністичної преси до нашої Церкви? Не було воно ніколи справедливе і безсторонне, але в останніх часах наша українська греко-католицька Церква і її духовенство стали предметом просто нечуваних атак, крайне брехливої кампанії і негідної нагінки. Зразкова організація нашої Церкви, її патріотичне духовенство, що під проводом своїх Пастирів жер-

твенно й успішно працює над релігійно-моральним піднесенням вірних не тільки на терені самої церкви, але й поза її мурами — в релігійно-церковних і релігійно-національних організаціях, що ними помалу вкривається ціла наша Церковна Провінція — високий науковий рівень львівської Богословської Академії й єпархіяльних Богословських Заведень, масовий наплив кандидатів до духовного звання, велике значіння й повага духовенства в народі — все те виводить з рівноваги наших противників.

І падають на нашу Церкву наклепи, брехні, інсинуації і підюджування, лиються на неї помії з усіх усюдів, — бо до Поляків, і тих правдивих латинського обряду, і свіжо народжених „Polaków greko-katolików“ — прилучилися наші доморослі „русски“, і всі вони подали собі дружньо руки для успішнішого поборювання ненависної їм української греко-католицької Церкви. І виступають на сторінках преси люди, які беруться говорити авторитативно про справи, про які не мають ніякого або дуже слабеньке поняття. Шукати на сторінках їхньої преси у відношенню до нас правди, справедливості, етики, культурного трактування, чесних метод полеміки — даремна річ! Таких річей нема у їх журналістичних словниках. Та найприкріше те, що цих основних вимог, які ставиться до кожного чесного журналіста, не виказують навіть ті часописи, що стоять на католицьким становищі, ні ті журналісти, які залюбки хваляться своїм католицизмом та яким нібито йде про добро католицької Церкви.

* * *

Шовіністична дурійка.

Так можна б назвати статтю, яка появилася в 343 числі поважного виленського щоденника „Słowo“ дня 12. XII. 1937. Має вона заголовок „Czyżby powu etap w akcji ob-rządku wschodniego“, а автором її п. Валеріян Харкевіч, спеціаліст від негативного наświetлювання новоунійної акції.

Досі були ми привичаєні читати з Вільна, хоч і ворожі, але здебільша розумні статті, що мали якийсь сенс. А тепер у відношенню до нас і до нашої Церкви повіяло тимсамим духом, який віє у нас в Галичині від непамятних часів. Видно, що виленські учні понятливі, коли так скоро засвоїли собі методи боротьби з греко-католицькою Церквою від своїх учителів з „Małopolski“. Направду жалко нам такого поважного часопису, як „Słowo“, що в наведеній нами статті зійшов до ролі наших львівських брукових „Соіс-ів“ чи „Express-ів W eszognuch“ своїм безглуздим становищем до такої поважної установи, якою є кожда церковна організація, отже і греко-католицька Церква, дарма, що вона українська.

Привід до написання згаданої статті дав п. Харкевічови відчить о. Доната Новицького, пароха східно-слов'янського обряду в Тороках на Поліссю, що його виголосив він у Вильні на тему своїх переживань підчас свого в'язнення на Соловках.

Не будемо торкатися тих похвал, якими так щедро обсилав Автор о. Новицького за те, що він мав відвагу признатися, „*że jest Polakiem i że w Polsce należy się liczyć z rządem polskim*“, та — головно — за його виступ на останній унійній конференції в Пінську, де він,

„застановляючись над жерелом загального недовіря до східного обряду, а головно над становищем польського уряду, який прецінь устами міністра офіційно ствердив, що акція східного обряду противиться інтересам польської держави“... „в дискретний, але рішучий спосіб виступив проти божевільного українського шовінізму, який на ґрунті східного обряду розпаношився в останніх часах в найбрутальніший спосіб, а якому сприяє камелеоновате під національним оглядом становище отців Єзуїтів в Альбертині і Дубні“.

Про той неfortunний і чисто політичний виступ о. Новицького на пінській конференції згадували ми в попередніх числах „Ниви“. До його виступу заняли належне становище учасники конференції не тільки Українці й Білорусини, але навіть Поляки, заявляючи прилюдно, що унійним діям не можна доказати ніодного факту нельояльності.

Також не будемо торкатися поглядів Автора на нинішню новоунійну акцію. Нас зовсім не обходить, чи вона йому подобається, чи ні, це його власна справа.

Зате мусимо дуже рішучо застерегтися проти голословних тверджень Автора, будьто би „політичні інтриги“ до новоунійної акції вносили українські священники, через що, нібито, унійна акція не має прихильности ні в урядових кругах ні серед польського громадянства, і тому вона „не йде“. Шан. Автор кілька літ тому назад усю вину за те скидав на ОО. Єзуїтів, а тепер знайшов Українців, як предмет своїх необдуманих виступів. Авторови дуже добре відомо, що ми унійної акції на „кресах“ не зачинали, ми її не ведемо, вона від нас незалежна, ми маємо на неї наш власний погляд і чимало застережень, і тому ми не можемо брати ніякої відповідальности ні за її успіхи, ні за її недомагання. Вправді запрошено кількох священників-монахів з нашої церковної провінції до унійної праці, але вони — як нас інфермують і як зрештою про це ми ніколи не сумнівались — працюють на своїх душпастирських становищах жертвенно і з найбільшою ревністю для добра повірених їм душ, згідно

з церковними канонами, з вимогами папських інструкцій і з цілковитою льюальністю супроти держави.

А тимчасом Автор представляє наше духовенство в найгіршому світлі. Бо ось що пише він про нього в уступі, затитулованім „Agitatorzy w sutannach“:

„Акція східнього обряду відразу зійшла на манівці з приводу фантастичного заложення, що східні землі Річпосполитої, — це російські землі і що „Росіяни“, яких ревні місіонарі мали навертати на „православну“ віру, палають ненавистю до всего, що польське. Внаслідок того зродилось змагання до як найдальше посушеної маскаради, так в життю релігійнім, як теж в національнім. Священик східнього обряду міг належати до кожної національності, щоби тільки недо польської. Росіяни, автентичні і сфалшовані, Білорусини, безсумнівні і сильно підозрілі, а передусім Українці зачали „відпольщування“ краю. Цей засадничий блуд мусів колись видати найфатальніші плоди“.

Ми тут перервемо краснорічивому Автору для маленького спростування. В унійній акції від самого початку її існування аж до нині працює найменший відсоток священиків-Українців. Твердження Автора, будьто би унійна акція виходила з того заложення, що східні області Річпосполитої — це російські землі і внаслідок того „ревні місіонарі“ мали б їх відпольщити — це разяча нельогічність і повний абсурд. Якщо ті землі російські, то їх належало б радше відросійщити, а не відпольщити. Другим таким абсурдом являється дальше твердження Автора про те, що передусім Українці зачали „відпольщування“ краю. Українці, яких він називає хоробливими шовіністами, мали б відпольщувати край на річ російськості?! Це чиста фантазія Автора, обчислена на незнання читачів! А на таких абсурдах і на такій фантазії побудована ціла стаття!

„Українці, — снує дальше свої фантазії Шан. Автор — що мають надмір безробітних парохів чи питомців духовних семинарій, серед цих кандидатів на унійних місіонарів, не мають майже зовсім правдивих місіонарів, зате мають подостатком політиків у рясах“.

Тут знов мусимо Автору перервати для фактичного спростування. Безробітних у нас справді багато; передусім безробітної інтелігенції, яка мимо свого фахового знання не може ніде приміститися, маємо по містах і селах подостатком. Та мимо цього дошкульного безробіття „безробітних парохів“ покищо не маємо, про це запевняємо Шан. Автор. Тип безробітного пароха можливий тільки в такій державі, де йде переслідування релігії загалом. Щож

до безробітних питомців духовних семинарій, то вони як студенти, не можуть бути зачислені до типу безробітних. Отже поміж них не можуть рекрутуватися „кандидати на місіонарів“. Що ж до закиду, що ми не маємо правдивих місіонарів, то ми зовсім не компетуємо на опінію Автора в цім згляді. Можемо тільки його впевнити, що „місіонарів“ такого типу, якого він собі бажає, у нас зовсім нема.

„І саме цих політиків — стверджує з жахом Автор — пустили на польські землі, на яких відбувається нео-унійна акція. На Поліссю українські агітатори в рясах стараються насильно (*gwałtownie*) і брутально зукраїнізувати „тутешнє“ населення, від віків руське з крови, що жиє одначе в проміннях польської культури.

„Населення ставить опір. Нераз дужездецидовано. Вже Українці звивають деякі станиці на Підляшшу, вже вицофуються з Ольпина і Хуторів Мерлінських, а священники, що не можуть у своїй совісти повязати місійної акції з ролею українських агітаторів, як от ігумен Студитів, о. Августин Жидово, що дуситься в атмосфері нездорових політичних пристрастей, думають навіть про перехід на латинський обряд, що за певное їм спокій духа і совісти“.

Ті українські агітатори (у рясах), що їх „пущено на польські землі, на яких відбувається нео-унійна акція“, мусять на правду сіяти страх і переполох серед місцевого населення. Пригадуються нам сцени з часів переслідування християн у римській державі, коли то на арену цирку, на якій християни ожидали смерті, пускали диких звірів, що кидалися на свої жертви і їх роздирали. Шкода тільки, що Шан. Автор не подав нам, ще чи ті агітатори носять під полами своїх ряс „свячені“ ножі чи револьвери, бо без цього годі зрозуміти „насильну і брутальну“ українізацію „тутешнього“ населення, яке вправді є від віків руське з крови, але жиє в проміннях польської культури.

Позволимо собі поставити до Шан. Автора два маленькі запити:

1) Кого розуміє він під Русинами, а кого під Українцями? Шан. Автор історик і журналіст, тому повинен знати таку підставу правду, що Русини й Українці, це один і той самий нарід. Отже, як на його погляд на Поліссю мешкає руське, себто українське населення, то його не треба українізувати. А промовляти до нього у його рідній мові, це ж основна вимога всякої місійної праці, навіть між африканськими племенами. Зрештою на те дозволяє навіть сам Автор у своїй статті (*niech kapłani obrządku wschodniego mówią do ludu w tym języku, jakim on się posługuje*). Свя-

щеники Українці певно нічого більше від цього злочину (промовляти до народу в його рідній мові) не зробили, бо оскільки знаємо, там навіть релігії в школі навчають в державній мові.

Зрештою, як би ті священники були такими страшними агітаторами і працювали проти Польщі, то хіба польська адміністраційна влада була б така наївна і їх толерувала б?! Але Авторони йде про те, щоби Українців представити в страшнім світлі і нацькувати проти них польську публичну опінію на терені Виленщини абсурдами, а то і явною брехнею, і він з спокійною совістю це робить. Не даром жеж належить він до латинського обряду, який — як він сам каже — одинокий „запевнює спокій духа і совісти“!

2) А другий запит: Що Шан. Автор розуміє під фразою „жити в проміннях тієї культури польської культури“? Нам здається, що в проміннях тієї культури можуть жити не тільки Авторові „Русини“, але й Українці, ба навіть Німці, Росіяни, чи інші. Якщо якась культура справді висока і має в собі атракційну силу, то хоч би ми від неї не знати як когось відтягали, він все буде жити в проміннях тієї культури. Треба лиш зробити ту культуру атракційною. На жаль, нинішнє відношення Автора і йому подібних до всіх не-Поляків, так у життю, як і на сторінках преси, — не зроблять тієї культури атракційною. Автор зовсім хибно розуміє суть фрази „жити в проміннях польської культури“. На його думку тільки той нарід, що дозволяє себе польонізувати, жие в проміннях польської культури, а хто хоче жити своїм власним національно-культурним життям, той вже агітатор, заражений „obędn-им“ шовінізмом, запеклий ворог Польщі і т. д. Та таке розуміння з ґрунту фалшиве!

Як би українські унійні діячі — *ще раз це підкреслюємо* — витворювали на теренах своєї праці наравду „атмосферу нездорових політичних пристрастей“, то адміністраційна влада не чекала б аж на денунціяцію Автора, але вже давно звідтам виселила б їх. Колиж вона цього не зробила, видно, що вони працюють в рямцях законів і в повній лояльності до держави.

Це бачить і розуміє кожний, здорово думаючий, не хоче розуміти цього тільки Автор, так його „obędny szowinizm“, але вже не український, тільки польський, зачадив. Зпоза густих хмар цього надмірного шовінізму не може він бачити ні правди, ні дійсности, у нього вже лише хороблива страшна зява, що її змальовує у його розпаленій пристрастю голові ненависть до ближніх, якою він думає „приносити службу Богови“.

І ця його сліпа ненависть приписує Українцям те, про що вони ніколи й не думали (н. пр. змагання опанувати „wschodni obrzadek“) та відмовляє їм усього, що лише може мати якусь

вартість. Бо ось яку коротку, а зате „влучну“ характеристику нинішніх Українців і греко-католичеської Церкви подає даліше:

„Відносини, які панують у чині Василіян, діяльність Редемптористів в Ковлі, ціла українська католицька преса, наука, а радше псевдо-наука, що апоптозує українізм, все це свідчить найвиразніше про те, що Українці ставлять свій *rusinizm* (вже не українізм! — *наша завв.*) понад католицизм, яким радо пописуються в не дуже переконливий спосіб.“

Що сказав би Автор, що має науковий титул і претенсії на науковця, як би так хтось подав на сторінках преси в сумнів і його науковий титул і науковий дорібок та назвав те все брехнею й обманом?!

А Автор з таким легким серцем робить такий закид не якійсь там одиниці, але цілій спільноті і називає українську науку псевдо-наукою себто брехнею!!!

Людина, що може на такий висказ спромогтися, мусить мати якийсь особливий погляд на культуру і її зверхні форми!

„Українці ставлять свій „русинізм“ понад католицизм“! Це заміт, який віє з кожного уступу великанської статті Автора. Один тільки Автор такий непорочний католик, що ставить свій католицизм понад свою польськість. Може воно й так. В душу йому з чобітьми не поліземо. Але якщо воно так і справді є, то чого ж він обкидає болотом українських священиків, що прийшли на православні області *ширити якраз католицизм*?! Хоч би вони не знали як „брутально“ українізували „*ludność tutejszą*“ — це все ніщо, бо ж найголовніше те, що вони ширять католицизм, а це для такого католика, як Автор, повинно бути найважливіше. Пощо ж тоді цих священиків атакувати й паплюжити?! Ось загадка!

Та ця загадка для нас легка до розв'язання. Коли б ці священики ширили католицизм у латинським, а не в східнім обряді, як цього бажає Ап. Престол, або хай би вже було і в зненавидженім східнім обряді, але методами о. Новицького, „*z podniesioną przysięgą*“ — тоді для Автора було б усе в порядку. Та тоді зате не було б у порядку з численними інструкціями Ап. Престолу і з священичою совістю унійних працівників.

Про дальші напасти Автора не будемо писати, бо шкода слів. По прочитанню його нахабної статті прийшли ми до висновку, що вже й старим, культурним, далеким від гострих національних терть Вильном заволоділа криклива й розхристана демагогія, ендецький зоологічний шовінізм, занепад публіцистичної етики та українська тематика, підправлювана спеціальним шовіністичним сосом, — як це вже віддавна діється в інших осередках Річипосполитої.

Гагіязма.

З давен давна йорданська свячена вода була в великім почитанню у східній Церкві. Їй навіть приписувано чудесне ділання. Вже св. Іван Золотоустий згадує про таке вірування серед християн. В проповіді на Богоявлення він так каже: „Нині начерпана (вода з йорданового водосвяття), вона через цілий рік, а часто через два або й три роки, остається незіпсованою і свіжою та по таким довгим часі не уступає водам, зойно взятим з жерел“.

Те велике почитання святойорданської води дало мабуть почин до надужиття в деяких обласних Церквах. А саме цю воду подавано іноді декому замість св. Причастя. Гоар у своїм Евхольогіоні, виданім 1730 в Венеції [EUCHOLOGION sive Rituale Graecorum] згадує, що в Греків є двоє освячення води, а саме вечірнє й утреннє (себто в навечеря Богоявлення і в саме свято). Вода з утреннього водосвяття переходується у Греків з великою старанністю і вона служить до подавання вірним замість св. Причастя.

Котрих то саме „Греків“ Гоар мав на думці, годі знати, бо певне є, що в часі видавання згаданого Евхольогіона вже навіть московські Требники не згадують про гагіязму. А якраз в московській Церкві витворився осібний церемоніал причастя йорданською водою. Сю воду подавано в великі свята, як Різдво, йордан, Великдень та ін. особам, яким було зборонене приймавання св. Тайн. В культурі свяченої води дійшло аж до того, що її ставляли на рівні з Пресв. евхаристійною Кровю. До нині збереглися два збанки в церкві св. Софії в Новгороді (сівер.), що то в них переходувано святойорданську воду. На тих збанках ось такий напис: „Пийте от нея всі, се єсть Кров Моя нового завіта“.

Звідки той церковний звичай зайшов на північнослов'янські землі, годі знати; правдоподібно прийшов він з полудневої Слов'янщини. Але на українських землях він не мав пригожого ґрунту для свого розповсюдження, так як воно було в московській Церкві. Там, себто в Московщині, повстав осібний „чин причащення святія води іже великаго освящення на Богоявленіє“. Звідтам попав той чин у Стратинський Требник з р. 1606, радше через недогляд, чим через незнання. Тому то й обурюється Петро Могила на той непрактикований звичай в українській Церкві. В передмові до свого Требника, виданого в Києві 1646 р. згадує про Стратинський Требник з його „Возслідованіє-м о причащеніи святія воды (о причащеніи гагіязми) иже на Богоявленіи великаго освященія“ і так пише: „Не менший і овий

Текля глянула на вікно, а на шибі Божа Мати з Дитятком Ісусом у промінних блисках та сйвах з короною на голові. Подруга звідується чоловіка: Чи ти що бачиш? Він зирнув на вікно й кликнув: Мати Божа! Збентежилися й розбіглися по хатах, щоб прикликати сусідів, поглянути на зяву. Сусіди збіглися і всі бачили якнайвиразніше Матір Божу з Дитятком у короні. Ця виразна поява тривала до півночі. Пізніше видно було в менше виразних зарисах. Другого дня ввечорі був я з подругою і бачили ми образ Божої Матері без Дитятка, в короні, а довкола у віддалі докладно виразні зірки, вдолі знову розтягнена стрічка. Далі глибінь. Говорю це за себе, що мої очі бачили й за що беру моральну відповідальність. Звістка про це розійшлася блискавкою по селі, а далі й по дальших селах. Як день, так ніч, повнісенько народу в хаті й на дворі. Одні приходять, одні відходять. Моляться, пісні співають і мають раз-у-раз очі звернені в шибу, що була давніше збита й підправлена, тобто злучена з другим кусником скла, що частинно, вузько увійшло в давню. Одначе на цій доданій частині не являється ніщо. Постерунковий прохав дозвілля й ще дехто стерти шибу, але по цьому стиранні ще виразніше являвся образ. Вдруге найвиразніше показався образ Матері Божої з короною у формі мітри, що на ній видніло п'ять каміників, дня 22. ц. м. пополудні зараз по відправі. Мене покликали разом з ріднею й перед нами виразний образ. Удуховлення на обличчі проміниться, у темнявих очах незрівняне сйво світлиться, над головою корона міниться. Комірники цієї хати не чують утоми, не зазнають так довгої вже невидги, бо радіють, що Мати з ними.

Міжнародний Евхаристійний Конгрес в Будапешті буде відкритий 25. травня 1938. На другий день, в свято Вознесення Госп. латинського обряду, буде спільне св. Причастя 100.000 дітей, для якого діти самі через цілий рік збирають собі пшеничні зерна на муку для просфори (гостій). Пополудни буде перше пленарне засідання. Вечором буде величава Евхаристійна процесія на суднах по Дунаю. День 27. травня призначений для мадярського війська; жовнярі і старшини приступлять до спільного св. Причастя. Пополудни того дня буде II. пленарне зібрання. 28. травня рано будуть у всіх будапештенських церквах місійні богослуження і св. Причастя мужчин. В полудне поодинокі народи будуть мати свої окремі зібрання. Пополудни III. пленарне засідання. Вечором того дня зачнеться цілонічна адорація Прев. Евхаристії, Сл. Божу буде відправляти один з кардиналів. В неділю 29. травня спільне св. Причастя всіх учасників Конгресу. Богослуження на закінчення Конгресу відправить кардинал, папський легат. Безпосередньо по Евхаристійнім Конгресі зачнутья ювілейні торжества з при-

воду 900-ліття смерті св. Стефана, угорського короля і владного основника мадярської держави.

Міжнароднім Евхаристійним Конгресом в Будапешті бажають католики цілого світу принести Богови задосить-учинення за всі богохульства, що їх допускається модерний матеріалізм і войовничий атеїзм (СССР., Мексик, Еспанія). Крім цього, супроти небезпеки війни, хоче всесвітній католицизм заманіфестувати в Будапешті „Христовий мир“ дітей Божих, які спільно приймають хліб душі, Пресв. Евхаристію.

В звязку з недалеким конгресом на Мадярщині робляться великі приготування для того, щоби Конгрес випав як найвеличавіше. Міністр освіти видав розпорядок, на підставі якого всі державні й народні школи в Будапешті мають бути замкнені в часі від 19. травня до 4. червня, тому що шкільні будинки будуть призначені на нічліги для учасників конгресу. Для заграничних учасників зарезервовані готелі, пенсіонати й приватні помешкання. Інші школи поза Будапештом будуть мати вільне в днях 25—30. травня, якщо більшість учителів чи учнів возьме участь в Конгресі.

На конгрес вибираються великі групи учасників з заграниці, головнo з сусідніх католицьких країв (Хорватія, Австрія, Чехословаччина, Польща та ін.). Велике представництво висилають наші брати з Закарпаття. Час подумати над тим, щоби і наша галицька українська Церква вислала більше представництво на цей конгрес. Такої нагоди так скоро не буде. Кошти кількадевного побуту в Будапешті враз з дорогою не повинні багато виносити. Поляки вже поробили вступні приготування.

Загальні Збори Тов-а Катихитів, що обнимає своєю діяльністю цілу нашу церковну провінцію, відбулися дня 27. XII. 1937 у Львові в кімнатах Тов. св. Андрея при доволі численній участі членів, головнo зі Львова, бо з провінції прибуло тільки 6 членів. Предсідником зборів був о. крил. Юл. Дзерович, а секретарював о. др. Вол. Фіголь. По зложенню звітів з діяльності Тов-а за минулий рік (секретаря, касієра і контрольної комісії), над якими вивязалась дискусія, уділено уступаючому Виділови абсолюторію. Після того виголошено два реферати: 1) Кореляція у навчанню релігії (о. крил. др. Лаба) і 2) Засоби релігійного виховання молоді (о. крил. Юл. Дзерович), які викликали також живу дискусію. На внесення комісії-матки вибрано одноголосно новий Виділ. Головою Т-ва вибрано о. Івана Новосада, катихита вселюдної школи ім. Маркіяна Шашкевича у Львові. Новому Виділові бажаємо багато успіхів в праці.

Загадочна подія на Волині. „Goniec Warszawski“ приніс в ч. 356 сензаційну вістку, що в Кремянецькiм повіті, в костелі в Ланівцях недалеко совітської границі гурт

селян (38 родин) зі села Гринки по сповіди і св. Причастю перейшов дня 19. грудня ц. р. на „gzymsko-katolicki obrzadek“. В парохіяльнім домі уладили для тих навернених — як пише „Goniec“ — до батьківської віри овечок, бенкет на 116 осіб. „Goniec“ так закінчив опис цього небуденного свята: „Село Гринки, за прикладом якого підуть інші села в околиці Лановець, є доказом, що при впертій праці польського громадянства та передусім завдяки невтомній і жертвенній праці офіцерів КОП-у, — всупереч тому, що „офіційально“ пишуть і говорять про волинське село, має воно великий відсоток винародовлених Поляків і наш обов'язок — повернути їх польському народови“.

„Діло“ з 1. І. 1938 подає про цю несамоовиту подію осьщо: „Цілкомито ясно, що навернено до Костела й польськості 116 православних українців. Але як це сталося? Якими геніяльними аргументами переконано їх, що вони поляки й римокатолики? Та цеж просто чудо ХХ. століття! — І ось про ці аргументи.. довідуємось таке: Між Ланівцями і Гринками відбувалася полева Служба Божа КОП-у перед образом, здається Божої Матері. Образ буцім-то залишено без охорони (чи це не дивно?) і якась злочинна рука зневажила його таким огидним способом, що годі його в друку назвати. Почали шукати винуватих саме у Гринках (всі підкреслення „Діла“), не залишаючи нікого. Тоді то, як кажуть, 8 осіб утікло з села у світ за очі. — І ось кс. Яросевич узяв гриничан під свою опіку та пообіцяв їм полагодити справу села, якщо вони повернуться до костела. І селяни погодилися на все, щоб лише скінчилися між ними шукання винуватців. На підставі цього й можна судити про переконливість аргументів масового характеру та про психічний стан гринківців“.

Про цю напавду загадочну подію заговорила вся українська преса, домагаючись переведення слідства та вишування справжніх винуватців. Жиемо справді в дивних часах.

Нове єпископство східнього обряду ерегував Св. Отець Пій XI для Греків-католиків на Сицилії. Адміністратором нової єпархії іменовано кардинала Лявітрано, архієпископа Палерма і дотеперіщнього ректора італьо-альбанської семинарії в Палермі. Йосиф Perniciago став єпископом-помічником нової єпархії. В такий спосіб католики східнього обряду в Італії мають дві єпархії: Люнтро в Калябрії, яку оснував для Італьо-Альбанців ще в 1919 році папа Бенедикт XV, і згадану для сицилійських Греків.

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріату у Львові

Видає Бог. Наук. Товариство

Відповідальний редактор: о. Петро Хомин.

З друкарні „Бібльос“, Львів, Японська 7. Тел. 214-78.

ЛБ АН УРСР
5068

НИВА

ЦЕРКОВНО-СУСПІЛЬНИЙ
ЧАСОПИС

ЛЮТЕНЬ

1938

З м і с т

	стор.
<i>о. Н. Павлосюк:</i>	
Дискусія на Свят-Вечір	41—52
<i>о. О. Квіт:</i>	
Плекаймо церковний спів	52—55
<i>о. І. Цимбала:</i>	
Ревність як головна священнича чеснота	56—62
<i>о. Др. Г. Костельник:</i>	
Проблема чуда	62—67
<i>Х.:</i>	
З голосів преси	67—73
Нові книжки	73—76
Всячина	76—80

Н И В А

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2¹/₂ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата вносить 12 зл. річно.
півріч. 6— зл., чвертьрічно 3— зл.
для Америка 2:50 долари річно.

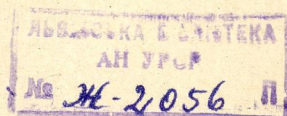
Адреса Редакції й Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чекове конто: 151.092

о. Н. Павлосюк

Дискусія на Свят-Вечір

(Докінчення)

— Що в Католицькій Церкві є всеж таки одиниці, гідні вашого довіря й навіть особлившої вашої вдячності та пошани, свідчить саме особа кардинала Мерсіє. Будьте певні, що таких одиниць є в Католицькій Церкві значно більше, лише ви не мали змоги про них чути. І думаю, що наколиби в Православній Церкві знайшовся єпископ, обдарований прикметами кардинала Мерсіє, і виявив стільки прихильності й любови до католиків, скільки виявив їх Мерсіє до православних — то дуже-дуже можливо, що по його смерті католики відправили би такі самі богослуження за його душу по своїх святинях. На всякий випадок, любов Католицької Церкви до православних не була лише порожньою фразою, бо якби було дійсно так, тоді порожньою фразою були ваші слова про кардинала Мерсіє. Не беруся оспорювати вашого погляду на середники, які по вашій думці є доцільніші для цілей зближення. Однак не можу промовчати також того факту, що коли досі зроблено щонебудь у тому напрямі, то зроблено це виключно з католицької сторони — натомість із православної не зроблено зовсім нічого. Ви кажете про з'їзд католицьких єпископів разом із православними... Нащо йти з тим так далеко — візьмім лиш ось унійні з'їзди у Велеграді, до яких дала ініціативу якраз Католицька Церква: чи багато православних

єпископів, або принайменше священників, буває на тих з'їздах, які не мають ніякої іншої цілі, лише шукання спільними силами шляхів до взаємного зближення? Православні єпископи воліють їздити на спільні конференції з протестантами, сектантами, лібералами, як стрінутися з представниками Католицької Церкви у Велеграді. Поспитайте вашого молодого богослова, то він вам розкаже, як, наприклад, дивляться на Велеградські з'їзди там у них, у Варшаві... Варшава вважає непростимим злочином участь у такому з'їзді не тільки духовної, але навіть чисто-цивільної православної людини. Вистарчить лиш згадати, що писала варшавська православна преса з приводу участі у велеградському зїзді бувшого міністра ісповідань при уряді Керенського, православного професора Карташова, якого змішала за ту участь з болотом, загрозила йому судом майбутньої історії, а вкінці повчила його, що прецінь, замість Велеграду, він міг також поїхати собі на протестантську Конференцію Практичного Християнства! А ви кажете про спільний з'їзд православних єпископів із католицькими... Ваш голос можна сміло назвати голосом „вопіючого в пустині“... Православна Церква вповні задоволена собою, особливо там, де її взяла під свої крила держава й забезпечила їй якесь мінімум голосу у міністерстві віроісповідань. Там вона потрапить говорити навіть такою мовою, що, мовляв, нащо взагалі потрібна реалізація християнського об'єднання, коли се приносить шкоду для даної держави? Думаю, що тією дорогою Православна Церква допроваджує себе до чисто служальчої ролі в державі, до ролі якоїсь адміністративної функції в державному апараті, яка свій духовний авторитет підпорядковує всеціло під цивільний авторитет держави! І коли приходить у державі якесь нагле потрясення — воно неминуче відбивається також і на судьбі Церкви, як се наглядно бачимо на Росії.

— Зміна державного устрою в Іспанії не менше заважила на судьбі також і Католицької Церкви! — завважав Сергій Михайлович.

— Безперечно. Але Католицька Церква здала вже свій іспит в Мексичу, і, при Божій помочі, здасть його також і в Іспанії. На всякий випадок, сила релігійного опору, який загородив дорогу еспанській революції, далеко перевищила собою релігійний опір, який стрінула на своєму шляху революція російська! Запевняю вас, що для католицизму революції не є такі страшні, як для православія, саме тому, що католицизм не опирається так о державу, як православіє. А цю свою незалежність від держави католицизм зберіг тільки тому, що від самого початку мав один центр, якого не змінив ніколи до нинішнього дня. Православні Церкви, які свого фактичного центру не мають, приневолені

автокефалізуватися та йти з поклоном по благословенство до тієї або другої держави. Зміна політичних відносин у світі по війні створила такий хаос у житті православних Церков, що аж лячно. Наприклад — Росія: доки існував царат, що був своєрідною скалою для православного ісповідання майже на цілому Сході, доти й у Церкві існувала яка-така єдність. А лиш почувся під тією скалою перший підземний удар революційного вулькану, як Церква в одну мить роздробилася на атоми... Що, наприклад, скажете про таку „Живу Церкву“, яка від першої хвилини зайняла супроти комуністичної держави чисто-угодове становище? Ось, якраз революція дозволила вилізти шилові з мішка, себ-то показала моральну вартість того клиру, яким розпоряджала Православна Церква ще задовго до революції... Чи можете сказати те саме про Католицьку Церкву, яка нині також є і переслідувана і мучена, але не ділиться й не дробиться, лише серед переслідувань стає ще більше суцільною й непохитною! Я думаю, ви чули вже про тих п'яťох православних священників, які прилюдно відреклися в Москві християнської релігії, заявляючи, що вони навчали того, що противилося їхньому власному переконанню! Цю страшну заяву разом із підписами усіх п'яťох апостатів нині московські безбожники з тріумфом друкують майже в кожній антирелігійній брошурі! Ось, пастирі, що показали у своїй вірі далеко слабшими від тих, яких мали провадити за собою та їх віру своєю піддержувати... Погляньте на Іспанію: церкви й монастирі лежать у попелі й руїнах, священники плавають у крові — але такої гиді там не знайдете... і після того всього ви кажете, що вас лякає злука з Католицькою Церквою, бо передусім лякає вас — підчинення! Про яке „підчинення“ думаєте ви, Сергію Михайловичу? Є різні роди підчинення. Підчиняється, наприклад, жовнір своїй військовій зверхності, підчиняються учні своїм учителям і діти своїм родичам. А всі разом підчиняємося Господу Богу. Підчинятися взагалі це те саме, що підпорядкуватися — підтягати себе під якийсь точно установлений порядок. Там, де є порядок, там є також і дисципліна. Тому, хто вміє підчинятися якомусь порядку, той вміє також себе дисциплінувати. А коли сила здисциплінована, вона є також продуктивна! Лише в такому змислі існує також підчинення в Христовій Церкві — іменно підчинення вірних своїй єрархії. Підчиняємося комусь тоді, коли його слухаємо. Скажіть же тепер, чи ви уявляєте собі Церкву з такою єрархією, якої вірні не слухали би? Думаю, що не уявляєте. Бо правдива Церква така, що має єрархію, а правдива єрархія така, що має вірних, які її слухають... Ось, і ви, Сергію Михайловичу, припускаю, слухаєте своєї церковної єрархії і в тому змислі, безумовно, їй підчиняєтесь — однак

не нарікаєте, що се підчинення цілковито вас поневолило! Запевняю вас, що так само, як не поневолило воно вас — так само не поневолило і нас. Бо: „Хто вас слухає, сказав Христос до своїх учеників, той і мене слухає!“ Хто слухає тих, які з волі Христа, поставлені біля керми Церкви — той Його слухає. Хто підчиняється їм — Йому підчиняється. А чи може поневолити Правда, якою саме є Христова Церква та її єрархія?... Бунт атеїстів проти Бога це властиво бунт проти підчинення Богові! Це не припадок, що цей бунт зростає завсіди в часі революцій — себ-то загального бунту проти всього взагалі, що обмежує свободу! Люди перевертають трони королів, а мали би пощадити трон Божий? — Ось спільна психоза політичної революції й атеїстичного бунту! Очевидно, фалш тієї психози міститься вже в самій її основі — іменно в тому, що трон Божий, яким є цілий світ, вона уявляє на зразок якогось королівського крісла!.. Але саме тому, що вона цей трон уявляє так вузько — вона бунтується проти Бога. Їй видається, що головною причиною усіх нерівностей і несправедливостей, існуючих на світі, є тільки Бог — Той, що вивищив себе понад усіх, понад цілий світ і тимсамим дав перший підклад до всієї нинішньої нерівності в світі; Той, що хоче бачити усіх перед собою на колінах, а вислухує лиш тих, що б'ються в груди і визнають себе перед його лицем за зеро... Тому замало є спалити трони королів — але треба знищити і сей найвищий трон, з якого отсі менші приклад взяли! Кожна революція, що є бунтом, зверненим спочатку лиш проти політичної влади, згодом неминучо допроваджує до бунту проти найвищої влади, що панує над світом — проти Бога! Бо світ не хоче нікому й нічому підчинятися! Не тільки політичний режим, спертий на якійсь владі, але навіть кожний упорядкований лад і кожний закон, що сей лад піддержує, видається світові чимсь, що його обмежує і гнобить! Світ чує, що його попросту гнобить кожний авторитет. Бо світ хоче свободи — більше навіть, ніж хліба й справедливості!.. Давна ця антиномія Авторитету й Свободи. Виступила вона на сцену людського буття вже впозаранку світової історії: абсолютний закон Божого Авторитету і бунт першого революціонера-діявола проти визнання цього Авторитету — ось два початки, від яких простягнулись дві окремі стежки через усю послідуочу історію людства, а сама антиномія авторитету й свободи стала найбільшою драмою людської суспільності... Справді, щож є вище та святіше: авторитет, чи свобода? Колись давно людство високо цінило авторитет, вірило у нього та схиялось перед ним, тому що у ньому бачило повноту норм, регулюючих ціле його буття. Але від часів гуманізму через Лютра, Вольтера і нарешті Маркса поняття

й значення авторитету все більше та більше оспорюється і гасне. Місце авторитету займає відтепер свобода: її названо новою богинею, що несе щастя збідованому людству; новою зорею, що звіщає прихід кращого життя, новою землею обіцяною... Велика Російська Революція була переходом від слів до діл, від ідеології свободи до її реалізації — тому нині про авторитет ніхто вже не говорить, а говорять усі тільки про свободу. Щож се таке ся свобода? Свобода це передусім щось таке, що саме в собі зовсім не існує. Свобода це лиш умова, при котрій може розвиватися життєва акція. Свобода без авторитету, без закону, без оформлюючої лінії стає найжахливішою тиранією, хаосом і абсурдом! Подивіться на нинішній світ, що стоїть під знаком виключної „свободи“: свобода знищила й спалила найцінніші пам'ятники людської історії і людської культури, вона встелила землю горами людських трупів, вона посяла в цілому світі зло і ненависть, у якій довела людей до крайнього озвіріння!... А це все лиш тому, що на місце авторитету поставлено свободу — себ-то якраз те, що в самому собі не має ніякого змісту. Тепер ми бачимо, у чому саме лежить помилка останніх століть нашої історії: ця помилка лежить іменно в тому, що чоловік другорядне прийняв за головне, релятивне за абсолютне, себ-то, бажаючи якнайсправедливіше вирівняти суспільне життя, він у дійсності все більше перевертав його до гори ногами — й при тому сам дивувався дивовижним досягненням цього „поступу“! Свобода сама собою не є добродійством — але вона може ним стати, коли, висловлюючись образово, матиме очі, щоби бачити авторитет і з ним себе узгіднювати! Лиш та свобода, що будує себе на авторитеті, є правдивою свободою, без якої світ не міг би існувати. Всяка ж инша „свобода“ є лиш її надужиттям, або перекрученням! Як прийти до дійсної свободи, вказує нам сам Христос: „Пізнайте Правду, і вона вас визволить!“ щож це значить: пізнати правду? Пізнати правду значить — признати щось таке, що обов'язує! Пізнати правду це значить підпорядкувати під неї свою свідомість, це значить Правді — підчинитися! І саме таке підчинення стає свободою! Бож ясно, що для того, щоби могли користати із свободи, треба передусім — жити. А для того, щоби користати із свободи гідно — треба жити гідно. Той же гідно — хто жеє по правді! Жити по правці це не така легка річ, як видається, хочби вже тому, що більша частина людей у практичному житті воліють правду обминати здалека. Недаром існує анекдота про одного чоловіка, який давши собі слово, що через цілий день буде, не зважаючи ні на обставини, ні на особи, говорити тільки чисту правду — вечором уже був замкнений в домі божевільних... Бо ніщо,

ніяка сила на світі не вимагає такого безумовного підчинення, як саме правда. Бо цього підчинення вимагає її найвищий авторитет! Коли Христос, молячись перед своєю смертю до Отця, щоби обминула Його чаша, прорік отсі знаменні слова: „Але не як Я хочу — лише як Ти!“, то тими словами Він підчинив свою волю — волі Отця, підчинив Свободу — Авторитетові! Що коштував цей акт Христа, свідчать ті краплини кровавого поту, що скотилися з Його чола на землю... Але Авторитет був признаний, і в ім'я цього Авторитету була відтак принесена відкупительна жертва! Тай усе життя Христа на землі було по суті нічим іншим, як безнастанним служенням авторитетові: „Не шукаю моєї волі, лиш волі Вітця, що мене післав!“ — ось постійна і спокійна відповідь Христова на здивування й цікавість сучасного Йому світа... „Хай буде воля Твоя — така сама на землі, як і в небі!“ — ось молитва і програма, яку полишив Христос нам. А власне воля Божа є така, щоби в цілому світі існував єрархічний порядок — зарівно як у самій природі, так і в людській суспільності! Воля Божа була також у тому, щоби єрархічний порядок був збережений також у Його Церкві. Не треба, думаю, цього доказувати, що поняття єрархічного ладу виростає виключно з поняття авторитету, і що цей лад найтрівкіший є там, де авторитет найсильніше заакцентований! Кожна єрархія, підносячись до гори, послідовно звужується і врешті закінчується одною найвищою точкою. Така її природна будова. Погляньте на ваші Митрополії: кожна з них є копією саме такого зразку. На самому долі — вірні. Потім діякони і священники. Дальше — єпископи й архієпископи. Й нарешті — митрополит, як найвищий архипастир і найвища інстанція своєї Церкви. Така Митрополія це лиш мініатюра Вселенської Церкви. Той сам єрархічний порядок, який існує в Митрополії — повинен існувати також і в цілій Вселенській Церкві, вже хочби тому, що навіть Митрополія вважає його для себе за найвідповідніший! А те, що є добре для часті, безсумніву добре також і для цілоти. Ось саме тому в Католицькій Церкві цей єрархічний порядок існує, і саме він робить із неї наймогутнішу твердиню християнства в цілому світі! Врешті, звичайний здоровий розум каже: один лиш Бог, один Христос, одна віра, одне хрещення — значить повинна бути також і лиш одна Христова Церква, одна єрархія, одна дисципліна. А це все можливе лиш тоді, коли на чолі всієї церковної єрархії стоїть один Первоєрарх, як видимий Вождь вселенського християнства! Це все є в Католицькій Церкві. Однак, не слід при тому замикати очей на дійсність. Бо хоч нині Католицька Церква начислює у своєму лоні біля треста мільонів, — то майже таке саме число християн інших конфесій пробуває ще поза Католицькою Цер-

квою. Не згадуючи вже про мільйони магомедан, буддистів та чисто поганських релігій... Отже, поправді, ідеальної вселенської Церкви, як „єдиного стада“ ще нині нема! Нинішнє розбите й розпорошене вселенське християнство є лиш у дорозі до цього найвищого ідеалу, а сама Католицька Церква, є лиш немовби фундаментом, на якому має бути здвигнений і здійснений цей ідеал! Річ ясна, що для того, щоби цей ідеал осягнути, треба до нього вперед наблизитися. Наблизяться християни різних конфесій до ідеалу Христової єдності тоді, коли вони передусім наблизяться до себе, і коли вони того зближення будуть шукати і будуть до нього змагати! Кого дійсно болить стан нинішнього роз'єднання в християнському світі — для того ці річі самозрозумілі!

— Бог нам свідком, — відповів Сергій Михайлович, — що ми бажаємо єдності з цілим християнським світом, а з католиками передусім; за цю єдність ми молимося безнастанно по своїх церквах — але час, у якому має наступити здійснення тієї єдності, лишаємо самому Господу Богу!

— Так, молитися треба за єдність усіх християн, — продовжував Борис, — та не можна самою молитвою обмежитися, але треба також і рук прикласти! А подруге, треба мати на тямці, що Божа воля у такому важному ділі, як об'єднання всіх християн в одну вселенську родину не станеться без рівночасної участі також людської волі — навпаки: людська воля має так працювати, щоби на неї зійшло благословенство Божої волі!

— Ну, так, з цим можна вкінці погодитися — вмiшався знову Толя Рафальський, — що сама ідея загально-християнського об'єднання є дійсно гарна та висока; питання лиш у тому, як ця ідея здійснюється та й буде здійснюватися у майбутності, бо ідеї важні не тільки самі в собі, але також і в їх практичній реалізації. Як відомо, нема ідеї вищої та святішої від Христової заповіді любові — однак, які лиш страхиття не творилися якраз в імя отсієї ідеї?... Тому й висока ідея загально-християнського об'єднання може бути цілковито викривлена й zdeформована в періоді її реалізації — тим більше, що факти такого викривлювання отсієї ідеї, на жаль, уже мали місце в нашій історії...

— Маєте слухність, — відповів Борис, — коли кажете, що середники, якими переводяться в життя окремі ідеї, не є байдужі при оцінюванні якраз здійснюваних ідей — однак закрючати про непридатність ідей лиш задля браку відповідних середників до їх реалізації вважаю трохи за передчасне. Передусім, нема на світі такої ідеї, яка не могла би бути викривленою й zdeформованою в періоді її реалізації. Та помимо того, відкидати добру ідею скорше, ніж знайдемо відповідні можливості до її практичного зреалізу-

вання, було би явним нерозумом — подібно, як нерозумом було би сумніватися в правдивості Христової заповіді любови лиш тому, що в імя тієї заповіді творилися в історії різні страхіття! Невідповідні чи негідні середники, якими здійснюється якусь ідею, ще не уневажнюють самої ідеї — цілком так само, як недокладне чи навіть цілком хибне вирішення математичної задачі не виключає ще рішення точного! Ідея християнської єдності це, властиво кажучи, друга ідея після заповіді любови — бож квінтесенцією любови є якраз лучити та об'єднувати! Тому варто потрудитися для тієї високої ідеї, яку передав людству Христос, тай не треба надмірно лякатися притому викривлення тієї ідеї в періоді її реалізації, бо ця ідея, як ідея Бога, є вповні, розуміється, здійснима, — а по-друге, це в великій мірі буде залежати також від нашої особистої участі в реалізації тієї ідеї! — Як же здійснити, як зреалізувати цю ідею загально-християнського об'єднання? Погляньмо на нашого ворога: він безнастанно об'єднує та концентрує свої сили проти нас. Значить, ворожій концентрації треба протиставити свою концентрацію. А ніяка концентрація неможлива без якогось дисциплінуючого центру! Тільки довкруги центру можуть концентруватися сили. Тому християнський світ, який сьогодні ставить своїм ідеалом єдність, повинен передусім знайти свій центр, довкола якого могла би ця єдність заціснюватися! Прошу собі уявити: в цілому світі існує лиш одна Христова Церква, одна єрархія, один християнський фронт напроти фронту атеїстів: що то була б за велич! Яка то була б сила!... Як же ж можна християнинові не змагати до такого ідеалу?! Як можна не хотіти його?! Тому й ідею Унії треба нині ширше зрозуміти: є це ідея християнської єдності не тільки православних із католиками, але взагалі всіх християн! Православні повинні лиш скорше від інших до тієї ідеї зблизитися та її оцінити яко позитивну християнську ідею задля своєї особливої близькості до католиків! Коли православні й католики злучаться разом в імя Христа, то річ ясна, що цей святий приклад потягне за собою й інші християнські конфесії — а всім тим, що лиш жирують на християнстві, завдасть смертельний удар! Ось це наш спільний ідеал — ідеал, який повинен стати щоденним змістом нашого життя, ідеал, який повинен мобілізувати всі сили нашого духа! Коли Унія, як ідея загально-християнського об'єднання, була колись потребою лиш чистобогословських розмов — то нині вона стала потребою самого життя, іменно потребою негайної консолідації християнських сил, які могли би протиставитися атеїстичній офензиві, що давно вже, і без дискусій, доконала інтернаціонального об'єднання! Так, ми мусимо об'єднатися! Найпростіший, елементарний змісл, який знайшов свій вислів у на-

родній пословиці, підказує, що „в єдності — сила!“ Тому Христос молився перед своєю смертю за єдність, тому полишив своїй Церкві організацію, сперту на монархічному принципі, який міг би найпевніше цю єдність зберегти та її гарантувати!... А врешті-решт: якщо світ розуміє, що для того, щоби християнство сповнило у ньому свою місію, воно мусить бути сильне й непоборне, і якщо, дальше, всі признають, що зпоміж усіх християнських Церков саме католицька є найбільше зцементована своєю дисципліною і найбільше непоборна, — то чомуж не хочуть послідовно зрозуміти, що об'єднуючись із Католицькою Церквою, тим самим стають самі також силою і непоборністю?...

— Все це добре і все гарне, — відізвалася несподівано Варвара Михайлівна, — тільки було би ще краще, коли б Католицька Церква не мала за собою трохи сумної історії, а зокрема такого, наприклад, середньовіччя, яке кинуло велику тінь на цілу Католицьку Церкву... Ця тінь і до нині відпихає від Католицької Церкви людей навіть найліпшої волі і найліпших намірів... До нині стоїть перед нашими очима марево інквізиції та всі ті жертви, які вона пожерла — до Яна Гуса і Савонаролі включно...

На обличчі Бориса блиснула гірка усмішка.

— Розумію! — відповів. — Розумію, що вас середньовічні страхіття відпихають. Але прошу повірити мені, що ті самі страхіття так само й нас нині відпихають від себе... Чи справді думаєте, що Католицька Церква гордиться своїм середньовіччям, або хвалить усі ті надужиття, яких допустився її клир — всупереч своему властивому християнському завданню? Чи думаєте, що й нині могла би та сама доля чекати Яна Гуса, чи Савонаролю? Та не треба забувати, що це було якраз середньовіччя не лиш на Заході Європи, але середньовіччя, що сягало також і на Схід, і взагалі у всі кінці тогочасного світа... Бож коли на Заході католики спалили Савонаролю, то на Сході православні спалили також протопопа Аввакума... Та мильно розумів би Православну Церкву той, хто виробляв би про неї своє поняття лише на основі жахливої історії з протопопом Аввакумом! Бо тоді виходило би, що Православна Церква це така інституція, котра людей лиш палить. Той сам підхід належить зберегти також і в відношенні до Католицької Церкви. Очевидно, ніхто не перечить, що там і тут знайдеться між церковною єрархією одиниця, яка кине, як ви кажете, тінь на цілу Церкву. Однак оцінювати мірою одної негідної одиниці всю церковну єрархію це те саме, що оцінювати Христа і Його апостолів мірою одного Юди, що також знайшов місце при їх боці... З другої сторони, треба пам'ятати, що Церква складається не тільки з самої єрархії, але й також із вірних, і що ці вірні, поза Церквою,

становлять також дану суспільність. Ця суспільність є такою, яким є пануючий у даній історичній добі стиль, чи так званий „дух часу“. Инакша є нинішня суспільність, инакша була у вісімнадцятому столітті, а ще инакша у середньовіччі. Тому й усі історичні події, навіть помилки й надужиття, треба оцінювати мірою їх часу — а не прикладати нинішню мірку, бо тоді та наша мірка може показатися великою для них, так само, як мірка дорослого чоловіка є за великою для дитини. Така мірка це не поважний погляд на історію, лише нездоровий сентимент. який вкінці перемилює річ у карикатуру!... Ну, а тепер огляньтеся на другий бік — на деякі моменти якраз нинішніх часів, не середньовічних і не клерикальних: чи в нинішніх часах не існують трибунами інквізиції, лише, очевидно, в перемальованій формі? Чи нині майже що дня не падають людські жертви, засуджені тими трибуналами, від цілком цивілізованих куль на подвір'ях усіх світових криміналів? А що діялося в Мексику та в Іспанії?... Хто застрикував священникам у кров бактерії чуми тільки за одне, що вони відважувалися, помимо заборони, правити Службу Божу? Хто вішав монахинь на хрестах, або й спалював живцем? Цеж не були клерикали, що впиваються людською кровю, лише „піоніри поступу й культури“!... Ось саме це повинно відкрити нам очі. Не треба занадто оглядатися на історію, бо в кожній історії знайдуться темні сторінки — але треба мати мужність поглянути в лице дійсності! Якраз ця дійсність нас учить, що треба вже раз на завсіди перечеркнути й забути все те зло, якого так багато було в нашій спільній історії, зло, яке нас, братів у Христі, відчужило одних від других, зло, яке й до нині тріюмфує над Христовою любов'ю... Бож ясно, що не Христос розділив свою Церкву на часті, лише люди її розділили. А те, що люди самі попусвали — самі мусять і направити! Певно, нелегко буде християнам окремих конфесійних типів, що мають уже свою історичну за давнєність, перемогти у собі своє взаємне нерозположення та упередження, яке культивувалося віками та запустило глибоко своє коріння у їх психіку. Але цього доконають ті, котрі зрозуміють, що християнство, це не ісповідання тільки, але також подвиг! Вузькі його ворота, через які воно переводить людей — бо християнство не йде за свободою, лише за авторитетом! Найпершою умовою в християнстві це якраз підчинення: треба підчинитися перш за все Господу Богу, треба підчинитися також тому ладові, який Він установив! Чоловік, який не схоче признати існування Бога, завсіди знайде для себе вистарчаючу скількість „доказів“, щоби вдержати себе в свому хибному переконанні. Для жиди, що скостенів у свому старозавітному консерватизмі, Христос завсіди буде тільки непорозумінням... Подібно й чо-

ловік, який не захоче бачити в римському єпископові найвищого архипастиря Вселенської Церкви — той завсіди буде бачити в ньому тільки узурпатора, що має чисто поганські апетити до панування над цілим світом, і таке інше. Але чи ми будемо говорити так, чи інакше — факти від того, розуміється, не зміняться, подібно до того, як не перестає існувати Бог від існування атеїстів. Бо з правдою те саме, що із сонцем: існують мільйони можливостей затулити очі так, щоби сонця не можна бачити — але тільки під тією одинокою умовою! А коли сліпець провадить сліпця — тоді обидва впадуть у яму. Чим далше від світла — тим більша темнота. Чим далше від правди — тим більша лож! Хто втікає від правди — той іде до ложі. Православний світ, втікаючи від правдивого християнського центру, яким від початку був Перший Рим, приневолений був створити собі фікційний центр, названий „Другим Римом“. Але „другий“ Рим — се копія першого. А копія завсіди буде копією, і ніколи не буде оригіналом! Розуміється, коли є можливий „другий“ Рим, то чому не може бути ще й „третій“? І справді, цим „третім“ Римом мала стати Москва, та тільки, що замість третього Риму — Третій Інтернаціонал вибрав собі Москву за столицю... Що за гірка іронія історії! Бож коли сліпець сліпця провадить, то обидва впадуть у яму... Один лиш Бог на небі, і один лиш Рим на землі: не треба собі творити інших богів, і не треба також творити інших Римів! Нарешті: пощож ми визнаємо прилюдно у „Символі віри“ нашу віру „в Єдину Святу Соборну й Апостольську Церкву“? Коли ми підчеркуємо своє вірування „в Єдину Церкву“, то тим мабуть хочемо сказати, що хочемо, щоби Церква, у яку віримо, була єдина! Та чи є вона нині єдина, коли ось нині, ось зараз, ви говорите зо мною як представник „своєї“ Церкви, а я з вами як представник „своєї“? Ні, нема ще нині Церкви Єдиної — є лиш Церква роздінена, розчленована... Коли кажемо, що віримо в Єдину Церкву, то мусимо також і потрудитися для цього, щоби вона дійсно Єдиною стала! Мусимо потрудитися особливо нині, коли кожна хвилина дорога, коли цілий світ кинувся до праці: одні, щоби збудувати — другі, щоби знищити! Чуваймо, бо настали важкі, переломові часи, і може прийдуть ще тяжчі... Ось саме тому Католицька Церква проголосила нині — Католицьку Акцію. Католицька Акція — це винятковий стан, проголошений у Католицькій Церкві. Католицька Акція — це особливий сигнал, що взиває всіх християн до праці і чуйности! О, так, нині ми мусимо бути всі активістами! Не можна звальювати усіх тягарів лиш на саму церковну єрархію та на духовних взагалі, бо навіть найкращий і найздібніший полководець нічого не вдіє з лихою армією. Отже треба й нам

з своїми колядками, чи Йордан зі щедрівками, чи Великдень з воскресними відправами, та інші богослуження, усі вони захоплюють нас своїм обрядом і співом, трапляють глибоко до наших релігійних почувань, закріплюють у людських серцях сильну віру в Христову науку. Бо як у світських українських піснях міститься історія відродження української нації, так знову в церковних піснях міститься ціла історія відкуплення людського роду.

Не буду на цьому місці говорити про світські пісні, хоч і про те здалося б. Але хотів би дещо зупинитися над нашим церковним співом. Йде про те, щоби ті церковні пісні на правду плекати, щоби вони в народі гомоніли, і щоби усі, співаючи їх, вживалися у їх зміст. Бо на правду по деяких селах і містечках церковний спів дуже занедбаний. Буває зайдете до якоїсь церковці тай чуєте лиш священника і дяка. Коби хоч дяк був молодий, здібний та з голосом годящим. Але це досить рідко трапляється. Звичайно тримається якийсь старичок „от рода в род“, співає по „своїм“ гласам, та навіть помічника не допустить до крилоса, щоби хліба йому не відібрав.

І співає у церкві священник тай дяк, а вірні людоньки стоять мовчки, та кашляють, та оглядаються, крутяться, шепочуть, нудьгують, а думками може думають грішне. А вже малі діти, своїм поведінням у церкві таки просто неможливі. Грішать і тільки. Декотре може й до костела вирветься, бо там весело, там органи грають.

Але бував я вже і в таких церквах, що в захопленню аж чудувався. Там дяка як би й не чути, а всі богослуження люди самі цілою церквою співали. І Службу Божу, і Вечірню, всякі Молебні, і в часі вінчання і на похоронах, усе люди на память співали. І Псалми, і Прокімени співали, і Тропарі і Кондаки, а деякі жінки навіть Догмати на память знали. А за старшими навіть малі діти підтягали. І питав я людей: „Звідки ви так знаєте це все?“ А люди кажуть: „О, ще перед війною були в нас такі а такі небіщик отець і так нас понаучували!“ І зараз зачинають вихвалювати того на правду заслуженого небіщика.

О, щасливі ті священники, що будуть у тій парохії. Вони довгі літа будуть користуватися жнивом, що його посіяв їх передвоєнний попередник. Бо як ціла церква співає, то від старших, хочби на слух, вчаться молодші, і там усе ціла церква бере живу участь у кожному богослуженню. А де люди співають по божому, там по божому й живуть.

Отож треба нам усім більше зацікавитися справою церковного співу, і попрацювати в цьому напрямі. Це ж є невелика трудність зібрати людей у читальні чи в захристії, і навчити співати псалми на переміну, прокімена, тропаря, молебена чи іншої богослужебної пісні. Може священник не

має уже сили, або часу, чи може належного слуху до співу, але зате є дяк і диригенти хорів. Їм поручити, допильнувати, а вони усього навчуть. Можуть навчити усяких концертових, трудних продукцій, то можуть навчити співати на Вечірні псалом на переміну. Це й мала дитина потрапить.

Можна теж зарядити, щоби в часі Служби Божої одної неділі співав хор, а другої неділі усі люди т. зв. „самоїлкою“. Нехай люди не тільки приходять послухати, як на хорах співають хористи, але й самі нехай співають і беруть участь у церковній відправі. Крім цього треба вчити людей не тільки богослужебного співу, але звичайних інших релігійних пісень, як: „Страсних пісень“, „Воскресних пісень“, „Пісень до Св. Духа“, „Пісень в честь Пресв. Евхаристії“, „Пісень до Пресв. Серця Ісусового“, „Пісень до Преч. Діви Марії“, „Пісень до Святих“, та багато інших, відповідно до церковного календаря. Сходяться люди до церкви, нехай ці, що вже прийшли, співають перед відправою. А скінчиться відправа, нехай священник сам заінтонує якусь пісню, щоби люди співали, аж доки всі не вийдуть з церкви. Нехай ніколи не стоять люди в церкві мовчки, але усе нехай будуть заняті якоюсь побожною піснею. Бо кожна церковна пісня, це водночас і молитва. У кожній церковній пісні містяться якісь правди віри, догми, та інші глибокі думки, що вяжуть нас з Богом і релігійним життям. Автім, нехай у церкві все буде живо, рухливо, мило і весело в релігійному розумінню.

Треба теж звернути увагу на молодь, а особливо на шкільну дітвору. На кожній годині релігії треба переспівати з дітьми якусь церковну пісню, бодай одну — дві стрічки, бо діти дуже люблять співати, а священникові дуже легко буде відповідними піснями поглиблювати предмет релігії і навязувати його до церковного календарного року. Нині школа кладе особлившу вагу на спів. І шкільні діти знають дуже багато різних пісень, віршів і деклямацій, зате своїх церковних пісень знають дуже мало або й нічого. Тому треба навчити шкільних дітей усіх церковних пісень. І колядок і щедрівок, і страсних, і майських, а особливо на память „Католицький гимн“, „Гимн до Пр. Діви Марії“, „Пісню до св. Йосафата“, „Пісню до св. Николая“, та інші принагідні. Як шкільні діти будуть знати церковний спів, тоді ціла парохія буде співати, бо з дітей виростають громадяни. Можна теж поспробувати навчити хлопців співати паремії, апостола або „Вірую“.

Дуже важним засобом для лекшого навчання церковних пісень є відповідна література, себто добрий молитовник і співанник. Тому треба їх між людьми кольпортувати. Чи один наш громадянин чи громадянка уже давно забули би письмо і друк, а молитовник усе їм пригадає.

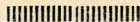
Для старших треба замовляти відповідні молитовники.

Не такі, як то по відпустах всякі волокити продають себто книжечки, що мають модну оправу, а в середині пусто, але такий молитовник грубший, у якому кождий найшов би всю відправу, себто Службу Божу, Вечірню, Утренню і Молебен, Акафісти, Панахиду, тропарі на кожде свято та більшу скількість церковних напівів і пісень. Для молоді є знов інакші молитовники. А крім цього між молоддю кольпортувати кантички, церковні співанники, молебні на май (кількалисткові книжечки), молебени на червень та інші. Бо як людина має щось у руках, то вже має на чому спинитися, і після книжечки легко співати. Де в хаті кантичка, або співанник, там ціла родина співає.

Для піднесення поваги церковної пісні, чи то для поглиблення замилювання до неї, добре є влаштовувати окремі концерти релігійних пісень, як „Вечір колядок“, „Вечір щедрівок“, „Вечір церковних псалмів“, і т. п. До цього ще промова з відповідними поясненнями дуже багато причиняються до вироблення смаку релігійної пісні.

Різні є способи плекання церковної пісні. Може одні вдадуться, другі не вдадуться, одначе ніколи не можна цієї справи легковажити. Треба людей розспівати у церковних піснях, щоби і в церкві було мило, і піснею впливати на релігійні почування вірних парохіян. Бо треба зважити те, що саме лихою піснею в нинішніх часах шириться в народі згіршення, змисловість, безбожництво і духова руїна. Сектанти піснями притягають легкодушних людей. Всякі великоміські кабаретові танга і фокстроти вже й на селах гомонять. Вуличних і сороміцьких пісень навіть діти співають. Всякі рекрутські і жовнярські пісні теж нашої молоді не виховають і не збудують. Зате церковна пісня усе має благородний вплив на душу людини, вона закріплює в серцях парохіян глибоку віру і любов рідного обряду, вона притягає людей до церкви, втягає до живої участі в церковних богослуженнях, вона вносить у парохію християнського духа, та все оживляє в народі історію відкуплення людського роду.

Тож плекаймо по наших парохіях церковний спів, вичуймо старе, творім нове, нехай усі серцем і піснею Бога величають. і не загинуть людські душі, не вмовкне пісня, слава не поляже, і колись ці душі зо співом ангельських хорів увійдуть до небесних хоромів.

о. Іван Цимбала

Ревність як головна священнича чеснота.

(У світлі папської енцикліки „Про Священство“ з 1936 р. і послання Митрополита Андрія Шептицького)

Наш Високопреосвящений Митрополит Андрій Шептицький при відході з Станиславівської єпархії на Митрополитичий престіл у Львові, кілька літ скорше, заки появилася Енцикліка Папи Пія Х „Поучення для католицького клиру“ (1908) так молиться:

„Господи! Господи! поглянь з неба і подивися і посіти виноград, котрий насадила десница Твоя. Нехай рука Твоя всемогуча буде над народом сим, що його Ти полюбив. Дай йому, Предвічний Боже, в кождім поколінню аж по кінець світа єпископів і священників святих, повних Твого Духа, які правду Твого святого обявлення незмінно могли б стерегти, а з любовю вміли нарід сей великий учити і судити.

Дай духовенству українському ніколи не лякатися жадного пожертвовання, де лише йде про славу Твою і добро сього народу. Розпали у їх серцях духа ревности о спасіння душ! Відкрий перед їх очима премудрість Твого обявлення і дай їм високе почуття святости того діла, до якого Ти їх покликав. Стережи їх від всякого зла, а передусім від смертного гріха“. (Про любов В. Пастирський лист).

В нинішніх важких часах чуємо нераз нарікання, що тепер бути священником дуже важко, годі нераз священникові і віку дожити серед зіпсутих до краю парохіян. Нарід не має довіря до священників, не дбає про віру свою, призвичаєний через воєнне лихоліття до всякого злодіяння, не приймає до свого серця слів науки священників, скорше спішить до упадку і важких гріхів, як до покаяння і служби Богіві, а злі приклади, нелад, загрозливі явища безбожництва, комунізму, радикалізму й сектанства розбивають його релігійну і національну єдність, доконують його заглади на велику втіху ворогів св. Церкви й народу. Побожність і ревність, якою визначалися не тільки ті перші християни в початках християнства, які за віру з найбільшою радістю йшли на смерть і за Христа переносили найтяжчі муки і переслідування, нині змаліла, але, на жаль, змаліла і та ревність та побожність, яку мали наші предки і батьки, що не залишали ніякої нагоди, щоби тільки служити Богіві, правильно ходити до церкви на всі богослуження, будувати величаві храми Божі, практикувати спільні родинні молитви

і т. д. і т. д. — одним словом славили Бога на всякий час і всіми силами своїми.

Причин цього сумного явища, яке можна в нинішніх часах стрінати в багатьох парохіях, можна б навести багато, як ось воєнне лихоліття, зла преса, комунізм, економічна криза і т. д., але найважливішою причиною цього оплаканого стану, на мою думку, це таки недбалість та брак ревности у священників, такої ревности, якої вимагають від нас нинішні часи, а передусім Ісус Христос. Бо справді, у цих таких важких і відвічальних за долю св. Церкви і Народу часах — яку дбайливість, яку ревність, яку особисту посвяту даємо ми для святої віри, для нашого звання, уссовершення, для наших обов'язків? Ми всі повинні тямити на слова Ісуса Христа: „Не ви мене вибрали, а я вибрав вас і настановив вас, щоби ви ішли і плід принесли“ (Ів. XV, 16). Тому каже св. Іван Золотоустий: „Священство сповнюється вправді на землі, але воно належить до ряду небесних чинів“. Священники повинні пам'ятати, що ревність про добро душ, про щасливе їх життя у вічності, це перший і найважливіший обов'язок священника, яким він повинен перейматися понад усе, бо він душею і потіхою його уряду.

Святіший Отець Пій X так пише в Енцикліці „Поучення для католицького клиру“ 1908 р. „У всему і в усіх хай запанує любов, що не шукає свого й себе, а додавши в вас надто людські почування заздрости, жадности, самохвальби і честилюбства, — в братньому суперництві помножуватиме Божу славу. Безліч хворих, сліпих, кривих і виснажених нуждарів очікує діл вашої ревности. Очікують їх передовсім густі ряди молоді, цієї найдорожчої надії народу й релігії, з усіх боків окруженої обманом і зіпсуттям. Зо свіжою ревністю займіться нею не тільки подаванням релігійної науки, що поновно й усильніше поручаємо, але старайтеся помагати молодим у кожний підходящий спосіб, передовсім радою і обережним провідом. Глядіть яким ревним, безбоязким і ненаситним є ворог, що безустанно працює і старається зєднати їх для себе на дуже велику шкоду для многих. „Не уставайте робити добре“. (II Сол. III, 13). Ми чейже діти і брати Святих, що їх імена блещуть у книзі життя, а їх славу голосить Церква: „Не допустім ніякої плями на нашу честь“ (Макав. IX. 10).

А Святіший Отець Пій XI — в Енцикліці „De Sacerdotio Catholico“ так говорить у цій справі: „Священник має бути свобідний від того, що приковує його цілковито до земських справ, а має запалати вогнем тієї небесної любови, що полум'ям бє з серця Ісуса Христа, й нічого не бажає, тільки того, щоби вона проникнула апостольські душі й розпалила все людство (Лук. 12, 49). Тією ревністю —

про Божу славу і спасіння душ, яку лишив наш Спаситель, як учить св. Письмо (Йоан 2, 28) — священик повинен горіти і неначе спалюватися, і то так, щоби забувши на свої користі, всі свої сили посвячував своєму величньому післанництву та багатий у досвід, щораз краще й успішніше виповняв своє завдання. Чи ж може священик розважати заповіт Євангелія і слухати жалю Доброго Пастиря, що: Й інші вівці маю, які не з тієї загороди і їх маю привести (Йоан, 10, 16); та й бачити ниви, що вже білі на жниво (Йоан 4, 35), щоби не пожертвувати „Панові жнива“ своєї невтомної праці та не запалати горячим бажанням, щоби навести такі блудні вівці на правдиву дорогу? Чи ж може глядіти байдуже на непроглядні юрби „опущені як вівці, що не мають пастиря“? (Мат. 9, 36). Священики мають усюди зводити мирні, але завзяті бої правди проти блудів, світла проти темноти, Божого Царства проти діявольського царства“.

Пророк Давид вкладає в уста Ісуса Христа слідуочі слова: „Ревність Твогого дому зїдає мене“. Як взір ревности до кінця світа всім священикам останеться Боже-ственный Учитель, Ісус Христос, що був все готовий до боротьби зі злом. Під впливом цієї ревности Ісус Христос осуджував все, що ложне, все, що несправедливе, все, що звернене проти Бога. Ревности Ісуса Христа ніщо не могло спинити. Без підлещування славним і могучим цього світа, Він стає без страху проти зла всюди, де лиш його зустрїне.

Священик в нинішніх часах мусить подвоїти свою ревність для Ісуса Христа, мусить боротися з непере-можною відвагою проти тих будів і зла, яке ширить нині діявольський світ. Священик мусить бути так як Ісус Христос світлом для світа, яке не скривається, але світлом ясним, що дає життя і грїє, що переконає розум і запалює волю та веде до дочасного щастя на землі, а по смерти до вічної небесної щасливости.

Тому не вистарчає самому жити чесно в очах людей тай сповняти свій обовязок в церкві, але сьогодні треба, щоби всі священики працювали і поза Церквою, в першій мірі в релігійних брацтвах, а дальше в У.К.Союзі і Католицькій Акції, Орлах і т. д., і дати тим організаціям право прилюдности в наших читальнях і селах. А тимчасом, ніде правди діти, праця в тих товариствах рідко де налагодна і ми священики нарікаємо, що вони тому не йдуть, бо не мають організаторів! А хто ж повинен в першій мірі бути організатором релігійних товариств і брацтв? Як ми себе представляємо в очах нашої духовної влади, чи в очах наших сусідів, які ведуть більш інтенсивну працю і в Католицькій Акції, і в будовах косцюлків і своїм „Trzecim Zakonem

św. Franciszka“, куди забирають і наших парохіян, які — видно є жадні тої праці і молитви і тих сходин поза церквою, які сусіди безнастанно відбувають. Чи вони мають нас у ревности випередити? Таж організатор кооперації чи „Просвіти“ не буде сотрудником священника і не стане організувати йому релігійне брацтво, бо він має інше призначення. Перший прояв ревности нашої буде оживлення праці в українських християнсько-католицьких Товариствах!

Священик, який має дар бесіди, в нинішніх часах буде, де лише зможе, виступати, чи то на зборах світських товариств, чи сходинах членів, на всіляких анкетах і там буде пригадувати народові, що надармо будуть трудитися будівничі дому, коли Бог не збудує і не поблагословить того діла. Треба повести кампанію; щоби всякі збори по селах і містах зачиналися молитвою, чого майже ніде не практикується, бо молитву в тім часі уважається за щось понижаюче нас. Вчім людей, що без Бога далеко не зайдемо. Не маловажно справою є й поширення друкованого слова. В нас християнсько-католицькі видавництва по деяких парохіях мало поширені. І тому священники, які володіють пером, повинні релігійними статтями чи поезіями засипувати цілий край, щоби нарід зростав у вірі. Ми нераз свідками, як то молодець, який приступає до вінчання, не знає 6 правд віри, а й старші знають заледви те, чого навчилися ще дітьми у школі, або і те вже забули. Це буде також доказом ревности священників, і за це вони отримають колись від Бога свою нагороду. Польський нарід вже видав з себе багато світських учених, які є світськими апостолами і пишуть всякого роду книжки і студії на релігійні теми, возьмім хочби таку книжку як „Rodzina“ — (Pamiętnik I. Katolickiego Studjum o Rodzinie w Poznaniu, w dniach 2—6 Września 1935), де всі, виключно майже світські люди, обговорюють такі важні спр ви і помагають, як світські учені апостоли, будувати тут на землі силу римо-кат. Церкви і силу будучої Польщі, бо вони знають, що релігія є підставою і силою кожного народу.

Дав би Бог, щоби й ми мали якнайбільше таких світських апостолів, охочих до праці для своєї матери Церкви і тому кличмо таких людей до праці по повітах. Зближаймося до нашої інтелігенції, а вона нам певно прийде з допомогою. Те все наші обовязки, які ми охотно прийняли і длятого треба їх з найбільшою радістю виповняти, по словам Апостола „Проповідуй слово, настоюй в пору і не в пору, картай, напоминай, грози з усякою терпеливістю і наукою“ (2-е до Тимотея 4, 2).

Вправді багато зла закорінилося вже в нашому народі, але коли приглянемося ближче тому народові, то знайдемо в ньому і багато добрих прикмет. Знайдемо ще

і віру і жертвенність і привязання до свого обряду й народности, знайдемо і довіря і вдячність за працю, знайдемо природний і незмінюваний засадами нинішнього грішного світа розум, знайдемо в нього любов до Бога і ближнього, знайдемо багато чесних і похвали гідних почувань, які ми повинні нашою працею удосконалювати, та виховувати наших вірних на ідейних християн і громадян в повнім слова значінню. Під сьогоднішню пору не вільно нам лякатися праці, на ділянках церковного і народнього життя — здога-няймо те, що наші попередники через забуття занедбали, бо дійсно „жниво велике, а робітників мало“.

Нашим завданням є безнастанно помагати бідному народови, подати йому руку, отворити йому серце, обняти його любовю, безнастанно вчити його, як повинен він жити, щоби міг сповнити свою ціль на землі, а колись по смерті не був через нашу недбалість відкинений від Бога. Священики стоять на тому страшному місці, про яке сказав Господь Бог устами пророка Єзекиїла: „Я поставив Тебе сторожем дому Ізраїлевого, прийми із моїх уст слова і проповідуй їм. Колиж остерігав Ти грішника, а він не повернувся від безбожності своєї і не покинув своєї безбожної дороги, так він умре в своєму проступку, а Ти, єрею, врятував свою душу. Колиж Ти не будеш врозумляти і говорити, остерігаючи безбожника від грішної дороги, щоб йому жити, то грішник той умре у своїх проступках, я ж домагатися буду його крові з Твоїх рук“ (Єзек. 3, 17, 19, 18).

Особливу увагу в нинішніх часах, де ведеться борба за душу дитини, повинні священики звернути на шкільну дітвору, тих будучих громадян, які мають заняти місце по нас. Та молоденька, незіпсована ще душа потребує найбільше просвіти. Пташина, яка перший раз вилітає зі свого гнізда, сідає на кожному місці, не боїться нічого і не раз паде жертвою свого недосвіду. Ті діти нехай будуть зіницею ока нашого. На них звертаймо увагу в церкві, в школі і поза школою. Організуймо в кожній школі Марійські Брацтва, на які шкільна влада дозволяє. В цих брацтвах навчіть їх любови Бога і ближніх, навчіть їх любити і шанувати наш прекрасний обряд, щоби його ніколи в життю не зрадити. Виховаймо їх на таких, яких хоче мати св. Церква і Батьківщина, а певно, що та праця принесе нам честь і радість внутрі нашої душі, а нашим наслідникам облекшимо обовязки великого священничого звання. Ісус Христос дає нам і в цім згляді примір. Він любив діточок, кликав їх до себе: „Оставьте дітей приходити до мене, не бороніть їм, бо таких є царство Боже. І обіймав їх, та благословив, кладучи руки на них“ (Марко зач. 44).

Попри діти не забуваймо і на доростаючу молодь

і старших парохіян, які нам Боже Провидіння судило вести і над ними не уставаймо в ревності працювати. Несім їм віру і науку при всякій нагоді: в церкві, при відвідуванні хорих, чи коли йдемо з йорданською водою. Пізнаваймо їх, вглядаймо в родинне життя, коли нас просять на весілля, чи інші родинні торжества. На запросини спішім до них охотно. Тоді священник як батько з дітьми пізнає, як вони виховують своїх дітей, які їх душевні потреби, а через таку стрічу рівнож і парохіяни набирають до свого священника довіря і привязання.

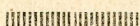
Проповідуймо Христа розп'ятого, взиваймо до поправи тих, що блудять і до покути грішників. Їх душевні недуги лічим як лікарі душ, не відступаймо від наших хорих, подаваймо їм ліки, хоч гіркі нераз, але успішні і не запереставаймо та не зражуймося, доки невилічимо зовсім недужих, а певно під цим оглядом осягнемо небувалі успіхи. Парохіяни мають завсіди бачити у нас лице любячого батька, який з радістю, любов'ю і надією дивиться на своїх парохіян і тішиться, як вони багатіють в Божі чесноти. Ревністю і пильністю нашою доведім до цілковитої обнови душі і сердець нашого народу, а певно дасть Бог, що може ще й ми оглядатимемо плоди своєї праці. А чекає нас за працю нашу велика нагорода, яку описує св. Апостол Павло. „Бо се наша слава, свідоцтво нашої совісти, що ми в простоті серця і ширості Божій, а не в тілесній мудрості, але в ласці Божій жили у сім світі“ (2. Коринтян зач. 169). А в св. Євангелію Ісус Христос виставив нас понад всіх людей на землі і поставив учителями й світилами всесенної, „ваші імена записав Я на небесіх“ (Лука 10, 20). Хочете моєї слави, беріть хрест і за мною йдіть! „І хто не візьме свого хреста і не піде за мною, не є мене достойний. (Мат. 10, 38). Ревний священник мусить переносити всякого роду хрести і переслідування, памятаючи, що без хреста нема для нас Христової слави. Без хреста нема Христової дружби, хрест доля наша!

Наша немічна праця без помочі Бога в Тройці Святих Єдиного не мала би найменших успіхів. І тому до Бога і під Хрест святий, джерело милости і щедрот спрямовуймо всі наші журби, там знайдемо поміч, пораду і ратунок в нашій туземній боротьбі, бо боротьба наша чесна і свята, бо з Христом і за Христа.

Цих кілька завваг на основі папських Енциклік про ревність священника повинні усі священники, головню в нинішніх часах, якнайчастіше розважати, бо це справа найважливіша для нас, для нашої віри і обряду, для нашого народу і нашого звання. Не хочу цим немічним моїм писанням нікого вчити, лише сам учуся і з певністю можу сказати, що коли нею переймемося, то не повстидаємося ні перед Богом, ні перед нашими духовними насто-

ятелями, ні перед народом, ні перед самими собою. Пастирське благородствіє най кожному зокрема вкаже, в який спосіб на призначених нам позиціях цю чесноту ревности виявляти.

А такий священик буде священиком, якого бажає собі Христос, він цілий буде горіти на славу Божественного Учителя, запалений до праці для спасіння людських душ, він стане правдивим полум'ям любови, яким Божа любов рада би розпалити увесь світ, він буде тим священиком за якого молився, як про це сказано на вступі отсеї статті, наш Високодостойний Митрополит, який нам німечним священикам все буде служити як взір до наслідування.

о. Др. Г. Костельник

Проблема чуда

(Продовження)

Ми живемо в натуралістичних і раціоналістичних часах, тому для нас добре відома боротьба проти чудес у релігійному значінні і саме та квестія для нас пекуча та цікава. Але не забуваймо, як довго й завзято боролися в попередніх віках проти геліоцентричної системи Коперника, вважаючи такий образ світа за неможливий, негідний і навіть суперечний зі св. Письмом.

Якщо б воскресли наші предки в Христовій вірі ген від Отців Церкви десь до кінця XVIII в., то всіх нас мали би за еретиків — задля такого модерного образу світа. Це трагедія геніїв, що всяку їх коректуру в образі світа, яка поглиблює цей образ і випереджує людську будучність, сучасні люди вважають за ересь. Для фарисеїв Христос був найбільший еретик враз зі всіми своїми чудами, яких фарисеї не могли квестіонувати, бо й самі були їх самовидцями, та зате приписували їх злomu духові.

Щоб, як слід, пізнати дійсність і характер диво-чуда, не досить говорити тільки про саме диво-чудо, але треба пояснити також відношення людей до див чудес, бо, як знаємо, наш суб'єктивний „додаток“ до чуда творить інтегральну частину чуда: чудо є чудом тільки для нас, а не саме в собі.

Загально поширена думка, що проти чудес виступають люди тільки з наукових мотивів. Та це упередження, що ставить диво-чудо в фалшиву перспективу.

В дійсности проти чудес люди виступають з усяких мотивів — як взагалі проти якоїсь нелюбої особи, чи

події, чи правди: з упередження, заскоружлості, обмеження ума, з похопности в видаванні осудів, з глупоти, задля своєї віри, з гордості, зависти, задля інтересу...

Очевидно люди не будуть виявляти своїх справжніх мотивів, а може й самі не будуть добре свідомі того, що в їх душі рішає, коли вони накидаються на сяке чи таке диво чи чудо. Вони завсіди зводитимуть своє становище на становище п р а в д и, а коли, хочби тільки задля якої-такій освіти почуватимуться в праві говорити в імені науки, то на становище науки. Ніколи не скажуть, що вони не хочуть такого чуда, бо воно їм нелюбе, але будуть доказувати, що це неможливе, „бо, ібо і понеже“, як у жарті мій один старший приятель має звичай говорити. Та хто має критичний змісл, той легко відкриє, чому хтось воює проти якогось чудесного чи дивного факту.

Для прикладу згадаю негативне відношення деяких людей до стигматизації Насті Волошин. Проти цього чудадива наших днів виступали і виступають не тільки жиди лікарі, ніби в імені науки (вони всяку стигматизацію вважають за патольогічний прояв), і не тільки єретики, але також священники, черці і черниці, чужі і свої; одним не може поміститися в голові, щоб „така проста дівка“, як вони самі до мене сказали, могла чогось такого удостоїтися (забувають, що Богородиця, апостоли й сам Христос вийшли з такого самого середовища); іншим, що в антагонізмі зі мною, заваджає те, що саме я Настею займався; Полякам звичайно заваджає, що Настя з нашого народу і т. ін. Деж тут наукові критерії? Але ті, що виступають проти Насті; видумують собі ніби наукові критерії: перекручують її явища, заперечують їх на свій власний кредит, плямлять її характер і т. ін.

Ось так виглядає всяка боротьба проти чудес, коли вона пристрасна й гучна.

Боротьба проти якогось дива чи чуда, коли вона ведеться дійсно з наукових мотивів, в імені правди, звичайно буває тиха й здержлива — вона більше виражається сумнівами, ніж крикливим заперечуванням. Подам простенький приклад, що саме задля своєї простоти дуже проглядний і повчаючий.

Мій старший брат, хлібороб без усякої вищої освіти, але з вдачею „сільського філософа“, коли я ще був у VI гімназійній класі, прочитав одну мою книжку з образками про мезозойські потвори-чудовища. Він не повірив у правдивість тих давних звірів, тому, що їх величина суперечить величині нинішніх звірят, і дивувався, що я в щось таке вірю. Коли я покликувався на те, що в ріжних краях світа люди викопали такі кости, він опрокидав це тим, що ані в нашому селі, ані в околиці ніхто ніколи таких костей не

викопав, а ті кости, що їх я згадував, певно студерні „пани“ підробили, щоб легким способом гроші здобувати. Я йому відповів, що куди більше таких „панів“, котрі не дали би себе дурити таким, що мають на тому інтерес. Та брат ніяк не дав себе переконати — мабуть і дотепер не вірить у мезозойські потвори чудовища. Він і в радіо спершу не хотів вірити, хоч і сам уже його чув, але був переконаний, що це якась штучка, бо коли без дроту електричні філі несли музику й слова, то рішуче мусіли би помішатися авдиції, надавані одночасно в різних містах, і з того вийшов би тільки гармідер.

Мій брат не мав ні в одному, ні в другому випадку ніякого інтересу, ніодно з тих природних див не загрожувало його вірі, він не заперечував тих див з гордості, тільки тому, що вони суперечили його образіві світа, а він не міг знайти стежок, щоб їх звести в цілість зі своїм знанням світа. Але він тільки перед мною відважніше заперечував правдивість тих природних див, а перед іншими говорив про це здержливо, у формі сумнівів, бо боявся, щоб не скомпромітуватися.

*

Природні дива поглибили наш світогляд, щораз певніше виявляли людству справжній устрій життя-буття.

Ідеальний шлях найвищої метафізичної думки атеїстів, їхньої орієнтації в житті-бутті, ось такий: На початку світа було „ніщо“. Було щось *адіафорон* (indiferens), що мало самі негативні прикмети: беззаконне, неживе, несвідоме, нерозумне, неетичне, без свободної волі, без краси, без усякої тайни, без усякої чудесности. А цілий нинішній світ ніби витворився довжелезною, сліпою грою того праелементу, якому по правді треба би дати імя „беззаконне ніщо“. Живе ніби розвинулося з неживого, духове з матеріального, розумне (людський розум, як дар природи) з нерозумного — все велике з малого; причина світа менша, ніж світ.

Давним матеріалістам, особливо грецьким атомістам, здавалося, що така генеза світа можлива й правдива. Ще Ch. Darwin-ові і його школі в другій половині минулого століття здавалося, що всю доцільність і красу в органічному світі можна пояснити як вислід сліпої гри природних сил без усякої чудесности.

Та нинішні люди науки приневолені висловлюватися, як говорить Вгадг: „Алеж пляни будівель, що їх виконує природа, замкнені в самих атомах; вони повні чудес і тайн“. Грецькі атомісти уявляли собі, що атоми не мають ніяких внутрішніх законів, що в світі царить випадковість.

А весь поступ природничих наук вів і веде саме в проти-лежному напрямі: все у світі є вислідом внутрішніх законів.

Ось ми вже тут дійшли до оправдання нашого початкового твердження, яке декому могло здаватися ризиковне: що дорога до Бога витичена чудами.

Відкриття новочасних природничих наук, ті природні дива-чуда, такі несподівані для нас, повні таких „неможливостей“, які кваліфікують дива-чуда, саме вони вповні наглядно і переконливо опрокинули атеїстичну перспективу на світ, що ніби на початку світа було беззаконне ніщо.

Як проміння сонця свідчить про сонце, так дива-чуда, що їх відкрили природничі науки, свідчать про своє матірне чудо, від котрого вони походять — про Бога. Нинішні атеїсти, коли вони дійсно мають якийсь глибший науковий змісл, безрадно кидаються по морі життя-буття, наче ті, що під ними корабель розбився на повному морі.

Поступ природничих наук веде нас до щораз більшої і вищого стилю тайни, до чудесних плянів і законів в атомі і в космосі, в мертвій матерії і в органічному світі, замість щоб, по бажанні і надії атеїстів, вести нас до сліпої, беззаконної гри якихсь праелементів. Отже поступ науки уповні оправдує найвищу метафізичну перспективу віруючих людей: На початку світа був Бог — чудо чудес. Причина світа більша, ніж світ; світ є меншим чудом, ніж Бог.

З притиском завважу, що до Бога доводить нашу льогічну думку якраз те, що в світі дивне й чудесне, а не те, що не має тої характеристики. Піски на Сагарі, голі камінні гори, потріскане болото (оскільки їм глибше не приглядаємося) нічого не можуть нам сказати про Бога. Але дивна доцільність і краса у світі, наша незбагнена свідомість, існування людського розуму і всі глибші закони та процеси у світі, відкриті наукою, саме оскільки вони дивні й чудесні, витичують нам дорогу до Бога.

Як тільки пустимося йти тою дорогою до кінця, то приходимо до формального теологічного чуда, яке наглядно суперечить природним законам, виказує їх неvistарчальність для повстання світа, отже треба приймати Бога, як причину світа.

Вибираємо найпростіший приклад. Природничі науки відкрили з одного боку, що наша земля у своїм первовіку була розжарена, як сонце, а із загального досвіду знаємо, що вогонь убиває всяке життя раз на все, бо руйнує клітинну будову організму; з другого боку наука викрила, що самородство, яке так легко приймали в давніших віках, неможливе. Отже відки взялося перше життя на землі? Це справжнє теологічне чудо. Виходить, що крім матерії му-

сильше бути ще якийсь укритий, вищий, творчий чинник у царстві буття — Бог.

Все у світі дивне й чудесне, коли глибше призадумуємося над ним. І саме ця ментальність, своєю льогікою та почуваннями, доводить нас до віри в Бога.

Але є один дуже сильний чинник у нашому житті, що не терпить ніякої чудесної тайни, наче мрякою закриває наші очі, щоб ми не бачили далеко по перспективі природних див-чудес, тих вістунів Бога Творця. Це загальнолюдське „чуття сірої буденщини“, „чуття нічогости“, яке захоронює нам наше почуття свободи в життєвих реакціях; атеїсти абсолютизують те чуття і саме на ньому основують свою атеїстичну віру. (Про те чуття і його функції я писав у розвідці: *Справжнє джерело атеїзму*, Львів 1935).

* * *

Я назвав Бога чудом — матірним чудом, чудом чудес. Це не є поетична метафора, а вповні реальна філософічна характеристика. До Бога стосується все те, що ми сказали про чудо, крім одного — що Бог не підпадає під наші змисли. Але зате підпадає під наші змисли божий твір — світ, а на основі світа довідуємося про Бога.

Зрештою це у всіх чудях, природних і надприродних, так, що чудесно діючий чинник скритий для наших змислів, а явні для них тільки наслідки. Нпр. ми бачимо красу квітів, але не бачимо тої сили в ростинах, котра витворює квіти; при воскресенні євангельського Лазаря люди бачили трупа (передтим), чули Христове слово і бачили, що мертвий Лазар ожив, та не бачили тої сили, що трупа оживила.

Що чудо має підпадати під наші змисли, це застереження зробили християнські теолози тільки з огляду на св. Тайни, щоб їх відрізнити від формального чуда. Нпр. віримо, що в Євхаристії під видом хліба і вина є тіло і кров Ісуса Христа; колиб ми це бачили, то це булоб формальне чудо, але ми того не бачимо, ані чудесних наслідків у нашому звичайному житті наглядно не спостерігаємо (євхаристійний хліб і євхаристійне вино супроти всіх фізичних законів заховуються, як звичайний хліб і звичайне вино).

На основі явищ у світі заключаємо, що Бог мусить існувати; але він суперечить законам світа, він повний „неможливостей“, тому нам здається, що він не може існувати (відсі беруться наші сумніви щодо існування Бога).

Кожна лінія у світі веде до Бога, але кожна при

Бозі заломлюється. Бог мусить мати зовсім інакшу природу, ніж сотворений світ. Нпр. світ не може бути вічний, хоч його продовжена лінія часу веде до вічності, Бог мусить бути вічний; світ не може бути „perpetuum mobile“, Бог мусить бути свого роду „perpetuum mobile“; світ старіється, все у світі повстає і гине, а Бог не може старітися, не міг повстати і не може згинути; і т. ін.

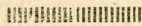
Отже Бог, у вищій формі буття, мусить сполучувати в собі ті контрасти, які у світі не даються сполучити.

Саме це хоче виразити геніяльна думка Николая з Куес (Cusanus) — „coincidentia oppositorum in Absoluto“.

Значить, що Бог це дійсно для нас чудо, чудо чудес — щось, що мусить бути, а виглядає, що не може бути. Перед Богом одні люди падають ниць, інші (атеїсти) з погордою відносяться до нього, заперечують його і воюють проти нього.

Колиб Бог не був чудом, то наша віра в Бога мусіла би перекинутися в наглядне знання, а тоді всі етичні умовини нашого життя мусіли би зовсім змінитися.

Тим остаточно оправдуємо наше початкове твердження, що між чүдами і Богом звязок зовсім не випадковий.

З голосів преси

Аліянс „русских“ і „Polaków greko-katolików“ в боротьбі проти Української Католицької Церкви

На допомогу героєви з далекого, північного Вильна, який внаслідок довгої, мало успішної боротьби із неміг,^{*)} поспішили помічники з півдня і то з двох чужих собі таборів: наші добрі знайомі — галицькі „русські“ і мітичний табор, т. зв. „Polacy greko-katolicy“. І одні й другі в останньому часі заметушились та виявляють велике „зацікавлення“ гр.-кат. Церквою. І одним і другим йде тільки виключно про ослаблення нашої Церкви, яка все була і є заборолом національності і яка все непохитно стояла на сторожі прав Народу. На щастя, ні один ні другий „табор“ не представляє ніякої ре-ральної сили і майже ніякої моральної вартости, щоби треба було з їх голосами числитися. Свої домагання висувають вони не в переконанню про слухність свого становища, а тільки тому, щоби допекти, а як удасться, то й пошкодити ненависним Українцям.

Про гумористику „Polaka greko-katolika“, органу згаданої мітичної групи, писали вже всі українські часописи, тому й ми не будемо тратити часу на боротьбу із тією невідомою групою, чи може лиш з кількома одиницями, які за

^{*)} Гляди „Нива“ ч. 1 за 1938 рік.

добру платню редагують ніким нечитану, повну безглуздя газетку, на те тільки, щоби ще більше розпалювати національні пристрасти в нашім краю, яких і так загато.

Виступаючи в імені неіснуючих „Polaków греко-католиків“ (якщо і є нині греко-католики, що подають себе за Поляків, то роблять вони це зі страху або примусу — *наша завв.*), ця газетка висуває на адресу „*posłów Małopolski Wschodniej*“ (щоби їх реалізували де треба — *наша завв.*) отсі „скромні“ домагання:

1) „Жадаємо увести назад польські проповіді, співи і додаткові богослуження в гр. кат. церквах і в тій цілі віддати для виключного вжитку польському населенню гр. обряду такої кількості церков, яка нам належиться згідно із вислідами останнього перепису населення з 1931 р. Внаслідок цього належиться гр.-кат. Полякам до виключного вжитку щонайменше 4 львівські церкви.

2) „Жадаємо завести назад для польської молоді грецького обряду у всіх школах навчання релігії гр.-кат. по польськи.

3) „Жадаємо розділу гр. кат. духовних семинарій на окремі польські і руські відділи, щоби якнайскорше приготувати кадри польського гр. кат. духовенства, для польського гр.-кат. населення. Теперішнє виключне право виховування духовенства в чужім нам націоналістичнім українськім душі, суперечить конституції і противиться цілям Польської Держави. А без одержання належної нам кількості гр.кат. священників польської народности не може бути мови про рівноправність Поляків гр.-кат. обряду на терені Церкви.

„Наведені постуляти становлять мінімальну програму, від якої польське населення грецького обряду ніколи не відступить, а яка ще в біжучій сьймовій каденції повинна бути в цілій повні полагоджена“ — кінчить редакція.

Було би воно справді трагічне, якби би не було таке комічне — можна відповісти Ш. Панам редакторам. Ми могли б їм дати довшу і ширшу відповідь, оперту на обильнім доказовім матеріалі, але огляди на цензорський олівець нас від цього здержують. А всім польським патріотам „грецького обряду“, які в гр.-кат. Церкві не можуть заспокоїти своїх національних аспірацій, щиро радимо прийняти латинський обряд і не клопотати собі голови ще й справами Церкви, опанованої Українцями. Та ж зміна обряду нині така модна і така... поплатна.

Зовсім подібно ставиться до гр.-кат. Церкви табор галицьких москвофілів, з тою тільки різницею, що коли „Polak greko-katolik“ хоче частинної польонізації Церкви, так ці домагаються її русифікації. А видвигаютъ ці домагання одиниці, нічим з гр.-кат. Церквою не звязані, які може й ніколи до гр. кат. церков не показуються, бо для кожного правдивого „русского“ тільки православна Церква є його національною Церквою, тому й вони, хоч нераз формально ще й греко-католики, то залюбки навідуються до церкви на Францісканській вулиці у Львові. А русофільська, зрештою дуже нечисленна, преса дала на своїх сторінках стільки доказів на те, що для неї існує тільки Церква православна, як форма релігійної організації „русских“, що аж дивно стає, як ця преса сміє підносити якісь домагання до гр.-кат. Церкви.

Репрезентативний орган наших „русских“ — „Русский Голос“ у двох числах, 47 і 49 за 1937 рік помістив наче програмову статтю пера К. И. Ганасевича п. з. „*Мир во Христе — в галицькій гр. кат. Митрополії*“, у якій Автор підносить цілу низку обвинувачень супроти гр. кат. Церкви, побудованих на ненависти й неправді, та ставить до неї домагання не менше „скромні“ від „Polaka greko-katolika“.

п. К. И. Ганасевич — після довгого, „історичного“ вступу — говорить у своїй статті — і про те, що гр. католицька Церква ще перед війною „терязла, особливо благодаря гоненіям на русское духовенство со стороны украинствующих епископов, чистоту своего восточнаго и русского характера“, і про „б. офицеров „украинской“ армії, с релігією нічого или почти нічого неимѣющих“, що їх ерархія ввела у ряди духовенства, (щось так, як у православній Церкві, куди в число духовенства втиснулася велика кількість бувших офіцерів „русской“ армії Денікіна, споміж яких один навіть єпископом став; може бути, що ті бувші офіцери „русской“ армії мали ближче відношення до релігії, ніж бувші офіцери української армії. — наша завв.), і про те, що „Апостолическая столица еще далеко не сказала своего послѣдняго слова по „украинскому“ вопросу и до сих пор пользуется еще офіційально своим прастарым термином „rutheni“, для означенія рускаго народа (Апост. Престол не є такий наївний, як Автор собі думає; він добре знає, до кого відноситься термін „rutheni“, а до кого „russi“: у Римі, побіч інших, є „Collegium Ruthenum“ для Українців і „Collegium Russicum“ для Москалів; — то тільки в нас у Галичині п. Ганасевич і йому подібні жонзлюють термінами „русский“ (руський) і „русский“ для баламучення національно малосвідомих і в каламутній воді рибу ловлять. — наша завв.), і про те, що „лица русской національности вообще не принимаются в духовныя семина-

рія", що нині кождий священник став „українским агитатором“ (яка ідеологічна спорідненість з вилєнським „Słowo-m“? — наша завв.), що „запрещается совершать панахиды по русским людям и национальным страдальцам“, що „в церковный обход вводится в такой степени „українскій“ національний и шовинистическій элемент, что для вѣрных русских убѣждений не остается мѣста в церковной оградѣ“, що „церковные средства расходуются исключительно на „українскія“ цѣли (наші „русскі“ так привикли до „нособій“, що вони не можуть собі й уявити, як українські установи можуть рости і розвиватися без усяких „средств“; давніше були то „средства германські“, а тепер, коли про них незручно говорити, мусять знайтися бодай „церковні“. — наша завв.). Та вже неможливі відносини запанували

„послѣ войны и польско-„українскої“ междуусобицы“, коли то гр.-кат. Церква „стала орудієм „українскої“ политики направленої к полному уничтоженію русского движенія в Галичинѣ. Епископи стали в такой степени игнорировать свою русскую паству, что в посланіях они обращаются исключительно к „українцам“, хотя русскіе составляют 46 проц. населенія края“.

Коли „русскі“ представляють таку велику силу, то — на нашу думку — Автор ставить занадто скромні домаганія (Апост. Візитатор у Львові при Успенській церкві для греко-католиків „русскої“ національності, та візвання до „русского“ населенія, щоби воно домагалося зміни конкордату в напрямі оснoвання окремого епископства для „русских“ гр.-католиків, — а крім цих двох ще кілька інших, менше важних).

Ми цікаві довідатися, на підставі якої статистики Автор нарахував аж 46 відсотків „русских“, бо так ми, як і польська державна статистика, як теж і статистичні обчислення російських учених не знаходять ні 1 відсоток „русских“, себто Москалів! Але Автор — видно — мудріший від всіх, бо начислив „русских“ аж 46 %!

Коли хто на такій уроєній статистиці буде свій акт обвинувачення, то, річ ясна, він мусить розлетітися в нівець, як такий, що побудований на неправдивім залoженнї!

„Такое положение угрожает Церкви катастрофическими послѣдствіями, лишая ее отпорности на посягательства из внѣ“ — кінчить з емпазою Автор.

Автор хоче застрашувати наслідками, які можуть прийти із зовні. Та ми вже були свідками того, якто ті, що нині домагаються прав для вірних уроєної „русскої“ національності, підчас російської окупації Галичини, хотіли Українську Католицьку Церкву не тільки застрашити, але й завалити її „ка-

гастрофическими послѣдствіями“, однак ся Церква виявила стільки сили і відпорности та стільки релігійної свідомости своїх вірних, що не подалася навіть під царським кнутом.

Напад п. К. И. Ганасевича на греко-католицьку Церкву підхопив на радощах „Polak greko-katolik“, оферуючи йому союз.

„Cieszymy się z tych protestów Rusinów — пише він у 10 числі в статті „Ruskie rewelacje o gr. kat. cerkwi“. W swej walce o cerkiew gr. kat. winni się połączyć z nami, Polakami gr. kat. wyznania. Na tej walce Rusinów z Polakami gr. kat. wyznania wygrali Ukraińcy. Przez naszą zgodę tamci przegrają“.

Чи цю оферту (хоч вона адресована до Rusinów, а не до „русских“) п. К. И. Ганасевич прийме, це його діло.

Ми подали його статтю, поміщену на сторінках „Русско-ого Голос-у“ тільки як куріоз, а zarazом як цікавий причинок для майбутнього дослідника нашого сучасного положення і тієї ролі, яку відіграли галицькі москвофіли в скрутних для Народу часах.

* * *

Горбатого і могила не направить.

На нашу статтю в попереднім числі „Ниви“ в рубриці: „3 голосів преси“, п. н. „Шовіністична дурійка“, в якій ми виказали п. В. Харкевічові нестійність його тверджень та загалом злобу і тенденційність цілої його статті, яку йому подиктував поганський зоольочічний шовінізм і ненависть до всего, що українське, — відізвався зачеплений нами автор знов у „Słow-i“ (ч. 18 з 19. I. 1938) в статті п. з. „**Byłby zdumiony nawet Mikołaj Chauvin!..**“

У своїй відповіді — це належить виразно підкреслити — п. Харкевіч зовсім „спустив з тону“ і не може нічим ослабити аргументів „Ниви“, побудованих не на фантазії й інсинуаціях, а на річевих даних. Бо в плаванні, в оперованню фантастичними видумками, в блискучій фразеології Автор неабиякий мистець, але коли йде про тверезість думки, про безсторонній осуд, про розуміння правди, про стисле логічне думання — тут уже справа далеко слабше виглядає.

Бо замість відповідати „Ниви“ на її, видвигнені проти нього аргументи він знов поринає в солодкий шовіністичний дурман і знов починає фантазувати.

„Українці це, на жаль, шовіністи—зачинає він після довгої розвідки про суть шовінізму. Не всі. Деякі (рішуча меншість) це люди зовсім здорові на тілі й умі (шовінізм це свого роду недуга), а деякі архишовіністи. Думаючи про них, ужив я безперечно докладного означення „божевільний шовінізм“.

„Вибух непристойної скаженини Українців (правда як гарно й культурно сказано?! — *наша завв.*) по моїй заввазі про український шовінізм незвичайно характеристичний, а аргументи Українців просто капітальні.

„Ось, н. пр. „Нива“, офіційльний орган митрополита Шептицького (просимо Шан. Автора дати нам бодай один доказ на те, що „Нива“ є органом митр. Шептицького, бо ми про це нічого не знаємо — *наша завв.*), наводячи уступ з моєї статті, в якій я говорю про **загально знане явище** (*підкр. наше*) що священники-Українці є перш за все політичними агітаторами, а щойно потім священниками (це так само, як би ми сказали, що н. пр. п. Харкевіч є перш за все кантором у якійсь виленській божниці, а щойно потім католицьким редактором „Słowa“ — *наша завв.*), — вальть моє твердження величавим запитом:

— „Що сказав би автор (себто я), що має науковий титул і претенсії на науковця, як би так хтось подав на сторінках преси в сумнів і його науковий титул і науковий дорібок та назвав те все брехнею й обманом?!“

„Nie mogę zrozumieć jaki to ma związek z szowinizmem Ukraińców — питає облудно Автор.

Ясно, що вирваний довільно уступ з нашої статті і дочеплений до зовсім інакшого уступу — не має ніякого глузду. Автор зробив це свідомо і ще сміє облудно питати нас про логічний звязок між ними.

Запит про науковий титул Автора поставили ми до нього у звязку з його твердженням, що „українська католицька наука це „радше псевдо-наука“ і закінчили ми той наш запит, поставлений до нього, ще ось яким реченням: „А Автор з таким легким серцем робить такий закид не якійсь там одиниці, але цілій спільноті і називає українську науку псевдонаукою себто брехнею!!!“

А тимчасом Автор у нинішній статті безцеремонно вириває поодинокі речення із нашої статті, вяже їх у цілість, що не має ніякого логічного змісту, щоби тільки нас скомпромітувати. Та штука не вдалась, бо не нас, а себе скомпромітував він до краю.

І після тієї компромітації Автор з міною переможця звертається до нас:

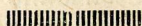
„Pod względem logiki pytanie „Nywy“ mocno szwankuje. Rozumiem: gorączka, majaczenia... Tak, tak... Zdażza się...“

І ми скажемо: Так, так: горячка, маячення, а до того ще й злоба і **ненависть до правди...**, але не в нас, тільки в Автора.

Якщо Автор до всіх справ, не тільки українських, має такий підхід, то невелика користь з його публіцистичної праці, зате безмірна шкода для польського громадянства, яке, спираючись на „ідеології“ таких публіцистів, не виробить собі ніколи правдивого й безстороннього поняття про найважливіші проблеми польської сучасної дійсності.

Про інші маячення (Rusini i Ukraińcy) та інсинуації Автора (rok 1915 pokazał aż nadto jaskrawo, że katolicyzm ukraiński bupajmniej nie jest spżowoy) не будемо говорити, бо шкода слів. Відомо ж, що „горбатого і могила не направила“.

X.

Нові книжки.

Наталена Королева: Сон тині. Повість. Львів 1938. Накладом Видавн. Кооп. „Дружина“, випуск 5. стор. 237, мал. 8°.

Минулорічна лавреатка обох конкурсних журі, УКС-а й Топіж-у, *Наталена Королева*, дала нам і цього року дві свої літературні праці: „Сон тині“ і „Предок“. Обі праці це повісті, що опрацьовують зовсім окремі, далекі від себе сюжети, досі майже незнані нашій літературі.

Сюжет повісті „Сон тині“ зачерпнутий з старинного клясичного світу. Представляє нам один відтинок доби панування римського цесаря Адріяна, себто першу половину II. ст. Сценарій повісті — місто Олександрія в Єгипті в часі її відвідин цезарем з цілим цезарським двором. Олександрія була довгі часи осередком мистецького, літературного й наукового життя в добі Птольомеїв, а згодом, при кінці II. ст. стала одним із найбільших центрів християнства, головною християнської науки (славна на весь світ катихитична школа із своїми рівнож славними начальниками: Климентом Олександр. й Орігеном).

На тлі незвичайно живого темпа життя в Олександрії, збільшеного ще приїздом цезаря з цілим двором, авторка змальовує історію любови поміж любимцем Адріяна і майбутнім цезарем, „божеським“ Антіноєм і молодою сиротою, гістрією й поеткою Ізі (Ісменою), дочкою одного з найкращих Адріанових войовників, що походив з Чорноморських степів.

Отже головний мотив повісті: — любов, себто вселюдська, вічна тема. Змальовує авторка цю любов не буденно-шабльоново та не вдягає її в крикливо еротичну шату, але любов ця виходить зпід її пера соромливою, святою, невинною, як чисте, ясне сонце і як добрий геній людини, що пре її до найбільше творчих і благородних вчинків.

Зачинається повість гимном на честь тієї святої любови, зродженої у серці Ізи з тої хвилини, як вона на бенкеті стрінула молодого ефеба — Антіноя, а кінчиться трагічним фіналом тієї любови, нежданною смертю Антіноя у хвилах Нілю.

Авторка вірно відчула і прекрасно віддала у своїй повісті описувану добу. Олександрія виходить у неї тим, чим вона справді в тодішніх часах була, себто центром геленістичної культури, що вела перед в тодішньому світі. Найхарактеристичніші моменти тогочасного олександрійського побуту віддає Авторка незвичайно вірно й чітко, дарма, що малює тільки короткими, вриваними мазками. Авторка вміє гарно описувати не тільки життя в патриціївських й аристократичних сальонах, але ще краще — життя працюючої інтелігентної верстви (Ізі, Стробус Геленіон, Батіль) і не менше гарно — життя бідноти на передмістях Олександрії.

Центральна фігура повісті — гістрія Ізі — накреслена живо, ніжно і свіжо та відповідає вповні тому великому завданню, до якого її авторка призначила. Ізі — справжня цикада, що розсіває довкруги себе погоду, радість і щастя, — вона теж і невинне „ягнятко“, що не протривить волі Божій, („треба приймати своє життя таким, яким дають його Боги“), серце якого горить благородністю і чеснотами.

Антіноя надихала авторка тими прикметами, якими повинен відзначатися майбутній цезар (краса, геройство, величя постава, благородне серце, розум, вірність цезареви) — і то перший християнський цезар, чого від нього ждали християни, — і створила з обох головних героїв ідеальні людські типи, за якими тужить людське серце, головню в нинішніх часах.

Рівнож і силуетки інших дієвих осіб накреслені сміливим пензлем, хоч і малими засобами; всі вони — навіть ті найменші — виходять дуже виразно й рельєфно, залишаючи тріткий слід у нашій пам'яті.

Окреме місце в повісті займають описи природи, осіб, чи поодиноких сцен із людського життя. Вони все на своєму місці, все органічно зв'язані з описаною подією, яку вони ще більше увидатнюють чи заокруглюють. Всі ці описи пахнуть красою і свіжістю, виблискують кольоритом і сміливими та влучними порівняннями, сперті на солідній підготовці, на великанській культурі й ерудиції, і — що найважливіше — на великому таланті й творчому натхненню авторки. Ці описи розсіпані наче жемчуги по цілій повісті, а всі вони такі природні і такі принадні, що прочитавши їх раз, не можна не вернутись до них ще і ще, щоби насолоджуватись їх мистецькою красою.

До найкращих описів я зачислив би: сцена між Ізі

й Геленіон на початку повісти, симпозіон у гетери Доріс, життя на Ляхіасі, їзда Геленіон з осярем Юстом на передмістя Олександрії, сцена в єпископа Олександр. Церкви, перлички і майже всі описи природи.

Що до мови, то є там деякі стилістичні недотягнення, декуди поломана ритміка (це правдоподібно належить записати на рахунок редакції), але більших промахів тут немає. Читається її легко, з напруженою цікавістю, хоч своїм сюжетом і мистецьким оформленням призначена вона тільки для інтелігентних чигачів.

„Сон тіні“ це справжнє мистецтво, ніжне, благородне, глибоке, що підносить душу до вершин мистецької насолоди і відчування. З цілого твору бє погода, любов до ближніх, до всего, що гарне, етичне, шляхотне. Сюжет майже новий у нашій літературі і тому вона подвійно цінний вклад у наше письменство. Повість блистить таким богацтвом таланту і такою кількістю етичних і естетичних вартостей, що треба її зачислити до найцінніших поєв на нашій літературнім ринку в 1937 році.

о. Петро Хомин.

Пропамятна Книга Першого Зїзду Марійських Дружин Інтелігентного Жіноцтва з приводу 30-ліття існування Марійської Дружини Пань у Львові 1904—1934. Львів 1937. Наклад Марійської Дружини Пань у Львові. Ст. 160, 8°.

Ця пропамятна книга I. Зїзду Марійських Дружин інтелігентного жіноцтва, хоч і не появилася зараз по зїзді, не стратила своєї актуальности, бо матеріял, що його вона містить, все, головню ж у нас, дуже актуальний. Книжка перш за все дає перегляд праці, що її наше інтелігентне жіноцтво виконало впродовж 30 літ не тільки в напрямі свого власного релігійно-духового вироблення, але ще більше в напрямі виховання кадрів жіноцтва, перенятих Христовим духом, обновниць українського родинного життя на зачалах Христової істини. Крім цього книжка подає точну хроніку цього цікавого і повчального зїз у, а передусім містить цілу низку дуже вартісних рефератів на тему ваги і значіння Марійських Дружин та методики праці в них.

Направду, належить подякувати тим, що стоять на чолі „Марійської Дружини Пань“ за те, що не злякалися не малих коштів і трудів, та видали таку цінну своїм змістом і чепурну своєю зверхньою формою книжку.

Х.

Душпастирський Календар на 1938 рік. II. Річник. Зладив *о. П. Кисіль ЧСВВ.* Накладом і друком ОО. Василян у Жовкві. Ст. 164, 16°.

Крім календарної частини календар подає у спеціальних рубриках всі дні у році, зазначаючи при кожній неділі рядовий глас, утренне Євангеліє, а також Апостола і Єван-

взагалі ніколи участі не брало. Вправді командант львівської корпусної округи, ген. Токаржевський робив старання, щоби військо цього року в Йордані спільну участь з вірними брало (дотепер військо робило собі Йорданське Водосвяття окремо, у Львові нпр. на Марійський площі), однак всі три наші Архисреї на таку концепцію не погодились, беручи під увагу напружені міжнаціональні відносини, які в нашій країні панують, і невиключену можливість провокації з боку невідповідальних одиниць, що в наслідках було б довело до профанації святочної хвилі. На таке рішення духовних властей корпусна команда погодилася і жовнірі греко-католики вислухали в день Йордану Сл. Божу в церкві Преображення Госп. в год. 8. рано.

Мимо такого компромісового полагодження справи — деякі польські часописи з ославленим краківським „Ilustrowanym Kuryerem Codziennym“ счинили по Йордані алярм, що ось то не допущено війська до спільного святкування Йордану, що це легковаження армії, розбивання нормалізації польсько-українських відносин і т. д. При тому кидано наклепи на особу Високопреосв. Митрополита і духовенство. Та вершок свій осягнули ті наклепи, звязані з Йорданом, в промові польського посла зі Львова Войцеховського, який на засіданню бюджетової комісії польського сойму дня 3. лютого 1938 в нечуваний і нахабний спосіб заатакував голову Греко-католицької Церкви, Митрополита Андрея Шептицького, обкидаючи його болотом брехні, інсинуацій та огидних зневаг, виказуючи при тому повну ігноранцію і незорієнтованість в українських справах, про які взявся говорити перед таким поважним збором, як соймова бюджетова комісія.

Ця нечувана щодо змісту і форми промова, звернена проти Голови Церкви і найвизначнішого Члена Українського Народу, викликала серед усього українського громадянства, без огляду на політичні переконання, а навіть віроісповідну приналежність — негайну реакцію і глибоке обурення. Зараз таки на тому соймовому засіданню пос. Целевич від імені УПР застерігся рішучо проти такого тону промови та, точка за точкою, збив усі заміти пос. Войцеховського, виказуючи їх цілковиту безпідставність. Ціле українське громадянство після тієї несамовитої атаки скупчилося ще тісніше біля свого Батька й Провідника, виявляючи спонтанно й маніфестаційно свою відданість Достойному Архипастиреві і Греко-катол. Церкві, проти якої та атака теж була спрямована. В неділю 6. лютого ц. р. представники всего українського зорганізованого життя і тисячні маси народу взяли участь в Архисреї Сл. Божій, відправленій в святоюрських храмах в наміренню Митрополита й Українського Народу Преосв. Никитою, в асисті численного вищого духо-

венства. По заамвонній молитві о. прал. Куницький виголосив принагідну проповідь. По Сл. Божій маси народу зібралися перед митрополичою палатою, куди пішли представники громадянства, від імени якого пос. Василь Мудрий промовив до Митрополита, заявляючи, що у відповідь на чужу злобу і несправедливість треба засвідчити, що український нарід муром стоїть при Греко-католицькій Церкві та її Голові. У відповідь на привітання громадянства Високопреосв. Митрополит сказав осьщо:

Сердечно дякую за щирі вислови вірності для Церкви і прихильности до мене. Виступ п. Войцеховського я схильний уважати за велике й рідке відзначення, бо й не може бути кращої та вищої честі і слави, як коли трапиться приймати на себе удари, призначені для цілого народу. Це слава така висока, така чиста, що можна без застереження нею тішитися і нею хвалитися. Щодо самої промови п. Войцеховського, то признаюся, що сам не знаю, що про неї думати. Не знаю, чи це пароксизм істеричної ненависти, чи зимно обрахована і на велику скалю приготована провокація. Першим принципом супроти провокації є — не датися спровокувати, тому мушу придержуватися найдальше ідучої здержаности в говоренню про цю справу. Очевидно не буду відповідати на виступ п. Войцеховського ані на його закиди, позволю собі лише ствердити, що в дечому віддав він мені правдиву прислугу, бо коли я зразу сумнівався, чи правильно поступив я в справі Йорданського Водосвяття та чи нами пропонована формула участі вояків у нашому церковному торжестві була правильна, то тепер, після цього виступу я переконався, що ми правильно рішили і що не можна було інакше поступити. І тому мені здається, що Вп. Пані і Панове не прийшли висловлювати мені своє співчуття з приводу виступу п. Войцеховського, лише гратуляції. Може цей виступ і в дечому іншому віддав нам деяку прислугу, бо під такими ударами статиться характер Нації та виробляється загальна між нами солідарність. Бажанням, щоби до того ми якнайскорше дійшли, кінчу, повторюючи щирю подяку за вияви засад Вашої поведінки і Ваших, Вп. Пані й Панове, почувань.

Одночасно під митрополичою палатою відбувалася спонтанічна маніфестація мас народу. Коли Митрополит скінчив промовляти — зібрані маси підняли оклики „Слава“. Після того хор відспівав „Боже великий, єдиний“. Маніфестація закінчилася національним гимном „Ще не вмерла Україна“, що його відспівали тисячі народу.

З усіх усюдів напливають, і від духовенства і від світських організацій, заяви повної відданости Гр.-кат. Церкві і її Великому Архипастиреві. Слід підкреслити, що до всенароднього протесту проти напасти на особу „Великого Оборонця прав Українського Народу і Незломного Борця за кращу долю Української Нації“ прилучилися і православні Українці м. Кремянця на Волині.

Атаки „Нової Зорі“ на „Ниву“. На нашу статтю п. з. „Чи тільки на головнім відтинку?“ („Нива“ ч. 12, 1937), в якій ми спокійно обговорили розпорядок Преосвященного Єпископа Хомишина „Про діяльність священика у світських товариствах і установах“ накинута на нас „Нова Зоря“ аж у двох числах (ч. 99 з 26. XII. 1937 і ч. 4. I. 1938). В тих статтях „Нова Зоря“ старається нам доказати, що ми властиво, разом з іншими часописами, виступили проти розпорядку Єпископа. З тією метою повіривала вона поодинокі речення і слова з нашої статті, стараючись спрепарувати проти нас акт обвинувачення, але їй те не вдалося, а скінчилося тільки на великім крику і шумі. І мусіло так скінчитися, бо в нашій статті немає нічого, що було б звернене проти Єпископа, як такого, чи проти його авторитету. Ми тільки зайняли відмінне становище відносно участі духовенства в суспільній і національній праці, спираючися при тому на вимогах Католицької Акції, створеної і пропагованої теперішнім св. Отцем Пієм XI.

В міжчасі появилася в пресі письмо Апостольського Нунція в Варшаві, адресоване до Преосв. Григорія Хомишина, в якому Нунцій, Ексц. Кортезі занявся згаданим його розпорядком про діяльність священика у світських товариствах, — і цей розпорядок уважає і „мудрим і найвідповіднішим серед замішаних обставин наших часів, щоби втихомирити незгоду горожан і спричинити успокоєння умів через вплив священичої любови для всіх і через піднесення авторитету слуг Божих в очах вірних“. Апост. Нунцій підносить крім цього, що „клер, стоячи понад усякі партії, має в своїй ревності ужити всіх сил, щоб узгіднити методи святої служби з потребами і вимогами нинішньої суспільности, при захованню святої науки Євангелія і глибоко закріпивши в умі і душі суспільні принципи Церкви“. Врешті Апост. Нунцій горячо поручає Католицьку Акцію в суспільному й церковному життю.

І саме на вимогах Католицької Акції оперта була ціла аргументація „Ниви“, коли вона зясовувала свій погляд на діяльність священика у нинішніх часах, що, як бачимо, горячо поручає і Достойний Представник св. Отця Пія XI., „Папи Католицької Акції“.

Під статтею „Нової Зорі“ підписаний п. Теофіль Коструба. Не знаємо, хто він такий: студент, професор,

чи професійний журналіст, в кождім разі мабуть людина світська. Але варта прочитати його статтю, щоби побачити, які то реприменди дає він нашому духовенству, як він його понижує, як обезцінює його працю, так на церк.-релігійнім, як теж і на суспільно-національнім полі, як він його робить винуватцем усього лиха в народі. І то на сторінках не якогось радикального, чи комуністичного часопису, але в органі католицької партії, що має м. ін. завдання боронити авторитет духовенства!

Спеціальну „любов“ чує п. Коструба до „Ниви“. Він одинокий зрозумів інтенції заатакованої ним її статті, та розбирає поодинокі речення, а навіть слова її, глузуючи собі з них та толкуючи їх „по своєму“. Він обвинувачує „Ниву“ навіть у тому, що в нас — „багато ліберальних видавництв і вони доробляються маєтків... а католицької української випожичальні книжок нема ні у Львові, де „Нива“ виходить 32 роки (а „Нова Зоря“ 13 літ, — *наша завв.*), ні по інших наших містах, але ліберальні з усякими забороненим книжками є — і з них позичають і родини священників“.

Це тільки маленький вирізок із повені нахабств п. Коструби, якими він чіпається і „Ниви“ і цілого духовенства! Замість закидати „Ниві“, що вона не заложила католицької випожичальні („Нива“ має таке відношення до випожичальні, як п. Коструба, скажім, до професури на університеті) — радимо йому щиро— заложити у Львові чи на провінції таку випожичальню і там відповідною лектурою ширити католицьку ідеологію, а не на сторінках преси плести теревені.

Що ж до релігійної і суспільно-національної праці нашого духовенства, колись і тепер, то просимо Вас, Шан. Пане, лишити нас в спокою. Не Вам про те судити, як нам належить працювати, бо Ви не наш зверхник і не маєте до цього найменшого права ні з рації свого суспільного становища, ні з рації свого віку. І не лізьте на проповідницю, щоби нас з неї навчати і картати, але самі вчіться і працюйте. Праця і наука дасть Вам може змогу набути знання і культурніших форм поведінки, чого Вам нині так дуже бракує.

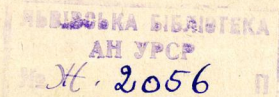
Та перш за все беріть як найчастіше до рук св. Євангелію, читайте її і вчіться з неї Христового духа, а тоді станете не тільки „католиком“, але передусім християнином і може скорше зрозумієте, що це таке правда, покора і любов ближнього.

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріату у Львові

Видає Бог. Наук. Товариство

Редагує Колегія. За редакцію відповідає о. П. Козіцький.

З друкарні „Біблос“, Львів, Японська 7. Тел. 214-78.

I. ПРАЦІ ГР.-КАТ. БОГОСЛОВСЬКОЇ АКАДЕМІЇ

- Т. I—II. Історія гр.-кат. Духовної Семинарії у Львові. Загальний погляд і попереджуючі установи, ст. 243, 8^о.
- Т. III. Історія гр.-кат. Духовної Семинарії у Львові від 1783—1810 р. [друкується].
- Т. IV—V Аскетичні твори св. Отця нашого Василя Вел. — Пер. з грецького митр. Андрей Шептицький, ст. XIV + 490, 8^о.
- Т. VI. о. Др. Василь Лаба: Біблійна герменевтика, ст. 148, 8^о.
- Т. VII. о. Юліян Дзерович: Катихитика, ст. 178, 8^о.
- Т. VIII. о. Др. Ярослав Левицький: Перші українські проповідники і їх твори, ст. 196, 8^о.
- Т. IX. о. Др. Василь Лаба: Патрольоґія ч. I. Початкова, донікейська доба, ст. 164, 8^о.
- Т. X. о. Др. Василь Лаба: Патрольоґія ч. II. Розцвітна доба, ст. 217, 8^о.
- Т. XI. о. Др. Ярослав Левицький: Теорія церковної вимови, ст. 137, 8^о.
- Т. XII. о. Др. Василь Лаба: Патрольоґія ч. III. Кінцева доба, ст. 147, 8^о.
- Т. XIII. Др. Володимир Залозецький: Огляд історії старохристиянського мистецтва, ст. 122+XLII, 8^о.
- Т. XIV. Твори Митр. Андрея Шептицького: Пастирські послання до духовенства й вірних станиславівської єпархії, ст. 257, 8^о.
- Т. XV—XVI. о. Др. Андрій Ішак: Догматика незєдиненого Сходу, ст. 280, 9^о.
- Т. XVII—XVIII. о. Юліян Дзерович: Педагогіка, ст. 247, 8^о.
- Т. XIX. Др. Борис Кудрик: Огляд Історії української церковної музики, ст. 144, 8^о.

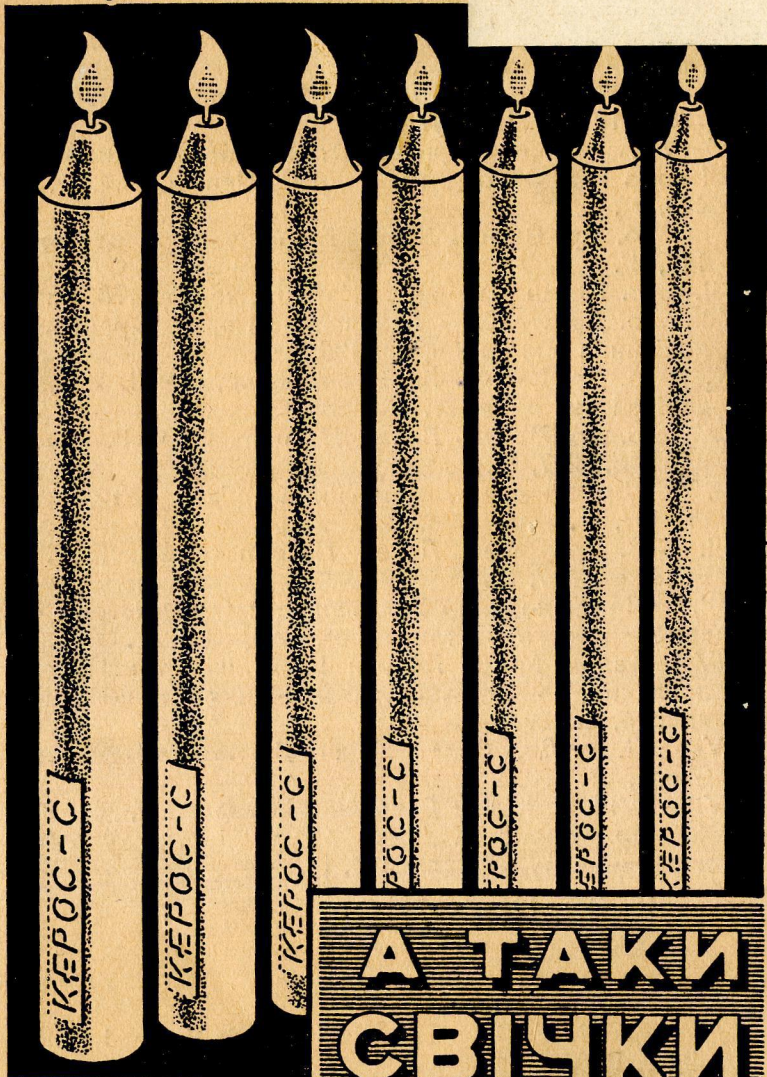
II. ПРАЦІ БОГОСЛ. НАУК. Т-ВА

- Т. I. Св. свщм. Йосафат Кунцевич: Матеріяли і розвідки з нагоди ювілею. Зібрав о. Др. Й. Сліпий. Ст. 261, 8^о.
- Т. II. Dr. Jos. Slipuj: De principio spirationis in SS. Trinitate. P. VIII+120, 8^о.
- Т. III. о. Др. Спирідон Кархут: Граматика української церковно-словянської мови. Ст. XIX+284, 8^о.
- Т. VI. Др. Володимир Січинський: Архітектура Катедри Св. Юра у Львові. Ст. 97+XXX, 8^о.
- Т. VII—VIII. Др. Саломія Цьорох, ЧСВВ: Погляд на історію та виховну діяльність СС. Василянск. Ст. 256, 8^о.
- Т. IX. Михайло Возняк: У століття „Зорі“ Маркіяна Шашкевича (1834—1934). Нові розшуки про діяльність його гуртка. Частина перша. Ст. 1—146, 8^о.
- Т. X. Михайло Возняк: У століття „Зорі“ Маркіяна Шашкевича (1834—1934). Нові розшуки про діяльність його гуртка. Частина друга. Ст. 147—324, 8.

0,15к

ПРОВЕРЕН
№ 10 87

2056

А ТАКИ
СВІЧКИ

„КЕРОС-С“

НАЙЛІПШІ

НИВА

ЦЕРКОВНО-СУСПІЛЬНИЙ

ЧАСОПИС

БЕРЕЗЕНЬ

1938

З М І С Т:

	стор.
<i>Редакція:</i>	
Наша відповідь	81— 84
<i>о. Володимир Лиско:</i>	
Пастирська власть і вимоги нинішнього часу	85— 91
<i>Х.:</i>	
Войцеховскіяда progo tractatur	91— 94
<i>о. Теодор Цегельський:</i>	
Важний засіб освячення	95— 95
<i>о. В. Л.:</i>	
В пам'ять першого українського католицького Епископа у Зл. Державах	96— 98
<i>о. В. Садовський:</i>	
Йорданське водосвяття у Львові 1938 р.	98— 103
<i>Домет:</i>	
Церковно-богослужбовий обряд званий Пасією	103—104
<i>б. л.:</i>	
Надіслані журнали й часописи за 1937 р.	
Катихитична сторінка	110—115
Посмертна згадка	116—117
Всячина	117—120

Н И В А

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2¹/₂ арк.
з проповідничим до д а т к о м
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата вносить 12 зл. річно.
півріч. 6.— зл., чвертьрічно 3.— зл.
для Америка 2·50 долари річно.

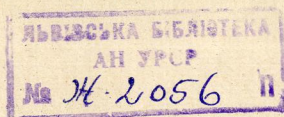
Адреса Редакції й Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Кonto чекових переказів ч: 79.

Наша відповідь

Традиційна нагінка польської преси і шовіністичного відламу польського громадянства на українське католицьке духовенство, яка ведеться без перерви від непамятних літ, в останніх часах прибрала просто несамовиті форми й розміри. Польську „патріотичну“ пресу і більшу частину польського громадянства огорнула нині просто якась психоза їдкої злоби й ненависти. Українська греко-католицька Церква, її Архипастир та духовенство — це, мовляв, смертельні вороги Польщі, кожда греко-католицька парохія — це протипольський штаб, де укладаються пляни протипольської акції, українське духовенство займається тільки політикою, і то протипольською, занедбуючи при тому, або зовсім залишаючи на боці душпастирську працю, до якої воно покликане, і т. д., і т. д.

Не будемо наводити усіх тих голосів, повних їди й ненависти до Гр. кат. Церкви та її духовенства, не будемо вичисляти цькувань, опертих на брехні й інсинуаціях, та тих вуличних погроз, від яких аж клекотить на сторінках преси і на ріжних „патріотичних“ зібраннях, не будемо врешті згадувати про домагання суворих кар і репресій, що їх урядові чинники повинні би до нашого духовенства пристосовувати, — бо це річ і неможлива і ...недоцільна.

Стверджуємо тільки, що на сторінках польської „патріотичної“ преси і серед польського громадянства штучно створено легенду про протипольський шовінізм українського духовенства, — а вслід за тим ненависть до Греко-католицької Церкви і греко-кат. духовенства розлилась

широкою повинню по цілій Польщі, — не тільки на областях, де існує: і діє ся Церква, але й там, нпр. у Вильні, Варшаві, Кракові, чи деінде, де визнавці тієї Церкви живуть тільки в менших гуртках або й цілком розпорошені. І читаючи крикливі статті по різних часописах чи ухвали різних патріотичних організацій, звернені проти нас, забуваємо на хвилю, що ми в державі, у якій свобода релігійних чи національних переконань кожному загарантована, а набираємо вражіння, що ми попали в країну, де якусь релігію люто переслідується.

Крім цього у звязку із нагінкою на наше духовенство зродився і на наших очах росте плян — розбити суцільну структуру Української греко-католицької Церкви, намагаючись розірвати її на штучно творені, утопійні групи: польську, руську й українську, та висуваючи до теперішнього проводу тієї Церкви наївно-глупі претенсії й вимоги.

Перед закидами різних польських гуррапатріотів та ще патріотичніших організацій боронитися не будемо, бо хіба ж є такі аргументи, які засліплених ненавистю і національним шовінізмом могли б переконати, що те все, що вони про нас пишуть чи говорять, — одна велика брехня?! Та ж спокійної і річевої дискусії, без злоби й упереджень, опертої на правді і фактах, вони й так не признають!

Ми тільки звернемо увагу на один закид: закид нељояљности супроти польської держави. Ми його з усею рішучістю відкидаємо і не позволимо ніколи, щоби нас трактували як якихсь протидержавних політиків, чи підбурювачів населення проти держави, чи врешті пропаторів національної ненависти. Ми таксамо льяљльні супроти держави, як й інші горожани, бо совісно виповняємо всі обовязки і поносимо всі тягарі, що їх на нас ця держава накладає.

І не політики ми, а в першу чергу священики—душпастирі. Серед важких обставин нинішньої доби ми тихо і вперто виконуємо свою душпастирську працю над повіреними нам душами, знаючи, що за кожду з них треба буде колись здати рахунок перед Справедливим Суддею. У цій нашій праці кидають нам колоди під ноги з усіх боків, і в такій скількості, як певно ні одному духовенству в цілій Католицькій Церкві, та ми не зражуємось і далі терпеливо несемо „тяготу дня“.

Ось тут ми, як слуги Христової Церкви, ведемо й супроти держави найхосеннішу і найбільш конструктивну роботу, вщиплюючи у серця наших вірних високі моральні засади, почуття ладу й правовости, послуху законам, привязання до прадідної віри та остерігаючи їх перед суспільним хаосом й анархією, що їх несе з собою комунізм.

І ніхто з польських публіцистів чи „народових“ крику-

нів, не всилі закинути нам тут ні тіни нельояльності! Якщо ми були б так ворожо настроєні до всего, що польське, якщо наші парохіяльні уряди були би справді штабами протипольської акції, то державні влади були би вже досі витягнули з того консеквенції. Коли ми з державними законами в цілковитім порядку, то хай жеж ті патріоти залишать нас в спокою!

Зате їх робота і їх злобна нагінка проти Гр. кат. Церкви та її духовенства — це справжня протидержавна акція, бо вона веде до заєдного загострювання національних відносин, цькує одних громадян проти других, затроює атмосферу ненависті і веде до хаосу, — а такої роботи хіба не можна назвати державнотворчою!

Стільки щодо нашої льяояльності.

Інше діло з нашими національними почуваннями. Поляками ми ніколи не були і не будемо. Хай усі патріотичні крикуни нам це вибачать! Любити свій нарід, працювати для нього, радіти його радощами і сумувати його смутками, це природне право кожної людини.

Так само й наша Греко-католицька Церква не вернеться вже до того стану, в якому вона находилася в XVII. чи XVIII. віці у давній Польщі. А зрештою, чи ж тоді втішалася вона більшою прихильністю у польської суспільности як нині, хоч була вона тоді духом, а почасті й зверхньою формою, польською, себто була тим ідеалом, до якого хочуть підтягнути нинішню Гр.-кат. Церкву всі польські патріоти? Чи не старалися тоді всі, хто мав якусь силу й значіння, її понизити, висміяти, знищити?! Часи польонізації Греко-католицької Церкви безповоротно минули! Польські публіцисти і „патріоти“ не хочуть цього розуміти, що це було XVII. чи XVIII. століття, часи шляхетського панування, часи низької освіти духовенства і його соціального приниження, часи малої, майже ніякої національної свідомости народніх мас і слабої динаміки національних виявів. Нині відносини основно змінилися! Змінилися вони для Поляків, але змінилися вони й для нас. За той час перебули ми величавий національний ренесанс на всіх українських землях, а Греко-католицька Церква стала Церквою галицьких Українців. —

Тому треба бути безмежно наївним, щоби вірити, що ся Церква поверне до стану з XVII. чи XVIII. ст. Не так то легко здержати біг історії!

Також даремні змагання розбити національну суцільність нашої Церкви! Стверджуємо, що Греко-католицька Церква — се Церква Українського Народу. Тому жалюгідне вражіння роблять всі ті її „оборонці“, що хочуть її вірних розбити на кілька груп: на Поляків, Русинів і Українців. Поляків у греко-католицькій Церкві нема, бо всі вони належать до римо-католицького Костела, який є їх історичною й націо-

нальною Церквою, а як і є яка маленька горстка, то тільки такі, що мусли — щоби не стратити хліба чи з інших konieczностей — подати себе за Поляків. Коли б Поляки становили такий великий відсоток у греко-кат. Церкві, то тоді не треба було б греко-католиків так масово і такими різними способами перетягати на латинський обряд, як це нині робиться. Повинна б вистарчити їм лиш зміна національності, але польські діячі тим не вдоволяються, і аж тоді заспокоюються, коли нещасна жертва змінить прадідний обряд.

І навіщо ж тоді плести теревені про сотні тисяч „Pola-ków greko-katolików“?! Нащо витворювати заєдно атмосферу брехні і неправди?!

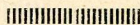
Щож до „Русинів“ чи пак „Старорусинів“, то хіба ж і польським патріотам відомо, що вони творять тільки партійно-ідеологічне угруповання одного і того самого Українського Народу, говорять тією самою мовою та живуть тими самими релігійними й національними традиціями і тими самими духовими цінностями, що й цілий нарід. Не перечимо, що в цій групі можуть трапитися одиниці характерно слабкі та морально й національно згангреновані, які можуть навіть польським патріотичним крикунам служити доносими, радою чи піддержкою, але то тільки одиниці! Такі одиниці впливають на поверхню життя серед кожного народу, нераз національно і політично куди сильнішого від нашого.

Ставка на такі звихнені одиниці — безнадійна справа! Через їх скриті, кертичні ходи Церква наша не захищається!

* * *

Супроти того несамовитого крику і вереску, що його довкруги нашої Церкви і нашого духовенства счиняє польська преса і польська вулиця, польські організації та поодинокі діячі, — ми, духовенство, ще тісніше обєднаймося біля тієї нашої прадідної Церкви, коло її Митрополита й Єпископів, ще більше поширیم і поглибим нашу працю над повіреним нашій опіці стадом, вщиплюймо в нього любов і привязання до його прадідної св. Віри і до рідного Народу, памятаючи на Христові слова, сказані до Апостолів: „Не бой ся, малое стадо, аз побідих мір“!

Редакція.

о. Володимир Лиско

Пастирська власть і вимоги нинішнього часу *)

Душпастир, поставлений в душпастирські обов'язки, переймає потрійну власть: учительську, священничу й пастирську.

І хоч усі ці три власті ведуть до одної мети — прославлення Бога і спасення, душі хоч в душпастирській праці одна з другою тісно зв'язана, одна одну підпирає, то індивідуально кожда з них представляє свою специфічну відрубність, кожда має свої особливі цілі й вимоги, про кожду з них можна і треба трактувати.

З цих трьох властей чи обов'язків душпастиря нині на перше місце своєю вагою виступає третій обов'язок: пастирський. Що так дійсно є — відчуваємо це між душпастирями найкраще.

Сповняти нині пастирську власть, вміло вести своє стадо, так, щоби бути спокійним в совісті і перед історією — не легка справа. В часах матеріальної скрути, борби за хліб, змагань на соціальному полі, в часі загального невдоволення, а тим самим нервового піднесення — в такому часі, тяжко вести громаду. За один або другий промах виривається провід з рук душпастиря на велику — розуміється — шкоду і Церкві і повіреним йому душам.

В таких часах потрібно як найбільше осторожності й приготування.

Маю вражіння, що нині на цю справу, відповідно до вимог часу, звертається замалу увагу і то так з боку тих, що на душпастирів виховують, як і з боку самих душпастирів. На приготування до учительського уряду йде ціла богословська наука (догматична й моральна богословія, св. Письмо, історія Церкви та ін.) До священничого уряду приготавляють душпастиря аскетичним вихованням, наукою обрядів, практичними передординаційними іспитами і т. п. І хто не викажеться потрібними іспитами та моральним поведінням, того не допустять до свячень. Однак що до третього уряду, уряду пастирського, нема точних приписів, ані означених вимог, на підставі яких можна було б наперед скваліфікувати, чи даний кандидат має дані на духовного провідника, чи ні.

Певна річ, що подати згори сталі норми і приписи, як душпастир в кождім поодинокім випадку має поступити з своїми вірними, річ майже неможлива. Справи мусить рішати серед різних обставин, серед людей, різнорозположених, ріж-

*) Реферат, виголошений на II. Душпастирському Курсі в Золочеві 1937 р.

ного культурного рівня. В таких випадках душпастир мусить відкликатися до загальних норм душпастирювання, мусить зберігати душпастирський такт т. зв. „пастирське благоразуміє“, маючи все перед очима остаточну мету душпастирського уряду.

Але часто приходять в суспільнім життю даної області чи народу течії, повстають певні стремління, що походять або з нутра даного середовища або ззовні, а до яких душпастир зі свого уряду мусить зайняти якесь становище. А що в таких неспокійних часах, які якраз переживаємо, таких випадків щораз більше і що вони йдуть — так сказати б — епідемічно, то тут успішним середником може бути спільна душпастирська акція, душпастирювання за спільним порозумінням. От і тому в нинішніх часах — більше, як колинебудь — треба таких спільних нарад, курсів.

Моя тема: пастирська власть і вимоги нинішнього часу.

I.

Пастирська власть! Нині авторитет влади загально підупав під впливом революції¹⁾, передовсім революції і доктрини большевицької. Але пастирська власть, про яку говорю, є в особливий спосіб Богом установа і тому її, як Божу установу, мусимо боронити, за неї цілим своїм єством постояти.

Мусимо боронити пастирську власть проти сектантів.

„Дослідники св. Письма“ вчать, що Христос не установив Церкви. Примат не є установою Христа. Христос не установив Петра головою Церкви. Євангельський текст (Мат. 16, 18) означає, — кажуть вони — що Христос буде Церкву на вірі, яку мав св. Петро, а та була як скала. Єрархія теж не є установою Христа. „Нам дітям Божим не треба священників — посередників“ — кажуть вони. „Нашим посередником є Ісус, а ми всі є царським священством і родом вибраним“. Називати себе „отцями“ Ісус заборонив (Мат. 23, 8). Антихрист — це папство зі своїми слугами-священниками.

Суботники знов кажуть, що Церква — це зорганізоване товариство дітей Божих, себто суботників. Всі інші секти і кат. Церква — це біблійний Вавилон, відкинений від Бога.

Подібно вчать і баптисти.

Аргументи на ці свої твердження наводять зі св. Письма. Та це лише калічення св. Письма, це зневага св. Письма, це натягання цитатів св. Письма до діявольської роботи.

Та тому власне, що вони воюють св. Письмом, треба мати все ясно перед очима тексти, якими Христос установив

¹⁾ Державні перевороти, несправедливі закони, нешанування законів самими державними чинниками, що так часто в теперішній добі має місце, — дуже причиняється до пониження авторитету влади.

пастирську власть. Не так для полеміки з сектантами, — в них по більшій частині ділає злоба — а радше для утвердження себе і своїх вірних, щоби, пізнавши науку Христа, тим легше могли опертися ворожій агітації.

На установлення єрархії і пастирської влади св. Письмо дає дуже ясні докази.

Одним з найважливіших в борбі з сектанством є текст Євангелія св. Матея (16, 17—19): „Ти єси Петро і на сій скалі збудую мою Церкву... І дам тобі ключі царства небесного, і що звяжеш на землі, буде звязане на небесах, а що розвяжеш на землі, буде розвязане на небесах“...

Текст ясний, та сектанти стараються його в ріжний спосіб zdeформувати. Кажуть, що ті слова треба брати символічно. Чому, цього не доказують. Слово „скала“ має означати віру св. Петра. Деякі секти йдуть за наукою Лютра, який учив, що цей текст взагалі не відноситься до ніякої особи, лише до Церкви, побудованої на скалі — Христі. Інші приймають виводи Гарнака, який доказував, що частина цього тексту не є автентична, що в первіснім тексті не було тих слів „і на сій скалі збудую мою церкву“..., покликуючися на Діятессарон св. Єфрема, в яким цих слів нема.

Та докази ці не видержують найменшої критики.

Коли Христос звертається прямо до Петра і каже: „Ти єси Петро (συ εις Πέτρος...), то яка причина дошукуватися тут символів? Далше, — грецька мова помагає зрозуміти цей текст. На означення скали є в грецькій мові три слова: πέτρος, πέτρα і πέτρι; πέτρος є муж. роду. Коли Христос ужив при першій висказі слова „πέτρος“ (муж. роду), а зараз далше: ἐπί τῆς πέτρας (жіноч. роду), то ясно, що перше слово відноситься до особи Петра, а друге до скали. Інакше була би граматична неправильність.

Що цей текст не є інтерпольований, але автентичний, свідчать св. Юстин († 161) і св. Іриней († 202), які цей текст вже в своїх творах наводять. Цей текст повний знаходиться також в апокр. Євангелію до Євреїв, що повстало при кінці I стол. А що цього тексту повного нема в Діятессароні св. Єфрема, це ще не доказ, що його взагалі не було. Св. Єфрем не мусів в своїм письмі цілий текст наводити. Зрештою Діятессарон знаний нам тільки з вірменського перекладу, де не всі тексти були наведені¹⁾. Проти примагу папи наводять ще й таке твердження, що св. Петро не вмер у Римі і не був у Римі, розуміється без ніякого доказу — кажучи наївно, що цього нема в св. Письмі. З цього роду анальфabetизмом тяжко полемізувати, бо тут суперечиться певній і ясній історичній правді. Бо ніхто з світських істориків не оспорує цієї правди, що св. Петро жив і вмер у Римі. А що до св. Письма, то

¹⁾ Гр. Дворянин: „Наука сектантів і Кат. Церква“, стр. 58.

і там маємо доказ, що св. Петро був в Римі. При кінці свого I. Посл. (гл. 5. ст. 12) каже св. Петро, що пересилає цей лист через Сильвана та передає привіт від церкви в „Вавилоні“¹⁾ і від Марка²⁾ (I. Петр. 5, 12, 13).

Папа Климент пише (около 100 р.): „Тут згинули замучені Петро і Павло з великим числом вибраних“.

Ясним доказом про установлення пастирської влади є другі слова Іс. Христа: „Паси мої вівці, паси мої ягнята“... (Єв. св. Йоана 21) і текст Луки (22, 42), де говориться, що „Петро є утвердженням для вірних“.

Та не лиш наведені цитати свідчать проти закидів сектантів. Проти їх тверджень свідчить св. Письмо. Вже в Стар. Зав. духовенство було предсказане. У пророка Ісаїї читаємо: „Прийду зібрати всі народи і язики... З них я буду брати в священники і левіти — говорить Господь“³⁾. А Іс. Христос, заки оснував Церкву, вибрав учеників і апостолів і підготовляв їх до майбутнього звання (Мр. 4, 34).

Тільки до вибраних сказав Христос: „Ідіть і навчайте...“ Тільки вибраним поручає управу Церкви, кажучи: „Пильуйте себе і всего стада, в котрім вас Дух Святий настановив єпископами, щоби пасти церкву божу“⁴⁾. „Старших, що між вами молю... пасіть стадо Боже“⁵⁾.

Ап. Павло в посланню до Єфесян каже: „Христос установив одних апостолами, а других пророками... а інших пастирями й учителями“⁶⁾.

Треба ті цитати все мати перед очима та часто їх наводити, щоби показати, як безпідставне є твердження єретиків чи сектантів⁷⁾.

II.

Треба боронити авторитету пастирської влади перед своїми вірними.

Часто буває, що між вірних закрадається неправильний погляд на пастирську власть. Часто досвідчаємо, що громада байдуже ставиться до зарядження свого пастиря і не йде за

¹⁾ Слово „Вавилон“ означає Рим. Про це свідчить традиція, всі св. Отці і в Откровенню св. Йоана „Вавилон“ означає Рим. (R. Copley S. I. Introductio in libros sacros Comp. стр. 606).

²⁾ Св. Марко, як висказує критика, був в тім часі в Римі, а не стариннім Вавилоні (в Мезопотамії).

³⁾ Ісаїя, 66, 18—22.

⁴⁾ Діяння, 20, 28, Діян. 14, 23.

⁵⁾ I. Петр. 5, 1.

⁶⁾ Ефес. 4, 11.

⁷⁾ Назва „учитель“, „наставник“ або „отець“ (отець духовн.) не противиться св. Письму (Мат. 28, 19; Ефес. 4, 11; Жид. 13, 7, 17; Гал. 4, 19; I. Йоан 2, 1; I. Кор. 4, 15; Дія. 7, 2); Наведений текст Мат. 23, 8 відноситься до віри.

його проводом. Часто чується: „Священик нам служить, то має нас слухати і робити так, як громада каже“. Розуміється, такий стан свідчить, що в громаді не все в порядку. В такому випадку повинен душпастир час від часу пригадувати своїм парохіянам, що він з волі Христової Церкви має пастирську власть, що з волі Божої мусить її виконувати і буде мусіти перед Богом за неї відповідати.

Душпастир служить своїм вірним — це правда. Але це треба в сей спосіб розуміти, що він трудиться, посвячується для своїх вірних, як пастир для свого стада, щоби його після сил і спромоги охоронити від ворожих затій. Душпастир переносить труд і посвяту в тій цілі, щоби завести своїх вірних до Бога. Це його головна мета. Служба вірним є рівночасно службою Г. Богу. І тому він, бачучи що його провід, його зарядження легковажиться, має право своїм вірним сказати: „Парохіяни! Виж знаєте, що я на це тут поставлений, щоби вас повести Божою дорогою, щоби вас остерігати перед блудами. Христос сказав до апостолів і їх наслідників: „Хто вас слухає, мене слухає“. А ви не слухаєте мого голосу. Не робите так, як я вас навчаю“... Так може і повинен час від часу душпастир пожалуватися перед своїми вірними і думаю, що таке слово зробить своє вражіння і приведе не одного до опамтання.

У нас про пастирську власть говориться, але дуже рідко (на місії, на примісії або в часі ювілею). Душпастирі не хочуть цієї теми торкати, щоби не видавалося, що промовляють „pro domo sua“. Та мені здається, що дух нинішнього часу, коли то перехрещуються різні впливи та погляди, вимагає, щоби парохіянам частіше пригадувати, що душпастир від Бога має свою пастирську власть.

III.

Та саме почування не вистарчає. Як вже було сказане, авторитет влади нині підупав. Нині ще, як все, мав і має значіння авторитет праці. Тому треба діл. Еп. Пелеш у своїм „Пастирським Богословію“ не згадує про ці дві вимоги, про які я дотепер говорив. Ані про оборону пастирської власти перед сектантами (їх тоді ще в нас не було), ані перед власними вірними, бо й тоді не було тих різних впливів, які тепер діють. Це вимоги нинішнього часу.

Еп. Пелеш до доброго сповнювання пастирського обов'язку наводить дві вимоги: а) примір власного життя і б) праця для своїх парохіян у різних умовах.

1. Будуючий примір — це перше услівя доброго проводу душпастиря й успіхів його праці. Як Христос прийшов на землю і хоч мав різні цілі до сповнення (об'явлена наука, чуда, відкуплення), то в першій мірі як добрий Пастир, дав примір своїм життям. „Вчіться від мене“... — сказав.

На курсі Кат. Акції, що відбувся у Відні 1935 р., в яким брали участь і духовні і світські, реферати виголошували і духовні і світські. Між рефератами світських був один реферат на тему: „Домагання світських до духовних“. В тім рефераті референт між іншими домаганнями поставив до духовних таке побажання: „Дайте нам примір!“

Так. Добрий примір! Не потягнемо других до Бога, коли самі не дамо доброго приміру.

2. Крім цього треба старання і праці.

Наше слово „душпастир“ не віддає вповні поняття пастирської влади. Многo краще віддає його німецьке слово: „Seelsorger“ — цей, що журиться старається про повірені душі. Пастирі є всілякі: добрі і злі, ревні й ліниві, пастирі зп ереконання і наємники, щоби день перейшов і заплату взяв. В нинішнім звичайнім розумінню звання пастиря (череди чи стада) належить до найнижчої наємної служби, тому і з того згляду не віддає вповні ідеї пастирської влади.

Пастир Христового стада, душпастир мусить бути пастирем з переконання. Він мусить собі сказати разом з Христом: „Я пастир добрий, і знаю моїх і мої знають мене“...

Незвичайно важні отсі Христові слова. Христос, що все був такий покірний і скромний в почестях, наче з самохвальбою каже про себе: „Я пастир добрий!“... Яка причина цього? Здається не помилюся, коли скажу, що Христос, наголошуючи слово „добрий“, хотів висказати, в чім міститься суть пастирської влади. Потвердження цього находимо в слідуючих Христових словах: „Пастир добрий душу свою кладе за вівці“.

Наємник є пастир, але він „не журиться за вівці“.

Дбання, старання про повірені собі душі — це властиве душпастирство.

3. Щоби стояти ось так на висоті свого завдання, мусить душпастир часто себе контролювати.

В світлі найвищого взору, самого Христа, що прийшов на землю, сам став Пастирем, щоби дати священникови-пастиреви примір, в світлі великого апостола Павла, якого ревність і старання про своє стадо гарно відзеркалюється в його посланнях, в світлі великих провідників і пастирів нинішньої доби (такої міри, як наш Митрополит) можемо побачити, о скільки і наш образ достосовується до тих високих взорів.

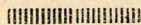
Наш Митрополит Кир Андрей в своїм першім посланню як станиславівський єпископ пише: „Правда, першим моїм завданням: шукати Ваших душ і бажати їм вічного щастя. Бо і Христос прийшов на цей світ, щоби людей спасти. Спасення душ — це без сумніву справа найважливіша, то річ конечна, то те „мало, чого потреба“ (Лук. 10, 42). Одначе нині про спасення душі не буду писати. За те усю свою і Вашу увагу хочу днесь звернути на ті невідрадіні відносини у Вашому до-часному життю. Отже на Ваше здоровля, добробут, просвіту

і всі наші спільні, народні інтереси. Такої мови Ви напевно не сподівалися від мене. Бо чиж я лікар, чи хлібороб, чи політик, щоб говорити про здоровля, добробут, чи просвіту? Ні! Я справді не лікар, ні хлібороб, ані політик, але я є Ваш Батько! А батькови не байдуже те, що його дітей живо обходить.

Ісус, поручаючи мені вести Вас дорогою спасення, дав мені людське серце і людську любов супроти Вас. Тож простіть мені, що нині, замість проповідання Божого слова, зачну від тієї людської сторони вашого життя. Гніваться за це не будете. Бож прецінь і Він на самому початку свого проповідання — першим своїм чудом в Кані Гал. — освятив родинне життя та виявив свою особлившу дбайливість для туземної сторони людського життя. І опісля, коли навчав — то уздоровляв теж хорих, подавав корм голодним, потішав терплячих; так заєдно через ціле своє туземне життя“...

З цього чудового слова нашого Митрополита зрозуміємо, що і дочасні справи наших вірних входять в обсяг душпастирської праці.

(Докінчення буде).

Войцеховскіяда porro tractatur

В попередньому числі „Ниви“, вже після його майже цілковитого видрукування, встигли ми ще подати факт нечуваної напасти посла Войцеховського на голову Української гр.-кат. Церкви, Впреосв. Митрополита Шептицького та українське гр.-кат. духовенство.

Щоби майбутнім дослідникам дати змогу зорієнтуватись колись у тих відносинах, серед яких приходиться жити й працювати нашій Церкві під сучасну пору, подаємо бодай найважливіші „закиди“, що їх поробив посол Войцеховський так самій Церкві, як теж її Голові й духовенству.

Посол Войцеховський — у приступі шовіністичного божевілля і національної ненависти — „ствердив“, що „митрополит Шептицький відомий від давна з свого протипольського наставлення“, що „використовує всі приписи конкордату проти Польщі, і переступає засади конкордату, щоб реалізувати протипольську політику“, що „протинормалізаційна течія йде з гори св. Юра у Львові. Там є протипольська кузня. Там збирається засоби до боротьби з польською державою, там твориться пляни праці. За польської влади від 1919 р. митрополит Шептицький зукраїнізував цілковито греко-католицьку Церкву, зробив її знаряддям шовіністичного відлomu Українців, винищив льояльні супроти Польщі українські та староруські елементи, прогнав геть останні сліди польськості тієї

Церкви, що розвивалася навіть у часах займанщини. Він виховав собі кадри духовенства, що складається виключно з протипольських елементів, у тому дуже багато б. старшин західно-української армії, що боролися з Польщею в 1918—1919 р. Усунув або стероризував староруських священників, скасував польські богослужби і проповіді (ніколи таких за нього не було — наша завв.) Від 1923 року для великої громади Поляків греко-католиків не призначає священників Поляків. Так само не призначає священників старорусинів для сотень тисяч староруських греко-католиків за те тільки, що вони лояльні супроти Польщі. Це є практики митрополита Шептицького. Він не дотримує присяги, зложеної Польщі, але зате гостро пильнує поведінки своїх парохів у шовіністичному протипольському дусі. Від часу пастирського листа з дня 21. II. 1918 р. греко-католицькі священники мусять складати йому присягу, яка робить з них сліпе політичне знаряддя в руках протипольського архієпископського ординаріату з гори св. Юра. Священик, що не слухав би митрополита і не виконував його політичних наказів..., підлягає гострій церковній юрисдикції і зданий на ласку і неласку свого архієпископа“.

Супроти того — „при нашій каригідній пасивності і за наші гроші створено протипольський штаб у кожній греко-католицькій парохії на південному сході, а особливо у львівській дієцезії. Тому теж найбільшу натугу протипольських терористичних актів бачили ми завжди у львівській архидієцезії“.

„Від хвилі заключення конкордату в 1925 р. духовна влада розпоряджає свобідно церковним майном,.... і тепер доходи з церковних дібр ідуть на фінансування українського політичного руху і тому конкордат треба змінити в той спосіб, щоб привернути опіку держави над майном греко-католицької Церкви і винагороду її духовенства з державного скарбу виплачувати безпосередньо з державних кас, а не через єпископів, а вкінці, щоб привернути вплив та інгеренцію (!) державної адміністрації на призначування та переносування греко-католицького духовенства“.

Як бачимо, у тих наклепах п. Войцеховського нічого спеціально нового немає. Самі старі теревені, оперті на брехні й інсинуаціях, до чого ми вже від давна привикли. А забріханість польських діячів типу п. Войцеховського вже нас перестала дивувати, тим більше нині, в часах розбурханого польського національного шовінізму, коли то *найбільшу брехню* мається відвагу подавати сміливо, без сорому, перед найповажнішими представниками держави, *за чисту правду*.

Та прикро і соромно нам за те, що п. Войцеховський

„дані“ до свого виступу черпав з нашої москофільської преси, (гляди стаття п.з., „З голосів преси“ в попереднім числі „Ниви“), а поодинокі діячі московського табору служили йому тут радою, вказівками та інформаціями. Ненависть до всего, що рідне, українське, дали знов змогу деяким москвофільським „провідникам“ зробити свою чергову... Каїнову роботу.

Як зареагував і ще досі реагує цілий наш нарід, католики, ба навіть православні, на той провокаційний виступ п. Войцеховського, про те ми теж уже писали і вісти про те приносять наша щоденна преса кожного дня.

Зате на сторінках польської шовіністичної преси і на терені деяких польських гуррапатріотичних організацій п. Войцеховський стрівуся з аплывзом і підбадьорений тим, вернувся він ще раз до тієї теми на пленарнім засіданню сойму дня 15. лютого ц. р. Заатакував там знов ВПреосв. Митрополита Шептицького, гр.-кат. Церкву та її духовенство, називаючи Митрополита „політичним провідником українського громадянства“, який через Церкву „українізує Поляків у „Всходней Малопольсце“ і тому над нею (Церквою) „треба би розтягнути надзір“. Вернувся ще раз до Йордану, на який Митрополит Шептицький „не хотів допустити“ польського війська, якому „українське населення завдячує змогу визнавати свою віру“; а митрополит Шептицький „повинен кланятися кожній сотні польського війська“.

І ця друга промова — попри свій нечуваний тон і нахабство — була повна демагогічних реверансів в сторону польської вулиці та москвофільських дорадників і союзників.

Пана посла у його розпаленій загонистості і цим разом охолодили трохи українські послы своїми спокійними виступами і богатым річевим матеріалом, ба навіть деяким польським послам було вже за богато тієї розхрістаної демагогії, небувалих інсинуацій та некультурних вигуків і вони старалися зайняти до справи інакше становище.

Та мимо всего плянова акція п. Войцеховського не прогомніла безслідно.

На найбільш україножернім терені польської держави, у Львові, становище п. Войцеховського супроти Греко-католическої Церкви, її Голови та її духовенства було вповні заапробоване, а навіть докладніше зясоване. Бо ось львівська польська преса (Ilustrowany Express Wieczorny з 23. II. ц. р.) донесла, що заходом організації „Zarzewie“ у Львові відбулася в понеділок 21. II. 1938 нарада представників польських суспільних організацій при участі делегатів „звйонзку легіоністів, стшельца, старшин резерви й організації польських купців та промисловців“. Головний референт проф. Журавський виголосив обширний реферат, повторяючи всі закиди пос. Войцеховського під адресою Митрополита Шептицького, гр.-кат. Церкви та духовенства. Референт сформулював вимоги польського громадянства до гр.-кат. Церкви ось так:

Важний засіб освячення.

З „Апостольства хорих“ (польське видання) довідався я, що від р. 1934 існує в католицьким світі нова установа під назвою „Священича Субота“. — Введено її в багатьох дієцезіях. Її метою є молитва за священиків і кандидатів на священиків (отже в нас питомців) в кожду першу суботу в місяці, та не тільки молитва, але всі вірні мають в ту суботу жертвувати в повищим наміренню всі свої діла, свої терпіння і свої радощі, всі труди і праці на руки Цариці Небес Спасителеви світа. — В той день, коли їм час по-зволить, повинні вірні вислухати Служби Божої, сповідатися і причащатися. Природна річ, що в першу чергу самі священики повинні би в той день відправити Службу Божу, щоби у Бога виеднати святість вже в цім життю для себе, своїх співбратів і питомців. Треба, щоби всі християни-католики перенялися тою спасенною справою, щоби всі працювали в злуці з священиками і своїми стараннями підпомагали старання священиків. Є це дальший розвиток Католицької Акції в напрямі освячення священиків для освячення вірних. Священики через те мають осягнути совершненну любов Бога і ближніх та статися подібними Христови.

Чим більше ласки будуть мати священики, тим більше ласк сплине на вірних, тим більша буде слава Божа, і тим більше буде спасених душ. Святий священик стане на місці Христа, в Його Імени зложить безкровну Жертву, в Його Імени буде відпускати гріхи, дасть душам нове життя, Боже життя, накормить їх Тілом і Кровю Христовою і переведе їх від колиски до вічності, — словом — сповняти буде діло, яке розпочав Христос.

В особі священика йде Христос поміж людей, уста священика голосять науку Його, а праця святого священика і його милосердя стануть ясным доказом на те, що він є лишень чоловіком, що на його рамена вложений тягар, перед яким дрожать „ангельські лики“, що він все таки має природу людську, і свої хиби та ще мусить іти поміж людей, посеред них і для них жити, а однак мусить освячувати себе і вірних та вести їх до досконалішого життя — до висоти, до яких і йому тяжко сягнути. Нехай же того священика споможуть своїми молитвами і своїми трудами вірні — то він і вони зможуть себе спасти.

Святе це діло і величні його користи, коли зважимо, що святий священик буде ревніше молитися за вірних, від серця буде голосити слово Боже, Службу Божу правитиме з усякою набожністю, полагодить спори поміж супругами по Божому, займеться убогими й хорими, в вимаганню належностей за треби буде милосерним, буде всім для всіх — світочем у своїй парохії.

о. Теодор Цегельський.

В пам'ять першого українського католицького Єпископа у Злучених Державах бл. п. С. Сотера Ортинського.

(Допис з Америки).

Тридцять років минуло від призначення бл. п. о. Стефана Сотера Ортинського на першого греко-католицького єпископа для Українців-католиків в Злучених Державах; чоловіка, що жив і працював щиро для свого народу в Америці і туг поклав для нього своє життя. Тож годиться приглянутись Його життю і хоч кількома словами пригадати старшим виселенцям його діяльність і заслуги, а потомству переповісти й передати пам'ять про Покійного, що за життя так любив і цинив і дбав про молодь свого народу. А то тим більше, що його життя — це частина історії тих великих змагань за своє визволення й культуру, що до них змагав і змагає Український Нарід.

Коли прибув бл. п. Єп. Сотер до Америки, справи нашої Церкви були в хаосі, неупорядковані. Молодий Владика взявся до праці, упорядкував дієцезію, поділив її на деканати, іменував деканів і совітників та старався за лад і порядок.

Як славний реколектант для всіх станів і духовенства в Старім Краю і любимець питомців Духовної Семинарії, сам давав майже кожного року для свого духовенства реколекції, щоб вони піднесли духа ревности у сповнюванню обовязків.

Думав і про школи. Знав, що без власної школи ми загинемо. Тому спровадив із Старого Краю Сестри Василіянки, які мали отворити новіціят і приготовляти сили для майбутніх чительок. Під їх проводом мали повставати школи на зракоушкіл інших католицьких народів в Америці. Щоб мати на початок бодай кілька кандидаток на монахинь і кандидатів на священиків, отворив сиротинець. Обіхав дуже баго парохій із своїми місіями і бачив, як багато дітей, наших сиріт, гине для своєї Церкви і свого Народу. Ідуть до сиротинців стейтових і там пропадають. Покійний, сам дуже вразливого серця, зрозумів їх недолю і тому заложив сиротинець: окремо для дівчат, окремо для хлопців, разом їх було все понад сотка. Бл. п. Єпископ дуже любив сироти. Коли вераз важко було йому на серці, або мав якісь неведачі чи прикрости, ішов до сиротинця. То була його розрада. Крім науки в сиротинці був там дуже гарний хор нотний і своя орхестра. Діти співали і грали. То була надія Єпископа.

Щоби піднести духа Української католицької Церкви, задержати й утвердити віру в серцях наших людей, заложив

українську греко-католицьку організацію під назвою „Провидіння“ і віддав її під опіку Преч. Діви Марії Непор. Зачатої. Ця організація гарно розвивається і віддає велику прислугу нашій Церкві і нашому Народови в Америці.

Щоби і проценти з українського гроша ішли на наші народні цілі, носився Покійний з гадкою заложити народній дієцезальний банк і вже поробив був перші кроки. Та смерть перешкодила.

Любив дуже брати участь у патріотичних народніх виступах. Звичайно гарним вступним словом отвирав таке свято і тим надавав святови великого значіння, поваги і блиску.

Передусім і над усе любив місії. Був вродженим місіонарем. Розкішю було для нього проповідати — і все був готовий. Поривав на місіях. Тут показувався його талант. Викликував вражіння не тільки в українських галицьких парохіях, але й серед закарпатських Українців. Вони щиро його полюбили і дуже любувалися проповідями Єпископа на місіях.

Несподівана смерть Єпископа після кількох днів недуги наповнила всіх жахом і на похорон прибули маси народу, щоби віддати останню прислугу. Смерть Владики викликала загальний жаль, бо аж тепер пізнали, кого стратили.

Блаженної пам'яті єпископ Сотер був людиною дуже великого серця. Великий талант, очитаний, добрий богослов і все готовий дати відповіді на всі питання. Був і письменником. Його пастирські листи були писані цвітистим стилем; був поетом, і коли тільки треба було, писав гарні вірші, особливо в Старім Краю. Був високо музикальний співак — мав дуже милий баритоновий тенор, а навіть був за молодих часів диригентом хору. Грав на кількох інструментах, передусім на фортеп'яні і скрипці.

Мав дар до мов. Крім української і старослов'янської знав також мови: німецьку, фванцузьку, а тут в Америці дуже швидко навчився теж англійської, так що в товаристві знатніших осіб виголошував уже бесіди і по англійськи. Знаменито говорив по латинськи, вживаючи тієї мови в початках з Апостольським Делегатом, а найбільше з латинськими єпископами, яким все тим дуже імпував.

Покійний Владика Сотер Степан Ортинський родився 26 січня 1866 в Ортиничах, самбірського повіту. До чину св. Василія Вел. вступив 3 лютого 1884. Там докінчив школи з дуже добрим успіхом, тому й вислали його на теологію до Кракова, що в тім часі мав велику славу. Там осягнув докторат.

Призначений на професора богословії, посвятився місіям, до яких чув завсіди дуже великий нахил, маючи світлий дар вимови до голошення Слова Божого.

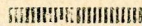
Дня 26 березня 1907 іменовано його єпископом до

Америци, а 12 травня 1907 консекровано у Львові при великім здвизі народу, бо кождий хотів бачити свого любимця. Дня 27. серпня 1907 прибув до Америци, а 24. березня 1916 року віддав Богови душу.

Молодий, енергічний, гарного росту, постави і вигляду, повний духа Божого і золотого серця чоловік, помер в самій силі віку, бо ледви в пятьдесятім році життя, після девятьлітньої важкої праці на становищі першого укр.-католического епископа в Америці. За той короткий час зробив дуже багато і полишив великі надбання свого труду, знання, серця і посвяти для рідної Церкви й Народу.

На пошану його памяти Українська Греко-католицька Церква в Америці започатковує святочні обходи в Філадельфії в неділю 27. березня ц. р., а по тім будуть відбуватися подібні обходи по всіх українських громадах.

о. В. Л.

Йорданське Водосвяття у Львові 1938 р.

(Факти і документи).

Напевно нема в нас ні одного Українця що не посвятив би і часу на читання і грошей на куповання своїх і польських часописів, зачинаючи від І. К. С. і „Polaka Greko-katolika“, а скінчивши на всяких бруковцях задля інформацій, в чім властиво лежала вся суть справи „українських днів“ в польськiм соймі, — що спричинило знаменну і характеристичну промову польського посла, — яку цілком мали зібрання різних „обозів“ і „секретаріатів“ і їхні заяви, резолюції і т. д. і т. д. — І мимо прочитання цілої маси статей і висвітлювань ледви чи найдеться хто, що міг би сказати, що промова посла Войцеховського — і цілий той пресовий шум — йому зрозумілі. — Видно, що в цілім цiм знаменнім інциденті укрита якась глибока тайна, якісь далеко йдучі заміри...

— Для дійсної інформації тих, що її бажають, і бодай для частинного піднесення рубця утаєних „тайн і плянів“ постараюся подати прагматично хоч що важніші моменти цієї дивної справи.

* * *

Зачну від заяви посла Войцеховського в його промові: „Metropolita Szeptycki powołuje się na to, że nie chce wprowadzać nowości, ale to miła się z prawdą, gdyż udział wojska w tej uroczystości jest od niepaństwianych czasów uświęcony tradycją, którą metropolita Szeptycki złamał“.

— В історичному творі „Сводная галичско-русская лѣтопись“ А. С. Петрушевича, часть II ст. 285 під роком 1789 записано:

„Предъ введеніємъ Унії греческо-словенской церкви съ римскимъ Престоломъ не соизволялось за польского владѣнія на Галичской Руси въ день Богоявленія въ городѣ Львовѣ публично посвящати воду; но въ томъ году стараніємъ Ставропигійского Сеніора Якова Бережницького, упомянутый чинъ Богоявленского освященія воды на Львовскомъ Ринкѣ, совершень билъ торжественно Львовскимъ епископомъ Петромъ Бѣлянскимъ при колодязѣ на Львовскомъ ринкѣ и съ тихъ поръ такимъ же способомъ упомянутое Водосвятіе уже ежегодно бываетъ в присутствіи ц. к. городскихъ и автономическихъ властей“.

— З наведеної історичної записки ясно виходить, що щойно за панування Австрії дозволено було Ставропигійському брацтву відправити Водосвяття на Львівськiм Ринку, хоч Львівська Ставропигія ще 2. V. 1708. р. прийняла була Унію з Римом і до 1772 року Галичина становила часть Польського Королівства, то мимо Унії не мала вона права публично відправляти Водосвяття у Львові. Аж Австрійська влада дала таке дозволення. Треба конечно догадуватися, що та влада на особливе прошення згаданого сеніора брацтва, дозволила, щоби в тім Водосвяттю „присутствовали ц. к. городскіи и автономическіи власти“.

Якщо нинішня Польська Річпосполита була би сукцесійною державою по розпавшійся Австрії, то була би ще якась підстава до „uświęconej tradycji“, хоч не так то дуже „od niepamiętnych czasów“, — однак теперішня Польська Річпосполита є державою, утвореною Сан Жерменським договором, тому покликуватися пос. Войцеховському на „histoguczną tradycję“ саме не має тої історичної традиції. — Як то легко говорити важні історичні промови — без знання історії!..

* * *

Підклад до знаменної промови пос. Войцеховського дало йому „niesłychane, na його думку, w dziejach jakiegokolwiek suwerennego państwa **zarządzenie zwierzchnictwa archidiecezji gr.-kat we Lwowie, niedozwalające**, aby wojsko jako całość, względnie żołnierze obrządku gr.-katolickiego wzięli udział w uroczystościach Jordanu dnia 19. I. 1938“. — Таким вступом майже вся польська преса впроваджує знаменну промову названого посла.

— Пригляньмося сьому „niedozwalającemu zarządzeniu“ в оригіналі:

„Гр.-кат. Митр. Консисторія у Львові ч. 13779/К. До о. пароха Преображенської Церкви у Львові. — О.

Матейкевич Антоній „католицький декан“ О. К. VI. урядовим письмом під ч. 52/37 з дня 18/10 ц. р. віднісся до Митр. Ординаріату в справі участі жовнярів у Йорданському Водосвятті. Доносить, що ген. Токаржевський зарядив, щоб для війська не відправлялося осібного водосвяття. Супроти цього Ваша Всч. може з порозумінням з о. Стеткевичем постаратися у військової влади, щоб жовнярі гр.-кат. обряду були цілковито звільнені від яких небудь військових обовязків вже в Навечеріє Йордану і в сам день празника, щоб могли брати участь в нашому торжественному водосвяттю. Ваша Всч. повідомить і ОО. Парохів про успіх своїх старань, щоб Всч. Духовенство могло, ідучи на зустріч бажанням військової влади, жовнярам гр.-кат. обряду улекшити якнайбільшу участь в наших торжествах, себто уможливити всім, що того бажали б св. Сповідь і св. Причастя так в наведеному, як і в сам день Празника.

П. ген. Токаржевський інакше, чим ми, представляє собі участь війська в церковному нашому празнику. Бажав би, щоби ціле торжество прибрало форми військові і примінилося до звичаїв військового духовенства. Супроти того Ваша Всч. повідомить о. декана Матейкевича що ми не наміряємо впровадити ніякої зміни в дотеперішній практиці нашого торжества.

Крім цього Ваша Всч. прийме до відома і евенуально о. Стеткевича повідомить про те, що конференція Галицьких Єпископів, яка відбулася вчора в мене, ухвалила, що не є можливе зі зглядів обрядових яке-небудь Богослуження переривати чито сальвами чи орхестрами чи якиминенбудь нелітургічними співами. Від гр.-кат. Митр. Ординаріату Львів, д. 24 грудня 1937. Андрей Митрополит“.

— Це Ординаріатське припоручення до пароха св. Спаса аж надто виразно говорить, що: 1. ген. Токаржевський зарядив на цей рік, щоб не відправлялося окреме Водосвяття для війська (як се водилося у Львові що року від 1924. року); 2. ген. Токаржевський урядово через свого декана ще 18. X. 1937 віднісся до Митр. Ординаріату в справі участі жовнярів в Йорданському Водосвяттю, при чім подано було повний плян тої співучасті: гонорова компанія около 80 мужа з музикою і то перед самим Архієреєм (і очевидно може з відповідним відділом жовнярів в компанії), подано було і сальви підчас відправи і гимни, бо про це свідчить текст припоручення і заяви самого о. декана Матейкевича особисто відпоручникові Ординаріату.

Аподиктичне поставлення справи співучасті війська у Водосвяттю 1938 р. ген. Токаржевським і спосіб, як та співучасть мала проявитися — по указу ген. Токаржевського була, зда-

ється, причиною, що на Конференції Галицьких Єпископів дня 23. XII. 1937 — поміж іншими справам і нарадами, — запала ухвала і в справі цьогорічного Водосвяття, де всі зібрані Архієреї заявили, що „не наміряють впроваджувати ніякої зміни в дотеперішній практиці нашого торжества“ тимбільше, „що не є можливе зі зглядів обрядових якінебудь Богослуження переривати чи то сальвами чи орхестрою чи якінебудь нелітургічними співами“ — і в порученню виразно зазначено, щоби повідомити про те о. дек. Матейкевича, і очевидно через нього ДОК VI, — що названий парох точно дня 31. XII. 1937 р. виконав, а навіть згідність дословного перекладу згаданого припорушення на польську мову для військового декана потвердив.

Для повноти образу Йорданського Водосвяття у Львові подаю, що слідує: До 1914 при Водосвятттю брало участь австрійське військо й адміністраційна влада. Від 1915, отже ще за Австрії відбувалося Водосвяття без війська і властей, себто тільки як чисто церковно-обрядове свято при участі церковних брацтв і вірних. Так воно було аж до 1938 включно. Тому, — коли пос. Войцеховський в соймі заявив що Митр. Шептицький впровадив якусь новину, то ся заява зовсім не відповідає правді.

Від 1915 року, а відтак від часу приділення Галичини до Польщі (в 1923 р.) відправлялося на Богоявлення Архієрійське богослуження в церкві Преображення св. Спаса, а потім і Архієрейське Водосвяття в Ринку як чисто церковне богослуження при участі брацтв із всіх Львівських церков і вірних. — В 1924. році ДОК VI зарядило спеціальне Водосвяття для гр. кат. жовнярів при керниці на Марійській, а для греко-православних на Францісканській площі. На Водосвяття на Марійській площі діставали поіменні запрошення видніші „Старорусини“.

Се була перша новість, заведена ДОК VI.

Так було до 1937 р. В тім році відправлено було Йорданське Водосвяття на бажання ген. Токаржевського за згодою Експ. Митрополита в церкві св. Юра Преосвящ Кир Никитою, коли рівночасно Преосв. Кир. Іван правив св. Літургію і Водосвяття для брацтв і вірних в церкві св. Спаса і в Ринку.

І то була друга новість з боку ДОК VI.

Цього року, як уже сказано, задумав ген. Токаржевський впровадити ще більшу новість: скасував Йорданське Водосвяття для жовнярів і бажав письмом з військового деканату ч. 52/37 з дня 18/10 1937, „щоби ціле торжество (водосвяття) прибрало форми військові“. На таку, з гори накинену новість, вже третю з черги за 12 років, повідомив я о. декана Матейке-

вича, а через нього очевидно ген. Токаржевського, долучуючи моє письмненне припоручення, — „що ми (себто Ординаріяти) не наміряємо впроваджувати ніякої зміни в дотеперішній практиці нашого торжества“ — після ухвали всіх Архиереїв на згаданій конференції.

* * *

Для цілоти справоздання подаю, що я, як парох св. Спаса, — де гр. кат. жовнярі приходять на військові богослуження, — предложив в військовім деканаті, щоби гр. кат. жовнярі у свято Богоявлення мали в 8. год. своє жовнярське богослуження, і евентуальне освячення води в церковній загороді, де відбувається водосвяття в Навечерія. І дійсно військо, дуже численно зібране, мало цього року своє богослуження рано, в сам день свята, а з Водосвяття виключно для жовнярів зрезигновано. — Так і видно, що інтерпелянтам не йшло так про саме богослуження, як радше виключно про парад.

* * *

„Wszak biskup Stanisławowski Chomyszyn zgodził się na udział wojska w uroczystości Jordanu. Zgodził się nawet biskup Przemyski Kocyłowski, idący zwykle za arcybiskupem Szeptyckim. Tylko on jeden zakazał“ — говорив п. Войцеховський в польським Соймі. — Часописи подали — провірені зрештою відомости, що в Станиславові було військо і підчас походу грало коляди й пісні, бо в Станиславові вже від ряду літ військо бере участь в Йорданським Водосвяттю, однак по думці згаданої ухвали на конференції, Станиславівський Ординарій відказав підчас самого Водосвяття і сальви і грання гимну; що в Перемишлі Преосв. Кир Григорій відслужив Водосвяття на Сяні без війська, тільки для вірних, а Водосвяття для гр. кат. жовнярів відправив військовий перемиський капелян; у Львові Водосвяття відбулося в Ринку для церковних брацтв і вірних як чисто церковне богослуження, а для гр. кат. жовнярів відслужено в церкві св. Спаса тільки саму св. Літургію.

Ось така була дійсність, а зовсім інакше, вийшло її „правдиве освітлення“ в промові п. Войцеховського.

* * *

„Możemy zapewnić ks. metropolitę, że obawy jego są płonne, gdyż w polskim Lwowie żadnych manifestacyj nieprzychylnych w stosunku do wojska polskiego nie było i nie będzie, a gdyby je ks. metropolita lub jego adherenci chcieli spowodować, otrzymaliby natychmiastową doraźną odpowiedź od całego społeczeństwa polskiego a nawet bez potrzeby

Боже... і Отпуст. — По отпутті „Поминання“ з повседневної полунощниці або: „Претерпівий за нас страсти...“

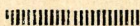
1. ЗАВВАГА: В Цвітній Тріоди, напечатаній 1702. р. при Архимандриті Київсько-Печерським Йоасафі Покровським, знаходиться (при кінці книги) додаток до звичайного церковного уставу, де описаний обряд пассії. Там є сказано, що чотири перші п'ятниці Великого Посту, по установленню київського митрополита Петра Могили, в важних монастирях і соборних церквах читаються на Малих повечеріях страстні євангелії. При кінці опису обряду Пассії в згаданій Тріоді сказано: „Ся вся воспоминаються по совіту, а не по повелінню, яже вся под разсужденіе Церкви святія православнія подаються“.

2. ЗАВВАГА: В „Церковнихъ Вѣдомостяхъ“ (1899 р. ч. 13.) знаходиться стаття: „Обрядъ пассії въ югозападномъ краѣ“. В тій статті сказано, що обряд пассії настановив київський митрополит Петро Могила. Причиною до введення Пассії послужили заходи католицького духовенства, щоби притягнути православних до католицтва.

В наших часах багато наших греко-католиків дуже радо бере участь по костелах у великопісних відправах, особливо у відправі, що називається: „Droga krzyża Jezusowego czyli Stacje Jerozolimskie“. Вірні під проводом духовника ідуть від стації до стації (14 образів, розвішаних на стінах в костелі), співають відповідні до стації пісні, священник читає молитви і спільно відмовляють: Отче наш — Богородице Діво. — „А коли хто отсе набоженство набожно відправить, отримує ті самі відпусти, яких достають ті, що навідують святі місця в Єрусалимі“ (папа Климентій II 1046—1047).

І по наших церквах подекуди можна вже стрінутися з такими стаціями і з відправою в чисто латинській структурі. Коли однак приглянемося церковно-богослужбовому обрядові Пассії — страдань Христових і вище наведеному порядку цього богослуження, то вичуємо цілу глибину відправи Пассії, яка так сильно прийлася була на Україні, а яка так ревно говорить до душі кожного християнина, особливо в часі св. Великого посту.

Домет.

Надіслані журнали й часописи за 1937 рік.

В покажчику обміну з нашою редакцією за 1936 рік ми мали 108 позицій (Нива, 1937, ч. 3. ст. 104—115); у цьому, що його тепер подаємо за 1937 рік, є 115 позицій. Позірно виглядає, що наш обмін збільшився тільки за 7 позицій. Тимчасом нових назв часописів, що з ними обмінюємось, прибуло 31, з того 21 укр., 8 поль., 1 лат. і 1 нім. Убуло нам 23 позиції, але з того лише 8 так, що припинено з ними обмін, зате 13 перестало виходити

ще в 1936 р., а 2 журнали є дальше з нами в обміні, але назв їх ми не помістили в цьому покажчику, бо в 1937 р. не видали ніякого числа (записки ЧСВВ і Елпіс). Тимто наш обмін збагатився не на 7 часописів, а на 23.

Поділ зроблено тепер на зміну за мовою часопису. У цьому списку маємо 67 укр., 23 поль., 19 іншими слов'янськими мовами й 6 неслов'янськими мовами. З огляду на те, що ми вже двічі подавали не лише самі назви часописів, але й ближчі пояснення до них (Нива, 1934, ч. 12, ст. 435—440 і 1937, ч. 3, ст. 104—115), в цьому покажчику даємо лише самі назви тих періодиків, що вже здавна ми з ними обмінюємось. Хто цікавий про інші дані, нехай погляне в цитовані числа „Ниви“. Та зазначили ми й при давніших часописах, якщо зайшла яка зміна (нпр. видавця, адреси й т. п.). Про нові часописи, з якими ми ввійшли в обмін 1937 р., ми подали деякі ближчі дані й помістили їх при кінці кожної групи часописів за мовою. — Щодо характеру й напрямку одержуваних часописів, то 57 є католицьких (цебто богословських, релігійних або хочби й світських, але з катол. тенденцією), 9 православних і 49 світських.

На цьому місці мусимо теж відмітити цей похвальний факт, що майже всі нові українські часописи з власного почину негайно від першого числа появи навізують з нами обмін. Не треба пригадувати, які це обспільні користи приносить для редакцій. За те складаємо їм належну подяку. Просимо також і на майбутнє редакції усіх українських часописів, так давних, що не є ще з нами в обміні, як і нових — присилати нам свої видання, а ми негайно вшлемо їм наш часопис. З огляду на трудність ввійти в контакт з американськими й взагалі еміграційними часописами й журналами просимо редакції цих часописів навізати з нами обмін. Цей зазив спрямовуємо до часописів різного напрямку, але зокрема просимо американські церковні видавництва, щоб ми могли обширніше й спираючись на певних даних — інформувати наших читачів про релігійно-церковне життя наших братів поза нашими землями.

УКРАЇНСЬКІ.

1. Львівські Архієпархіяльні Відомости.
2. Перемиські Епархіяльні Відомости.
3. Вістник Станиславівської Епархії.
4. Вісти Апостольської Адміністрації Лемковщини.
5. Душпастырь.
6. Богословія.
7. Добрий Пастир.
8. Сівач.

9. Дзвони.
10. Католицька Акція.
11. Українське Юнацтво. З додатком КАУМ Готовсь.
12. Лицарство Пресвятої Богородиці.
13. Наш Приятель.
14. Мета.
15. Христос Наша Сила.
16. Правда.
17. Благовѣстник Пресв. Серця Христового.
18. Миссійный Вѣстник.
19. Голос Спасителя.
20. Український Місіонар у Бразилії.
21. Український Бескид.
22. Церква і Нарід.
23. Вістник. Місячник літер.
24. Рідна Мова.
25. Вісти Укр. Наукового Інституту у Берліні.
26. Вісти Музею Визвольної Боротьби України.
27. Відродження.
28. Жіноча Доля.
29. Неділя.
30. Голос знад Буга.
31. Учительський Голос.
32. Наша Школа.
33. Світло.
34. Свобода.
35. Наука.
36. Листокъ.
37. Кооперативна Республіка. Львів, Техніцька 1.
38. Господарсько-кооперативний Часопис. Як попередній журнал.
39. Дешева Книжка. Львів, Гродзіцьких 1, III. п.
40. Земля і Воля. Видавець: Мих. Попадючок. Ужгород, Раковція 27.
41. Рідне Слово. Видавець: Руске Народне Просвітне Дружтво в Руськім Керестурі. Друкується у власній друкарні. Адреса: Руски Керестур.
42. Руски Новини. Як попередній часопис.
43. Промінчик Сонця Любови. Перестав хвиливе виходити на 10 ч. за жовтень 1937.
44. Прорив. Перестав виходити на 4 ч. з 15 лютого 1937.
45. Наша Культура. Припинилась на 12 ч. з грудня 1937, закінчуючи третій рік появи.
46. Український Вістник. Останнє число, що ми одержали, це 6 ч. за червень 1937. Здається, що виходить далі, лише до нас не доходить.
47. Свово. Журнал словянської фільології. Видання Семінара Слов. Фільол. при фільософічному факультеті

- Укр. Богосл. Академії у Львові. Коперника 36. Виходить двічі у році. За грудень 1937 третє чергове число.
48. **Українська Книга** Місячник присвячений бібліології та бібліофільству. Орган Бібліологічної Комісії Наук. Тов. ім Т. Шевченка та Укр. Тов. Бібліофілів у Львові. Виходить що місяця крім ферій за ред. Др. Є. Ю. Пеленського. Львів, Костюшка 5. І. п. Появляється від січня 1937.
 49. **Наша Батьківщина.** Журнал присвячений краєзнавству й туристиці. Орган Укр. Краєзнавче-Туристичного Тов. „Плаї“ у Львові. Чарнецького 26. Міс. виходить від січня 1937.
 50. **Український Інвалід.** Чвертьрічник Укр. Тов. Допомоги Інвалідам у Львові. Потоцького 48. Виходить від початку 1937.
 51. **Політично-інформаційний Бюлетень.** Видає Видавництво „До Зброї“. Варшава, Маримонтска 1. ц. м. 6. Місячник. Р. 4.
 52. **Самоосвітник.** Ілюстр. часопис масової освіти. Вид. Кунанець. Львів, Гродзиських 1, III. Зачав виходити в січні 1937 як місячник, з 10 ч. з 1. X. 1937 перейшов на двотижневик (появляється 1 і 15 кожного місяця).
 53. **Світло й Тінь.** Журнал Укр. Фотографічного Тов. у Львові та його Філій. Щомісячник. Р. 5. Львів, Реймонта 4, м. 1.
 54. **Вісти з Лугу.** Вид. Р. Дашкевич. Виход. два рази в місяць, Львів, Коперника 5.
 55. **На Сліді.** Журнал Молоді. Видає: Вид. Кооп. „Вогні“. Львів, Чарнецького 26. Місячник. Р. 2.
 56. **Малі Друзі.** Ілюстр. журнал для укр. дітвори. Бид. Яр. Ткачук. Львів, Гродзиських 1. Виходить від січня 1937, як місячник (за вер. і жовтень не появились з причини припинення).
 57. **Голос.** Тижневик. Вид. Б. Кравців. Львів, Сикстуська 43 а. Виходить від 10 січня 1937 на місце „Голосу Нації“.
 58. **Напередодні.** Літературно-мистецький і науковий часопис. Видає й редагує Б. Кравців. Львів, Сикстуська 43 а. Виходить 15 і 30 кожного місяця від 15. X. 1937. („Напередодні“ заступило „Обрії“, що перестали виходити).
 59. **Волинське Слово.** Громадсько-політичний тижневик. Вид. Вол. Укр. Об'єд. Луцьк, Голувка 8. Видання це появилось з датою 1. I. 1937 на місце „Української Ниви“.
 60. **Шлях.** Релігійно-громадський часопис для народу. Видає; Т-во ім Митр. П. Могили Луцьк. Місячник, Виходить від травня (1 ч.) 1937.

61. **Станиславівські Вісти.** Організаційно-інформативний тижневик. Станиславів, Сапїжинська 23. Перше число появилось з датою 2. V. 1937 (Великдень). Останнє число, яке ми одержали, це 22 ч. з 26. IX. 1937.
62. **Гомін Байсену.** Інформаційно-суспільний двотижневик. Вид. Роман Турів. Дрогобич, Пілсудського (Народній Дім). Зачав виходити 1. I. 1937.
63. **Гомін Краю.** Інформаційно-суспільний двотижневик для працюючих мас. Вид. Мр. Олександр Підгорецький. Дрогобич-Львів. „Гомін Басейну“ змінив назву на „Гомін Краю“ й став робітничим часописом та перенісся до Львова. Перше число під новою назвою появилось 1. XII. 1937.
64. **Дніпро** Політично-громадський двотижневик. Коломия, Закупілева 63. Виходить 15 і 30 дня місяця. Перше число появилось 25. X. 1937.
65. **Народнє Здоровля.** Місячник здорової освіти. Видає. Укр. Гігієнічне Тов. у Львові й Укр. Протиалькогольне Тов. „Відродження“ у Львові. Уєйського 14 Появляється від січня 1937.
66. **Змаг.** Спортовий тижневик. Вид. Олександр Костик. Львів, Ринок 10, II п. Виходить кожного понеділка. Зачав виходити в Перемишлі 1. II. 1937, але вже 1. IV. 1937 перенісся до Львова.
67. **Карпатській Звонь.** Церковно-народна газета. Львів: пл. Бернардинська 1. Відп. ред. Михайль Цебринській. Виходить 1 і 16 кожного місяця. Перше число вийшло 1. X. 1937.

РІЗНИМИ МОВАМИ.

68. **Orientalia Christiana Periodica.**
69. **Irénon.**
70. **Der Christliche Orient**
71. **Keletí Egyház — Ecclesia Orientalis.**
72. **Acta Academiae Velehradensis.** Eduntur annuatim in quatuor fasciculis. Olomouc. Salesianum, CSR. Anno 1937 editur tomus 13.
73. **Der Auslandsdeutsche.** Deutsches Ausland-Institut. Stuttgart. Місячник, що в 1937 має вже 20 рік видання.

ПОЛЬСЬКІ.

74. **Oriens.**
75. **Ateneum Kapłańskie.**
76. **Przegląd Homiletyczny.**
77. **Homo Dei.**
78. **Gazeta Kościelna.**
79. **Mysterium Christi.**

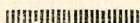
80. **Szkoła Chrystusowa.**
81. **Rycerz Niepokalanej.**
82. **Rycerzyk Niepokalanej.**
83. **Biuletyn Polsko-Ukraiński.**
84. **Przegląd Wileński.**
85. **Słowo.**
86. **Sprawy Narodowościowe.**
87. **Nasza Przyszłość.** Wyd. Związek polskiej myśli państwowej. До березня виходив цей журнал за тяглою нумерацією без сталої періодичности. Останнє 50 ч. появилось за місяці січень, лютий, березень 1937. Від 51 ч. за квітень появляється правильно що-місяця, крім липня й серпня.
88. **Polityka.** Dawniej Bunt Młodych. Під давною назвою вийшло ще 5 (119) ч. з 25. II. 1937. З датою 10. III. 1937 появилвся цей часопис під новою назвою Polityka (6 ч.)
89. **Collectanea Theologica.** Societatis Theologorum Polonorum. Publicantur tertio quoque mense. Lwów, Uniwersytet, Marszałkowska 1. Annus edit. 18.
90. **Gregoriana.** Organ archidiecezji lwowskiej obrz. ormiańskiego. Dwumiesięcznik poświęcony zagadnieniom kultury religijnej i narodowej. Ukazuje się z końcem parzystych miesięcy. Lwów, Skarbkowska 12. Rok wyd. pierwszy.
91. **Prąd.** Miesięcznik poświęcony zagadnieniom życia kulturalnego i społecznego. Wyd. Związku Polskiej Inteligencji Katolickiej. Lublin, Uniwersytet. Rok wyd. 24.
92. **Pro Christo.** Miesięcznik Młodych Katolików. Wyd. Zgrom. XX. Marianów. Warszawa (1), Moniuszki 3a. Rok wyd. 13.
93. **Caritas.** Kwartalnik alumnów Seminarium Duchownego w Łucku. Rok wyd. 17.
94. **Kazalnica Popularna.** Kwartalnik. Łuck, Sem. Duch. R. 1. i Nr. 1 wyd., ostatni kwartał 1937.
95. **Pomoc Misyjna.** Pismo poświęcone popieraniu rozkrzewiania wiary. Wilno, Metropolitalna 1. Rok 1, Nr. 1: paźdz. — grudz. 1937.
96. **Wschód-Orient.** Kwartalnik poświęcony sprawom Wschodu. Wydaje z ramienia Orientalistycznych Kół Młodych Mieczysław Jaculewicz. Red. Włodz. Bączkowski. Warszawa, Nowy Świat 66, m. 13. Rok wyd. 8.

ІНШИМИ СЛОВ'ЯНСЬКИМИ МОВАМИ.

97. **Časopis Katolického Duhovenstva.**
98. **Апоштолът sv. Cyrila a Metoda.**
99. **Bogoslovska Smotra.**
100. **Cirilometodski Vjesnik.**
101. **Katolički List.**

102. **Bogoslovni Vestnik.**
103. **Kraljestvo Božje.**
104. **Гласник.**
105. **Духовна Стража.**
106. **Светосавльє.**
107. **Католическій Вѣстник.**
108. **Вѣстникъ Братства Православныхъ Богослововъ в Польшѣ.**
109. **Воскресное Чтеніє.** Warszawa (4), Paryska 27.
110. **Слово.** Еженедѣльная церковно-народная иллюстрированная газета. Warszawa (4), Paryska 27. Має 4 додатки: 1) **Polska Stronica** (кожного тижня). 2) **Дитина**, 8 ст. in 8° для дітей, появляється від 33 ч. Слова з 1936. 3) **Дѣтскій Листокъ.** 4) **Снапок** (для білоруських дітей). Останні три додатки виходять на переміну по черзі.
111. **Русскій Голось.**
112. **Наш Путь.** Останнє число вийшло за червень (6 ч.) 1937.
113. **Chryścijanskaja Dumka.**
114. **Беларуская Крыніца.** Припинена на 4 ч. владою.
115. **Новы Шлях.** Цей часопис повинен був виходити як місячник, але в 1937 р. появилось усього три числа (останнє з 25. XI. 1937). Від 1938 р. переноситься до Ліди, вул. Ціха 4.

б. л.

Катихитична сторінка

Нові пляни науки релігії

Нові пляни до навчання науки релігії у всенародних школах, як зачуваємо, вже ладяться. Може трохи за довго ладяться, але завинили тут обставини. Міністеріяльний плян до навчання науки релігії в дечім відбігає трохи від дотеперішньої нашої практики. Вправді цей міністеріяльний плян торкається релігії латинського обряду, все таки він вказує бодай головні напрямні в укладанню такого пляну для релігії нашого обряду. Та з другого боку латинський єпископат не зовсім згодився на плян, виданий Міністерством Віроісповідання. Є свого роду стан *ex lex*. В наших обставинах труднощі з одержанням апробат шкільної влади для підручника „Божа Наука“, що то мав стати немов універсальним підручником бодай для шкіл нижчого типу, також у дечім причинилися до припізнення видання научних плянів. Нині, як це вже відомо, книжка має потрібну апробату і міністерство дозволило уживати її в школах, починаючи від IV. класи і вище.

Дотепер була така практика, що в III. класі діти учились біблійної історії Старого Завіта, а zarazом приготовлялися

до першої св. Сповіді та першого св. Причастя. Обов'язуючий підручник був „Біблійний Катихизм“ укладу о. Ів. Рудовича. Безпосереднє приготування дітей до св. Сповіді, себто научний матеріал про Тайну Покаяння і її п'ять умовин по-дрібно був уміщений на кінці книжки і стояв в дуже слабкім звязку з навчанням біблійної історії Старого Завіта. І бувало нераз, що катихити, стараючись вичерпати научний біблійний матеріал, не могли як слід переробити катихизмовий матеріал про Тайну Покаяння. Щоби те оминати, новий проєкт передбачує більшу присвяту лекцій безпосередньому приготуванню дітвори до першої св. Сповіді. (Мимоходом треба сказати, що проєкт не передбачує провадження дітей до св. Сповіді в 2. році шкільної науки!) Не буде це велика новина, бо й так багато Отців примінують в III. класі „Малий Катихизм“ (укладу о. І. Рудовича) як підручник для доброї підготовки дітей до першої св. Сповіді. Також уживають „Малого Катихизму“ укладу о. Л. Лужницького. Є він уложений після свят церковного року, отже й відповідає модерним вимогам педагогіки, вимогам, які кажуть, що треба до дітвори приходити психологічно, себто треба рахуватися з діточою психікою. А це значить: треба виходити від зовнішнього світа, який діти самі завважають, від вражінь, які діти самі переживають. А дітвора бере участь в парохіальному життю. Щойно на основі переживаних релігійних вражінь подається дітям нові поняття. Отже й катихизм, уложений після церковного року, більше відповідає цьогочасним вимогам педагогіки, чим нпр. катихизм укладу о. Рудовича. Тут знов звернена вся увага на систематику в подаванні катихизмових правд віри. Що правда, то так один, як і другий катихизм може трохи за обширний, місцями за трудний. Але від чогож катихит? Трудніші питання, які не причинюються до кращого приготування до сповіди, треба опустити. Зрештою практика покаже, котрий з них краще надається. А може хтось з отців зворохобиться написати відповідний підручник! От наші сусіди видали вже кілька підручників для III. класи. Правду сказати, не дуже то вони вдатні, але пробують.

В школах 1-ого ступня, де третя класа є дволітною, матеріал треба розложити на два роки. Якщо катихит веде до сповіди перший річник третьої класи, то матеріал так розложити, щоби в першому році на другий піврік взяти все найважливіше про Тайну Покаяння.

Для IV. класи передбачений підручник „Божа Наука“. В школах першого ступня четверта класа є трирічною. Отже й матеріал треба поділити на три циклі. Третій цикл міг би бути такий, що н. пр. повторюється найважливіше з попередніх циклів, а обширніше і з деякими додатками з літургіки. В школах, в яких IV. класа творить самостійну класу з повним виміром годин релігії, матеріал має бути вичерпаний в цілости

впродовж цілого року. Це торкається шкіл II. і III. ступня. Одначе тут бувають комплекти з III. і IV. класи. В такім випадку взяти як підручник „Божа Наука“ з дволітнім циклем. Але щороку треба брати те, що безпосередньо відноситься до приготування (учеників III. кл.) до Сповіді. В „Урядовім Деннику“ кураторії львівського округу в ч. 9 з 20. X. 1937 сказано: При науці комплекту з клас III. і IV. треба опертися в шк. р. 1937/38 передовсім на програмі... класи четвертої, одначе з такими скороченнями, щоби в другім півроці стало досить часу на приготування до св. Тайн, як в окремії третій класі.

Це відноситься до релігії латин. обряду. Одначе коли ми при навчанню греко-катол. релігії замість підручника для III. класи возьмемо книжку призначену для IV. класи, то це буде по думці згаданого зарядження.

Для V. класи шкіл II. і III. ступня проєкт передбачує навчання біблійної історії Старого Завіту в обемі ширшому, як це має „Божа Наука“. В остаточности треба послуговатися книжкою о. І. Рудовича „Біблійний Катихизм“, заки появиться щось відповідніше. Рівночасно йде наука катихизму в обемі давнього т. зв. „Середнього Катихизму“, а саме про християнську віру, Боже обявлення, св. Письмо, про наш обряд та церковно-словянську мову; I. і II. часть символа віри; про християнську любов; Божі і церковні заповіді з поясненнями принайменше в такім обемі, як це має „Малий Катихизм“ о. Ів. Рудовича. Далі про надію і молитву; про гріхи; чесноти; їх поділ. Християнська праведність і послідні річі.

Для VI. класи школи II. ступня, яка то класа є дворічна, призначається вивчення біблійної історії Нового Завіта і катихизмових правд віри зі символом віри та про св. Тайни в першім циклю, а в другім Літургіка в обемі книжки: Мала Літургіка о. Л. Лужницького.

При комплектах V. і VI. (дворічної) класи проєкт передбачує тихе заняття для одної класи, а для другої голосне — на переміну. На кожний випадок шеста класа мала би дворічний цикл, а саме одного року біблійна історія Нового Завіта та катихизм, а в другому році літургіка. Одначе чи не було б практичніше завести для згаданого комплекту трирічний цикл, а тоді відпали би т. зв. тихі лекції? Хто з Отців має вже досвід в тій практиці, як краще наладнати цю справу, зволить ласкаво поділитися з нами своїм досвідом і свої завваги переслати можливо як найскорше на адресу о. секретаря Т-ва Катихитів у Львові (вул. Сикстуська 39 а).

Для VII. класи школи III. ступня призначається наука літургіки в обемі згаданої вже книжки о. Л. Лужницького, а також історія Церкви з особливим узглядненням історії української Церкви.

Наведений проєкт пляну навчання науки гр. кат. релігії

у всенародніх школах трьох різних типів чи там ступнів не є ще остаточно зредагований. Реформа устрою народнього шкільництва щойно тепер захоплює вже всі класи що до пляну навчання різних предметів. Ця реформа має дату 11. III. 1932 р. А вона передбачує комбінування двох, а то й більше клас в т. зв. комплет. І якраз ці комбінації утруднюють і ускладнюють правильний розділ научного матеріялу для поодиноких клас. Лишень Отці зі сіл, що мають у себе школи II. ступня, себто т. зв. школу шестиклясову, могли б ще найбільше сказати, як уладжують собі навчання релігії при комплетах різних клас. І до них я звертаюся з проською, щоби зволили свої помічення переслати на вказану вже адресу. Їх досвід буде вказівкою при евентуальних поправках в наміченим проєкті плянів науки релігії. Маю ще й другу просьбу: негайно переслати свої помічення, бо час нагальть! о. І. Н.

Комунікат Товариства ОО. Катихитів у Львові.

На місяць травень 1938. р. заповідається Українськз Педагогічна Вистава у Львові, намічена як складова частина програми з нагоди ювілею Товариства „Просвіта“.

Думку вистави заініціювала Головна Управа „Рідної Школи“ у Львові, скликаючи представників усіх львівських осередніх і виховних установ. Українська Педагогічна Вистава має дати перегляд осягів нашого шкільництва в педагогічній ділянці. Поодинокі предмети навчання будуть мати для себе визначене відповідне місце. Межи ними й релігія буде мати свій осібний відділ. На пропозицію комітету згодилося Товариство ОО. Катихитів зайнятися впорядкуванням цього відділу. Йде тепер лиш про зібрання відповідних матеріялів. Тому Виділ Товариства звертається з закликом до всіх Отців-Катихитів, щоби надсилали різні, практично уняті засоби, якими користуються в виховуванні нашої молоді.

На особливу увагу заслуговували б: біблійні образки, виконані ручно або самим катихитом, або учнями; схематичні зображення шкільної лекції дітям на таблиці; понадто всякі давніші підручники до релігії, що тепер являються вже рідкістю, чито власні видання з катихитичної ділянки.

Не належало б рівнож поминути мовчанкою розвитку різних шкільних релігійних організацій, передовсім таких, що вже довше існують при школі. З цього можна б вивязатися найкраще за посередництвом цікаво зложеного діяграму, не шкодило б мати під рукою різні роди Марійських відзнак, грамоти членів, а що найважніше, то не повинно бракувати на виставі прапорів поодиноких Дружин.

Корисні були б і світляни, що схоплювали би сцени з релігійного життя молоді, (річ розуміла у побільшеному форматі), як знімки з першого св. Причастя, Йорданського Водосвяття в школі, і загалом світляни шкільних молитовниць.

Всяка власна ініціатива, що віддавала би в цікавий спосіб працю катихита, чито релігійне життя дітей у школі, може бути лише широко повитана.

До кожного предмету необхідно долучити на окремому листку паперу (формат чвертки аркуша 8⁰) слідуючі дані: 1) назву (що предмет представляє); 2) місце, з якого походить; 3) дату; 4) хто виконав; 5) короткий опис предмету і його призначення; 6) чи предмет має бути по виставі звернений і кому (адреса), чи може залишитися в Педагогічному Музею у Львові, що буде зорганізований по виставі.

Віділ Товариства ОО. Катихитів прохає всіх заінтересованих Отців надсилати на руки секретаря Т-ва письмовні інформації в справі приготованих експонатів з зазначенням, коли вони будуть доставлені чито на руки секретаря Товариства вул. Сикстуська 39 а, чито до Виставового Комітету при „Рідній Школі“, Львів, Сикстуська 46. Належить поспішати в викінчуванням експонатів, чито їх присилкою, щоби Комітет задалегідь міг зорієнтуватися в уложенню предметів.

Львів, дня 14. лютого 1938. р.

ЗА ВИДІЛ Т-ВА ОО. КАТИХИТИВ У ЛЬВОВІ.

о. Іван Новосад
голова.

о. Др. Володимир Фізол
секретар.

Прохаємо інші католицькі журнали цей комунікат передрукувати.

Відозва

Виділу Товариства Отців Катихитів у Львові до своїх філій, членів та прихильників.

Віділ „Товариства Отців Катихитів у Львові“ задумує піти на зустріч бажанням Загальних Зборів та оживити круг зацікавлення катихитичними справами. В тій цілі звертаємося з покликом не лише до професійних Катихитів, але й загалом до всего Духовенства, що в якийнебудь спосіб цікавиться чито займається катихитичними справами, щоби вони ділилися з другими своїм досвідом у сій ділянці на сторінках нашого станового журналу „Нива“.

Віділ Товариства вірить, що в той спосіб повстане жива виміна думок поміж поодинокими катихитами, яка по

винна причинитися до піднесення рівня навчання релігії в школах. Зі своєї одначе сторони хоче піддати деякі на-
прямні, що начеркували б приблизно плян таких часопи-
сних статей.

Найбільше обширний матеріал повинен бути взятий з практичного перепроваджування шкільних лекцій. Для ба-
гатьох Отців Катихитів було би дуже цікаво почути, як їхні
товариші стараються оживити шкільну лекцію, як провадять
навчання релігії в школі, щоби воно було у рамцях шкіль-
них плянів, а з другого боку давало дітям щось більше, чито
ясніше чи приступніше, як це вони мають у шкільнім під-
ручнику.

Дальше, теперішня педагогіка подає чимало нових на-
прямків при навчанню різних предметів. Було би отже вар-
тисним почути, котрі з них може катихит з успіхом присто-
совувати, а з другої сторони, котрі з них показалися хиб-
ними, а то й шкідливими.

Тут може мати місце скринка запитів і відповідей, на
ставлені Отцями різні актуальні теми, звязані зі званням
катихита.

Сюди можна би зачислити рецензії на різні катихи-
тичні книжки.

На цьому місці повинна знайти свій відгомін праця ка-
тихита в шкільних релігійних організаціях (Марійських Дру-
жинах, чито Союзах).

Тут рівнож повинні б знайти відповідне місце шкільні
10 хвилені ексорти, згадати б тут такий особливший їх рід,
у нас ще може досі мало практикований, як: літургічні науки.

Вкінці чимале значіння мали би спостереження шкіль-
них ординаріятських комісарів, пороблені при нагоді відві-
дування шкіл.

Словом, відчувається пекуча потреба виміни думок на
всі справи, що якимнебудь способом торкаються катихита
і його праці.

Ділянка катихитичної праці дуже широка й обемиста
та вічно жива, бо ведена все новими душпастирями, серед
нових дітей та різних обставин життя. Тож не повинно
бракнути відповідного матеріалу. Йде лише про добру волю
Отців, щоби не давали марно загинути набутому доріжковий
й довголітньому досвідовий, що його вже мають у тій ділянці.

Виділ прохає усіх охочих до співпраці Отців присилати
письма на адресу секретаря Товариства о. др. Вол. Фіголя
(Львів, вул. Сикстуська ч. 39 а).

Львів, дня 9. лютого 1938 р.

За Виділ Т-ва ОО. Катихитів

о. Ів. Новосад
голова

о. Др. Володимир Фіголь
секретар

Посмертна згадка

† МІТРАТ ТИТ ВОЙНАРОВСЬКИЙ

Кустос Митрополичої Капітули, Апост. Протонотар і Домовий Пралат Його Святости Папи Пія XI, Просинодальний Суддя Апеляційного Трибуналу, генеральний Адміністратор Митрополичих Столових Дібр, Дійсний Член Богосл. Наукового Товариства, Почесний Доктор Економічних наук Української Господарської Академії, Довголітний Голова Краєвого Тов. „Сільський Господар“ помер дня 21. лютого 1938, у 82 році життя.

Покійний це один із найвизначніших священиків — громадян Галичини кінця XIX. і першої половини XX. століття.

Уродився 16. лютого 1856 р. в Ляцькім шляхоцькім, товмацького повіту, в старій священичій родині. Родина Покійного це один з найстарших українських родів, з якого походив й полк. Войнаровський, один з найближчих співробітників гетьмана Мазепи. Пок. Мітрат ходив до гімназії в Станиславові, а богословські студії покінчив на львівськім університеті. Одружився та висвятився в 1881 році. Його перша душпастирська посада була в Олеші, відтак в Колодіївці, один рік був сотрудником при архикатедр. церкві св. Юра у Львові. В 1888 році став парохом Пядик к. Коломиї, в 1889 р. перейшов до Топорівців, а в 1890 р. до Балинців, коломийського повіту, де працював двадцять літ, себто до 1910 року. В тому році перейшов до Львова, де Його іменовано генеральним крилошанином Митрополичої Капітули та генеральним адміністратором столових митрополичих дібр.

Пок. Мітрат Войнаровський займався найбільше справою економічного піднесення села, зокрема справою варстату праці нашого селянина. За час своєї душпастирської праці в Балинцях і пізніше в часі свого побуту у Львові розпарцелював поміж селян 37.000 моргів дідичівських ґрунтів, чим дав працю й можливість прожитку коло 10.000 селянських родин. Притім пок. о. Войнаровський все дбав про те, щоби селяни дістали землю по якнайдешевшій ціні і щоби могли — на випадок потреби — добути вигідний кредит. Дуже багато причинився Покійний також до піднесення фахової хліборобської освіти українського селянства. Його заходами повстали Хліборобські Школи в Коршеві й Милованню та Хліборобський Ліцей в Черниці. Богато часу і знання вкладав у працю в Тов. „Сільський Господар“ і був в рр. 1929—1935 його головою. Написав

Католицька Єрархія в світі. Найновіший „Церковний Річник“ подає ось такі дані про сучасний стан католицької Єрархії в цілому світі: вона числить 14 патріархатів, 1194 єпископських престолів і 487 церковних юрисдикцій в місійних краях. В часі понтифікату Пя XI основано 208 нових апостольських вікаріятів і префектур. В Європі є під цю пору 603 епі копств і 8 апостольських вікаріятів; Америка має 452 церковні адміністраційні одиниці, а Азія, Африка й Австралія 520 (всі три разов). Апостольський Престол репрезентують в 60 краях станиці з характером дипломатичним, чи геж без нього, і навпаки — 37 держав має своїх дипломатичних представників при Ватикані.

Число місіонерів серед поган. Місійною працею серед поган на цілім світі займається 240 тисяч осіб. Мимо того, що кожного року покидає поганство ок. пів мільона людей, число поган не зменшується, але ще й росте, — завдяки природному приростови населення.

Акція за переходом на латинський обряд. Акція за переходом нашого населення на латинський обряд ведеться дальше і нині вона прибирає великанські розміри. Бо перетягається нині не лиш одиниці, а цілі громади греко-католиків на римський обряд, і то всілякими способами. Наша преса стало подає про це багато фактичного матеріалу, а наші парохіяльні уряди одержують що року від адміністраційних урядів цілі стирти повідомлень про „zmianę obżądku“ наших парохіян. Як такі переходи відбуваються, не хочемо й згадувати тут. Наведемо тут нотатку „Діла“ (ч. 51 з 9. III. 1938) про методи тієї акції в селі Боднарові станиціславівського повіту. Читаємо там ось таке:

„При кінці 1936 р. заснували поляки в тім 100%-ім українськiм селі „гняздо шляхти загородовей“. Досі вже перейшло з греко-катол. обряду на латинський дуже поважне число шляхтичів. Відступники ті — це роди від найдавніших часів вписані у метрикальних книгах, як греко-католики українці.

В який спосіб відбувається такий перехід, всі про це добре знаємо. Отже звичайно „керовнік стації“ або „керовнік школи“ обіцяє якомусь господареві, що як він зголосить свій перехід, то йому вистараються місце при роботах (очевидно, сезонних!) на залізниці або при роботах дорогових (також тільки сезонів). Сьогодні тут навіть на сезонного робітника при залізниці може дістатися тільки римо-католик. І наші люди, нащадки княжих боярів, лакомляться на ті переважно брехливі обіцянки ріжних сільських „дигнітажи“ та змінюють прадідівську віру. Праці обіцяної опісля очевидно найчастіше не дістають, але нової „панської“ віри вже тримаються.

До „гнязда шляхти загородовей“ втягається не тільки

людей, котрих назвища кінчаються на „ський“ і „цький“, але й на всякі інші: прикладом нехай послужають назвища: Різничук, Попендюк і т. д.

Останніми місяцями появився в селі т. зв. організатор шляхти. Він бере значну платню (звідки?) за це тільки, що відбуває з місцевими перекінчиками сходуни, ну і вчить їх троха польськості, бо, ніде правди діти, ніхто з тих збаламучених людей не вміє ані слова по польськи“.

А такі методи стосують польські патріотичні „działacze“ майже всюди! Не даром же ростуть римо-католицькі „коцюлки“ на наших землях наче глиби по дощі“!

Літургія св. Ап. Якова в нашій церковній мові. Тенерішній російський літургіст, монах о. Филип Гарднер провів у Єрусалимі три роки і переклав на нашу церковну мову літургію св. ап. Якова, яка є в ужиттю в єрусалимській церкві. Дня 31. І. 1938, в російській церкві в Београді (Югославія) той о. Филип Гарднер перший раз відправив ту Літургію св. Якова.

Кінець царгородського патріархату? Турецький парламент в Анкарі ухвалив закон, котрим насильно змінє тисячелітні відносини в грецькій Церкві.

По тім законі:

Православна Церква в Туреччині є автокефальна з осідком первоєрарха в Кесарії.

Всі митрополити в Туреччині, отже в Істамбулі (Царгороді), Смирні, Єдрені і Галіполю, підчинені кесарійській церкві.

Зрештою турецька держава у всьому підчинила собі православну Церкву.

Парохіяльне духовенство в Греції. Парохіяльно о духовенства в Греції є 7874, з них тільки 78 мають університетські студії, 619 скінчили середню школу, а 7171 тільки нормальну школу. З загального числа 7874 парохіяльних священників, $\frac{9}{10}$ дістають платню 1000 грецьких драхм місячно, 130 священників дістають по 100 драхм, 200 священників, що не дістають платні, живуть тільки з епархіяльних доходів, а 1850 (сільських священників) дістають від парохіян платню в натурі.

Полевий єпископ для Німеччини. Св. Отець іменував тит. єпископа, о. Франца Рарковського єпископом-ординарієм німецької армії. Новий єпископ був в останніх часах військовим деканом у Вроцлаві.

Паломництво на Міжнародній Евхаристійний Конгрес до Будапешту. У звязку з українським паломництвом на міжнародній Евхаристійний Конгрес у Будапешті Марійське Товариство Молоді у Львові подає до відома отсе: Світова Організація подорожей Wagons Lits-Cook під-

нялася технічної організації паломництва на догідніших умовах. У висліді цього кошти паломництва устійнено так:

I. кляса — ціна 122 зл. — обіймає залізничий білет III. кляси зі Львова через Лавочне до Будапешту, 5 днів побуту в Будапешті з нічлігами у 2-о або 3-особових кімнатах, з трикратним харчем денно, візу малярську й чеську з харчем та опіку провідника.

II. кляса — ціна 45 зол. — обіймає тільки сам переїзд зі Львова через Лавочне до Будапешту без приміщення й удержання.

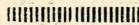
Доплата за збірний пашпорт для обох кляс 20 зл.

При зголошенні паломники I. кляси складають задаток у висоті 30 зол., паломники II. кляси 10 зол. Крім цього треба зложити: а) давній заграничний пашпорт або особистий довід з потвердженням громадянства; б) дозвіл місцевого староства на виїзд за границю (мешканці Львова тільки засвідчення замешканню); в) дві знімки; г) мужчини до 50 літ: військову книжечку. Карту конгресову в ціні 12 зол. оплачує кожний учасник.

Дальші інформації оголосимо у пресі. Зголошення приймає до 15. березня ц. р. Марійське Товариство Молоді, Львів, вул. Сикстуська 39 а.

Законопроект про устрій православної Церкви в Польщі. На теперішній соймовій сесії вніс польський уряд проєкт закону про повновласти для президента держави в справі видання декрету про правний устрій православної Церкви в Польщі. В таким випадку справа скликання собору тієї Церкви стає неактуальною.

Новий сербський патріарх. Собор сербських єпископів вибрав на місце помершого в липні м. р. патріарха Варнави нового патріарха. Став ним дотеперішній чорногорський митрополит Гавриїл. Одночасно наступило у звязку з ратифікацією скупштиною конкордату деяке відпруження й успокоєння. Церква зняла клятву, кинену на послів і міністрів, що найбільше причинилися до прийняття скупштиною конкордату з Ватиканом. Часописи подали навіть вістку, що уряд, щоби не ускладнювати дальше положення в державі, рішив не вносити справи ратифікації конкордату до сенату.

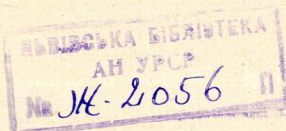

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріату у Львові

Видає Бог. Наук. Товариство

Відповідальний редактор: о. Петро Козіцький.

З друкарні „Біблос“, Львів, Японська 7. — Тел. 214-78.

Н О В І С Т Ї

ВАЖНЕ ДЛЯ СВЯЩЕНИКІВ І ВСІХ ВІРНИХ!

Накладом Видавництва ЧСВВ. В Жовкві появилася у другім виданні цінна-пожиточна і улюблена книжка:

ВЕЧІРНЯ І УТРЕННЯ

та інші богослуження на всі неділі і свята цілого року.

Цінне діло „Вечірня і Утрення“ з 1912 р. причинилося у великій мірі до пізнання і спопуляризування нашого богослуження в нашім народі, а священикам і церковним півцям дало в руки вельми практичну книжку.

Друге видання цього твору — при великім вкладі праці і гроша — перевисшило перше видання так практичністю, як приступною ціною. Прикмети нового видання:

1. Цілість зредуковано до одного тому при одночаснім збільшенні змісту. Це сталося тому, що видаючи книжку в однім томі не повторювано служб осмигласам, общини і др.

2. Догідний формат книжки (19×12), читкий друк у двох стовпцях, добрий папір та солідна оправа.

3. Ціна книжки майже на половину дешевша. Два томи попереднього видання оправлені в шкіру коштували зл. 43.— а тепер те саме зібране в однім томі, в такій самій оправі коштує всього зл. 29.— за 1075 сторін друку

Ціна книжки: в аркушах (без оправы) зл. 15.—, в пол. оправі зл. 17.—, оправлена в півшкіру (шкіряний хребет) зл. 19.—, оправлена в цілу шкіру зл. 29.—. Порто 1 зл.

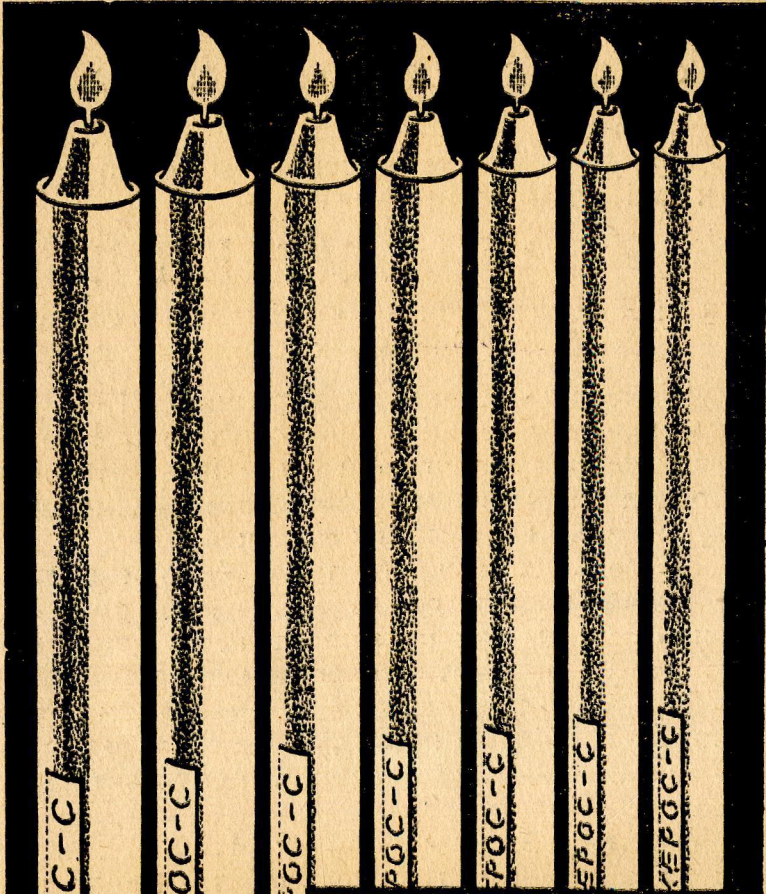
Книжку висилається тільки за готівку.

Видавництво Чина Св. Василя В. в Жовкві

0150

ПРОВЕРЕНО
с/п. 1987

2056

А ТАКИ
СВІЧКИ

„КЕРОС-С“

НАЙЛІПШІ